

**T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
2015-YL-016**

**İŞGÜCÜ PİYASALARINDA ARTAN GÜVENSİZLİĞİN
BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ ÜZERİNE ETKİLERİ**

**HAZIRLAYAN
Zehra BALTACI**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. İsmet ATEŞ**

AYDIN-2015

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

İktisat anabilim dalı öğrencisi Zehra Baltacı tarafından hazırlanan İşgücü Piyasalarında Artan Güvensizliğin Bireysel Emeklilik Sistemi Üzerine Etkileri,başlıklı tez, 03.06.2015 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

<u>Unvanı, Adı ve Soyadı :</u>	<u>Kurumu</u>	<u>İmzası:</u>
Prof. Dr. Etem Karakaya(Başkan).....
Doc. Dr. İsmet Ateş
Yrd. Doç. Dr. Mustafa Doğaner

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu yüksek lisans tezi, Enstitü Yönetim KurulununSayılı kararıyla/...../.....tarihinde onaylanmıştır.

Prof. Dr. Recep TEKELİ

Enstitü Müdürü

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

...../...../2015

Zehra BALTACI

ÖZET

İŞGÜCÜ PAZARLARINDA ARTAN GÜVENSİZLİĞİN BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ ÜZERİNE ETKİLERİ

Zehra BALTACI

Yüksek Lisans Tezi, İktisat Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: İsmet Ateş

2015, 97 sayfa

Kamu emeklilik sisteminin tamamlayıcısı olarak önemi her geçen gün artmaktan bireysel emeklilik sistemi, Türkiye’de 2001 yılından itibaren uygulanmaya başlanmıştır. 2013 yılı sonu itibariyle 4,2 milyon katılımcı sayısına ulaşmıştır. Bu tezin amacı bireylerin işgücü pazarlarına karşı olan güvenleri ile bireysel emeklilik sistemine olan katılımları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını araştırmaktır. Bu amaçla bireysel emeklilik sistemine dahil olan katılımcı sayısı ile CNBCE güven endeksi, döviz kuru ve BIST 100 endeksi verileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sürecinde 2004-2013 yılları arasındaki üç aylık veriler kullanılmıştır.

Birinci bölümde genel olarak sigortanın tanımı, tarihi ve gelişimi, sosyal güvenlik sistemi ve Türkiye’de sosyal güvenlik sistemi ele alınmıştır. İkinci bölümde bireysel emeklilik sisteminin tanımı yapılmış ve sektörün mevcut durumu ele alınmıştır. Son bölümde ise tüketici güven endeksi ve bireysel emeklilik katılımcı sayısı arasındaki ilişki analiz edilmiştir. CNBCE güven endeksi ile bireysel emeklilik sistemine dahil olan katılımcı sayısı arasında anlamlı bir ilişki otaya koyulmuştur.

ANAHTAR KELİMELELER: Sigortacılık Sistemi, Bireysel Emeklilik Sistemi, Katılımcı Sayısı, Tüketici Güven Endeksi, BIST 100 Endeksi

ABSTRACT

THE EFFECT OF INCREASING INSECURITY TOWARDS LABOUR MARKETS ON INDIVIDUAL PENSION SYSTEM

Zehra BALTACI

M.sc. Thesis, at Economics

Supervisor: İsmet Ateş

The individual pension system as a supplement of public pension system has been implemented in Turkey since 2001. The number of participants reached 4.2 million by the end of 2013. The purpose of this thesis is to investigate whether there is a meaningful relationship between the trust of individuals towards labour market and their participation in the system. For this purpose, the relationship between the number of participants involved in the pension system and the CNBCE trust index, the exchange rate and BIST 100 index data were analyzed. In the proposed research, quarterly data are used between the years 2004-2013.

In the first part, the definition of insurance in general, its history and development, the social security system and the social security system in Turkey have been focused. In the second part, the definition of the individual pension system and the existing state of the industry are discussed. In the final chapter, the relationship between consumer trust index and individual retirement participants is analyzed. It is found that there is a significant relationship between CNBCE consumer trust index and the participant number in individual pension system.

KEYWORDS: Insurance System, Individual Pension System, Participant Number, Consumer Trust Index, BIST 100 Index

ÖNSÖZ

Bireysel Emeklilik Sistemi, emeklilik dönemlerinde bireylere ek bir gelir sağlayarak refah seviyelerini arttırmak amacıyla sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak oluşturulmuş bir sistemdir. Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi üzerine çok sayıda çalışma yapılmıştır. Fakat bireylerin sisteme dahil oluşunu etkileyen güven konusunda yeterli çalışma bulunmamaktadır. Tüketici güven endeksi kullanılarak hazırladığımız bu çalışma, sektörde makro ve mikro ölçekte yeni stratejiler ortaya konulmasına ışık tutacağına inanmaktayız.

Tezin hazırlanma aşamasında desteğini ve ilgisini esirgemeyen tez danışmanım Doç. Dr. İsmet ATEŞ’e, bana başladığım işi bitirmemi öğreten ve bu süreçte destekleyen Yrd. Doç. Dr. Ender ALTUNOĞLU’na, çalışmamın başlangıcında bana yol gösteren Doç. Dr. Serkan Çiçek’e, bu yüksek lisansı başlamada ve bitirmede büyük emeği olan Prof. Dr. Etem Karakaya’ya ve bugün sahip olduğum başarının mimarı sevgili aileme teşekkürlerimi borç bilirim.

Zehra BALTACI

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI	v
ÖZET.....	vii
ABSTRACT	ix
ÖNSÖZ	xi
SİMGELER DİZİNİ.....	xvii
ÇİZELGELER DİZİNİ	xix
TABLolar DİZİNİ	xxi
GİRİŞ.....	1
1. SİGORTA KAVRAMI VE GELİŞİMİ, SOSYAL SİGORTA KAVRAMI, SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ VE TÜRKİYE’DE SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ	2
1.1. Sigorta Kavramı	2
1.1.1. Sigortanın Tarihçesi	2
1.1.2. Sigortanın Tanımı.....	7
1.1.3. Sigortacılığın Genel İlkeleri	8
1.1.3.1. Mutlak İyiniyet İlkesi	9
1.1.3.2. Sigortalanabilir Menfaat ilişkisi	9
1.1.3.3. Yakın Sebep İlkesi	10
1.1.3.4. Tazminat Prensibi.....	10
1.1.3.5. Hasara Katılım Prensibi	10
1.1.3.6. Halefiyet (Hakların Devri-Rücu) İlkesi.....	10
1.1.3.7. Riskin Varlığı Prensibi	10
1.2. Sosyal Sigorta Kavramı.....	11
1.3. Sosyal Güvenlik Sistemi	13
1.3.1. Sosyal Güvenlik Kavramı	13

1.3.2. Sosyal Güvenliğin Amaçları ve Araçları.....	15
1.3.3. Sosyal Güvenlik Sisteminin Dünya’da Gelişimi	17
1.3.4. Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sistemi.....	21
1.3.4.1. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi.....	21
1.3.4.2. Cumhuriyet Dönemi	22
1.3.5. Türkiye’de Sosyal Güvenlik Kurumları ve Uygulamaları.....	24
1.3.5.1. Emekli Sandığı	25
1.3.5.2. Sosyal Sigortalar Sistemi.....	25
1.2.5.3. Bağ-Kur	26
2. BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ, TÜRKİYE’DE BİREYSEL EMELİLİK SİSTEMİ VE BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN MAKRO ETKİLERİ27	
2.1. Bireysel Emeklilik Sistemi ve Tarihsel Gelişimi	27
2.2. Bireysel Emeklilik Sistemi	29
2.2.1. Bireysel Emeklilik Sisteminin Amacı ve Kapsamı	29
2.2.2. Bireysel Emeklilik Sisteminin Özellikleri.....	30
2.2.3. Bireysel Emeklilik Sisteminin İşleyiş Yapısı ve Tarafları	32
2.2.3.1. Bireysel emeklilik Sisteminin İşleyişi	32
2.2.3.2. Bireysel Emeklilik Sisteminin Tarafları	34
2.2.3.2.1. Katılımcı	34
2.2.3.2.2. Portföy Yöneticisi.....	35
2.2.3.2.3. Emeklilik Şirketleri	36
2.2.3.2.4. Hazine Müsteşarlığı.....	39
2.2.3.2.5. Bireysel Emeklilik Danışma Kurulu.....	40
2.2.3.2.6. Takasbank.....	41
2.2.3.2.7. Sermaye Piyasası Kurulu.....	43
2.2.3.2.8. Emeklilik Gözetim Merkezi	43
2.2.3.2.9. Bireysel Emeklilik Aracıları.....	45

2.2.4. Bireysel Emeklilik Sisteminin Finansman Kaynakları	46
2.2.4.1. Katkı Payı Ödemeleri	46
2.2.4.2. Giriş Aidatı	47
2.2.4.3. Yönetim Gideri Kesintisi	48
2.2.4.4. Fon İşlemleri Gideri Kesintisi	49
2.2.4.5. Özel Hizmet Gideri Kesintisi	49
2.2.5. Emeklilik Yatırım Fonları	49
2.2.5.1. Emeklilik Yatırım Fonu Türleri	51
2.2.5.1.1. Gelir Amaçlı Fonlar	52
2.2.5.1.2. Büyüme Amaçlı Fonlar	53
2.2.5.1.3. Para Piyasası Fonları	54
2.2.5.1.4. Kıymetli Madenler fonu	55
2.2.5.1.5. İhtisaslaşmış Fonlar	55
2.2.5.1.6. Diğer Fonlar	55
2.2.6. Bireysel Emeklilik Sisteminin Denetim Mekanizması	56
2.2.6.1. Günlük Gözetim ve Denetim	56
2.2.6.2. Dönemsel Denetimler	57
2.2.6.3. Bağımsız Dış Denetim	57
2.2.6.4. İç Kontrol Sistemi ve İç Denetim	57
2.2.6.5. Aktüeryal Denetim	58
2.2.7. Bireysel Emeklilik Sisteminin Vergilendirilmesi	58
2.2.8. Bireysel Emeklilik Sisteminde Teşvik: Devlet Katkısı	60
2.2.9. Bireysel Emeklilik Sisteminden Çıkış Durumlarında Kanunen Yapılan kesintiler	61
2.3. Bireysel Emeklilik Sistemin Makro Ekonomik Etkileri	65
2.3.1. Finansal İstikrar Üzerine Etkisi	66
2.3.2. Sermaye Piyasası Üzerine Etkisi	67

2.3.3. İşgücü Piyasası Üzerine Etkisi	69
3. EKONOMİK YÖNTEM VE BULGULAR	70
3.1. Uygulamanın Amacı.....	70
3.2. Veri Seti.....	70
3.3. Durağanlığın Test Edilmesi	74
3.4. Ekonomik Yöntem ve Bulgular	76
3.5. Model Anlamlılık Testi	79
3.5.1. Çoklu Doğrusal Bağlantı Sorunu.....	80
3.5.2. Otokorelasyon Sorunu	81
SONUÇ VE ÖNERİLER	83
KAYNAKÇA	87
ÖZGEÇMİŞ.....	97

SİMGELER DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BIST	: Borsa İstanbul
CNBCE	: Conference Board Tüketici Güven Endeksi
DASK	: Doğal Afet Sigortaları Kurumu
EGM	: Emeklilik Gözetim Merkezi
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
İLKSAN	: İlkokul Öğretmenleri Sağlık ve Sosyal Yardım Sandığı
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
OLS	: Sıradan En Küçük Kareler Tekniği
OYAK	: Ordu Yardımlaşma Kurumu
SPK	: Sermeye Piyasası Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 2.1. Bireysel Emeklilik Sisteminin Yıllara Göre Katılımcı Sayısı.....	39
Çizelge 2.2. Fon Büyüklüğünün Katılımcı, Cinsiyet ve Yaşlara Göre Dağılımı...	35
Çizelge 2.3. Şirket Katılımcılarının Toplam Fon Büyüklüğü.....	38
Çizelge 2.4. Katılımcıların Yaş Aralıklarına Göre Ödenmesi Planlanan Aylık Ortalama Düzenli Katkı Payları.....	47
Çizelge 2.5. Yönetim Gideri Kesintisi Oranının Tarihsel Seyri.....	48
Çizelge 2.6. Fon Grubu Bazında Emeklilik Yatırım Fonları Net Varlık Değerleri ve 2013 Yılı İçindeki Büyüme Oranları.....	52
Çizelge. 3.1. CNBCE Güven Endeksi Dağılımı.....	71
Çizelge 3.2. Döviz Kuru Dağılımı.....	72
Çizelge 3.3.. BIST 100 Endeksi Dağılımı.....	73
Çizelge 3.4. Katılımcı Sayısı Dağılımı.....	73

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1.1. Şigortacılığın Gelişimi.....	3
Tablo 1.2. Şirketlerin Toplam Prim Üretimi.....	6
Tablo 1.3. Özel Şigorta ile Sosyal Şigorta Arasındaki Temel Farklar.....	12
Tablo 1.4. Bazı Gelişmiş Ülkelerde Sosyal Şigortanın Başlangıcı.....	18
Tablo 1.5. Sosyal Güvenlik Uygulamalarının Karşılaştırılması.....	20
Tablo 1.6. Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sisteminin Kurumsal Yapısı.....	24
Tablo2.1. Bireysel Emeklilik Sisteminin İşleyiş Yapısı.....	33
Tablo 2.3. Bireysel Emeklilik Şirketleri.....	38
Tablo 3.1. Modele Eklenecek Değişkenler.....	71
Tablo 3.2. Veri Setine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler.....	74
Tablo 3.3. Augment-Dickey-Fuller Testi Sonuçları.....	76
Tablo 3.4. Model 1 Değişkenleri Katsayısı.....	77
Tablo 3.5. Model 1 Tanımlayıcı İstatistikler.....	78
Tablo 3.6. Model 2 Değişkenleri Katsayısı.....	79
Tablo 3.7. Model 2 Tanımlayıcı İstatistikler.....	79
Tablo 3.8. Çoklu Bağlantı Sorunu Testi Sonuçları.....	80
Tablo 3.9. Correlogram Q Testi Sonuçları.....	82

GİRİŞ

İnsanlar zaman içinde değişen yaşam koşullarına paralele olarak daha iyi yaşam standartlarına kavuşma gereksinimi duymaktadır. Bu gereksinimler sonucu da daha yüksek gelir etme girişimi içersinde bulunmaktadır. Bunun dışında bireylerin çalışma dönemi içerisinde geçirecekleri sakatlık, yaşlılık veya hastalık durumunda yine yaşam standartlarından ayrılmak istemektedirler.

Bu noktada sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak geliştirilen bireysel emeklilik sistemi devreye girmektedir. Belirli bir havuzda bireylerin belirlediği primler karşılığı onun adına birikim yapan ve bu birikimi yöneten kurumsallaşmış bir sistemdir bireysel emeklilik sistemi. Bazı ülkelerde zorunlu (şili, Macaristan, Kolombiya, Arjantin ve Polonya) olarak uygulan bireysel emeklilik çoğu ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de gönüllülük esasına dayanmaktadır. Dünyada uzun zamandır uygulanan bireysel emeklilik sistemi ülkemizde de 2001’den beri uygulanmaktadır.

Çalışmamızın amacı; bireylerin işgücü pazarlarına karşı olan güvenlerinde meydana gelen değişim karşısında, bireysel emeklilik sistemine dahil olan katılımcı sayısının nasıl etkilendiğini araştırmaktır

Bunun işında çalışma üç bölüme ayrılmıştır. Birinci ve ikinci bölümlerde sigorta, sosyal güvenlik ve bireysel emeklilik konuları hakkında teorik bilgiler verilmiştir. nc bölümde ise CNBCE güven endeksi arasındaki ilişki, zaman serileri kullanılarak OLS yöntemi çerçevesinde incelenmiştir.

1. SİGORTA KAVRAMI VE GELİŞİMİ, SOSYAL SİGORTA KAVRAMI, SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİNE TÜRKİYE’DE SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ

1.1. Sigorta Kavramı

Sigorta, toplumda oluşabilecek tüm riskleri koruma altına alan ve bu niteliğiyle ülke ekonomilerinin istikrarlı bir şekilde büyümeleri için en önemli araçlardan bir olma özelliğine sahiptir. Sigorta kavramı başlığı altında inceleyeceğimiz bu bölümde sigortanın tarihçesi, tanımı ve sigortacılığın genel ilkelerini detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

1.1.1. Sigortanın Tarihçesi

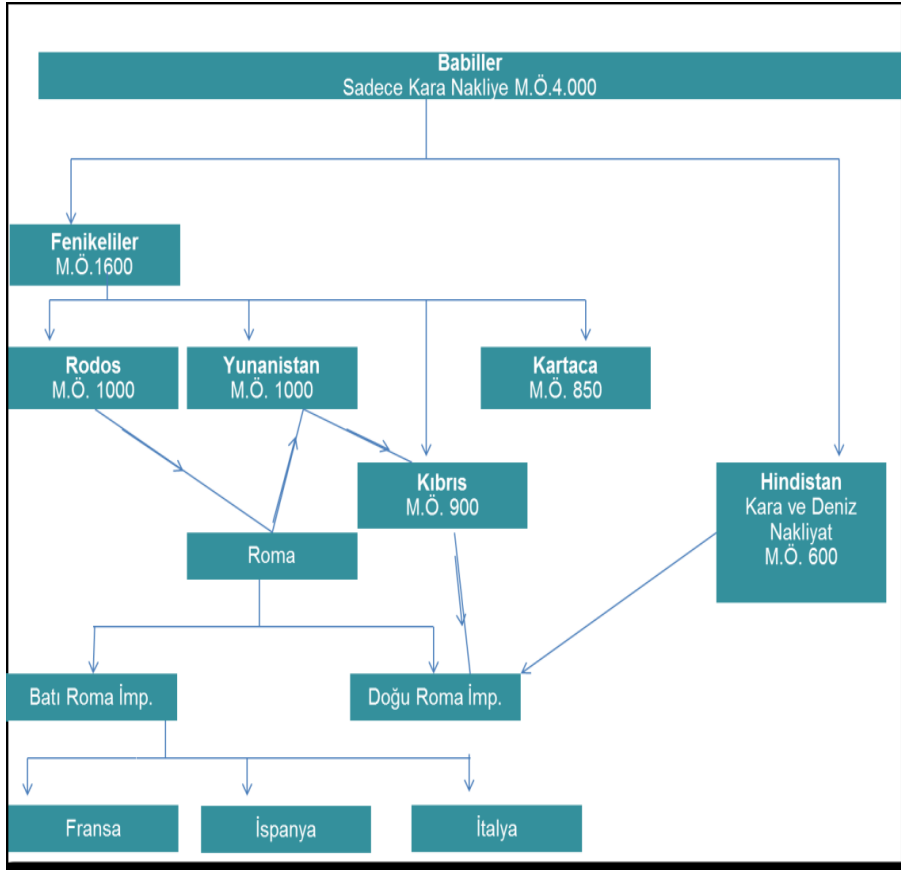
Her toplum; bulunduğu kültürel, siyasal ve ekonomik durumlarına göre kendini risklerden koruma mekanizmaları üretmiştir. Bu mekanizmalar çeşitli değişikliklere uğramış ve Avrupa’da modernizm, kapitalizm ve sanayi devrimi ile modern şeklini almıştır.(Akbulut, 2014:19) Dünya tarihinde ticari malların deniz ve karayolu ile taşınması sırasında, özellikle korsan haydut saldırılar başta olmak üzere her türlü riske karşı güvence arama ihtiyacının, sigortanın başlangıcı ve sigortacılığın temelini oluşturduğu bilinmektedir.(Toprak ve Çoşkun, 2012:176)

Sigortacılığın ilk çağlarda bugünkü modern haliyle var olduğunu söylemek doğru değildir. Riskle başa çıkabilmenin yolu esas itibarıyla “ortaklık” yolu ile aşmaya çalışılmıştır. Bu ortaklık riskin gerçekleşmesi halinde oluşan zarara, gerçekleşmesi halinde ise kazanca ortaklık olarak tanımlanabilir.(Akbulut, 2014:19)

“Sigorta” kavramının 4000 yıl kadar önceye Babil medeniyetine dayandığı bilinmektedir. O zamanlarda yük taşıyan tüccarlar, kentin ileri gelen sermayedarlarından borç almakta, yolda kaza geçirmeleri durumunda bu borçları silinmekteydi. Bazı durumlarda ise kaza yapan kervanın zararı diğer kervanlar arasında paylaştırılmaktaydı. O zamanlarda Hammurabi kanunlarında da yer alan bu sistemler, bu günkü sigortacılığın temellerini oluşturdu.(Sigortam.Net, 2012)

Tablo 1.1.’de sigortacılığın gelişiminde etkisi bulunan bazı medeniyetler şematik olarak gösterilmiştir

Tablo 1.1. Sigortacılığın gelişimi

Kaynak: Charles Farley Trenerry, 2009, s.4

Prim esaslı sigortanın ortaya çıktığı koşulları ve gelişim şeklini ortaya koymak kolay değildir. (Akbulut, 2014:30)1255 yılında ilk defa Venedikliler, prim uygulamasıyla oluşturdukları fonlar aracı ile korsan saldırılar, yağmalama ve taşınan malın bozulması riskine karşı zararın ödenmesini taahhüt altına almaya başlamıştır. (Toprak ve Çoşkun, 2012:179)

Deniz nakliyat sigortası en eski sigorta türüdür. Bu sigorta türü ticaret ile birebir ilişki halindeydi. Ticaret üstünlüğü hangi ülkede ise sigortacılığın merkezi de orası oluyorsa. Ortaçağ'dan Modern döneme geçilen süreçte ağırlığını hissettiren İngiltere ticaretin yanında sigortacılığı kurumsallaştıran politikaları ile merkez bir konum haline gelmiştir. Sigortanın uluslararası genişlemesine öncülüğü İngiltere yapmıştır. Bunun oluşmasının nedeni ise;

- Bilimsel Gelişmeler
- Tüccarlar
- Göçmenler
- Reasürörler
- Yerel Çalışmalar

etkili olmuştur. Bu gelişmeyi etkileyen diğer değişkenler ise ticari, demografik ve kültürelidir. .(Akbulut, 2014:44-58)

Modern manada sigorta Avrupa’da 13. Asırdan itibaren başladığı halde bizde ancak 1864 tarihli ticareti bahriye kanununda sadece deniz sigortacılığı olarak yer almıştır.(Arseven, 1987:416)

Batı’da sigortacılığın kurulması ve gelişmesi, iki yüz yılı aşkın bir geçmişe sahiptir. Bu ülkelerde, sigortacılık kesimi, konusu, çalışması, kapsamı ve ekonomideki ağırlığı ile bir endüstri haline gelmiş, topluma mal olmuştur. (Genç, 2002:7)

Osmanlı İmparatorluğu’nda sigortanın ne zamandan beri ne şekilde uygulandığı konusu tartışılmaktadır.(Akbulut, 2014:78) Osmanlı ekonomisi kapitalizm öncesi ilişkilerin egemen olduğu, geleneksel ve nispeten dışa kapalı bir yapıdan Dünya ekonomisi ile bütünleşmeye başlayan dışa açık bir yapıya dönüşmeye başlamış ve böylece sigortacılık faaliyetleri ile tanışmıştır. .(Toprak ve Çoşkun, 2012:176)19. Asrın ikinci yarısında sigortacılık faaliyetlerine başlamıştır. Bu da Türk sigortacılığı değil yabancı sigortacılığıdır.1863 yılında Londra Sun Insurance İzmir’de bir şube açtığı zaman, Türkiye’de gemicilik riskleri dışındaki riskleri de paylaşılan ilk sigorta şirketi kurulmuş oldu.(Kurmuş, 1982:70)

İlk Türk sigortacılığı, ilk Türk sigorta şirketi gerçek anlamda ilk Türk sigorta mukavele ve murakabe kanunları ancak Cumhuriyet devrinde kurulmuş ve çıkarılmıştır. (Arseven, 1987:425) Bu geri kalmışlığın en önemli nedeni ise Armağana göre; Osmanlı İmparatorluğunun modern anlamda bir ticaret devleti olmamasıdır.

1924 yılında Türkçeyi kullanma zorunluluğunu getiren yasa ile poliçelerin İngilizce ve Fransızca düzenlenmesine son verildi ve aynı yıl sigortacılar kulübü kuruldu. (Dölenekspertiz, 2015)Yeni Cumhuriyet'te, Atatürk'ün inisiyatifiyle, Batılı ülkeleri karşısına alma pahasına ülkenin üç ana finans kurumu olan: Türkiye İş Bankası(1924), Anadolu Sigorta(1925) ve Milli Sigorta ile CompanieSuisse de Reassurance ortaklığı ile Milli Reasürans T.A.Ş.(1929) kurulmuştur.(Toprak ve Çoşkun, 2012:186) Bununla beraber, Türk sigorta şirketlerinin kurulması devam etmiş ve 1935 yılında Güven Sigorta Şirketi, 1936 yılında da Ankara Sigorta Şirketi kurulmuştur.Bu Türk Sigorta şirketlerini diğerleri de takip etmiş ve 1997 yılı sonu itibariyle bu sayı 59'a yükselmiştir.(Genç, 2002:24)

Demokrasi ve sanayileşme hamleleri sigorta sektörünü etkilemiş ve özellikle de hayat sigortasında 1960'lı yıllara doğru patlama yaşanmıştır. Bunun temelinde 1953'ten itibaren motorlu taşıt araçlarının zorunlu kaza sigortası kapsamına alınmasıyla insanlarda sigorta bilincinin oluşması ve 1959 yılında yürürlüğe giren 7397 sayılı sigorta Mukarebe Kanunu etkili olmuştur.(Hızlı, 2007:45)

1999 depremlerini takiben 2000 yılında meskenler için zorunlu hale getirilmiş bulunan deprem sigortalarını yürütmek üzere tesis edilen Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) Pool'u tesis ederek yönetimi beş yıllık bir süre ile bu konuda deneyimli Milli Reasürans TAŞ' ye devredildi. Sigorta Bilgi Merkezi 9 Ağustos 2008 tarihinde kurulmuştur. Mayıs 2014 tarihi itibariye Birliğe 68'i sigorta 2'si reasürans olmak üzere 70 şirket üyedir. (Türkiye Sigortalar Birliği,2014)

2015 yılının ilk çeyreğinde Türkiye Sigortacılık Sektöründeki, toplam prim üretimi şirketler bazında tablo 1.2.'de verilmektedir.

Tablo 1.2. Şirketlerin Toplam Prim Üretim (Hayatdışı)

Sıralama	Şirket Adı	Toplam Üretim (TL)
1	Allianz Sigorta AŞ	378.257.127
2	Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi	326.391.778
3	Axa Sigorta AŞ	320.946.561
4	Mapfre Genel Sigorta AŞ	203.367.706
5	Aksigorta AŞ	201.756.166
6	Acıbadem Sağlık ve Hayat Sigorta AŞ	191.693.803
7	Groupama Sigorta AŞ	134.023.838
8	Eureko Sigorta AŞ	121.486.507
9	Ziraat Sigorta AŞ	103.264.394
10	Güneş Sigorta AŞ	95.917.640
11	HDI Sigorta AŞ	80.318.125
12	Halk Sigorta AŞ	68.583.789
13	Sompo Japan Sigorta AŞ	66.463.482
14	Ergo Sigorta AŞ	61.433.291
15	Zurich Sigorta AŞ	44.201.599
16	Neova Sigorta AŞ	37.798.304
17	AIG Sigorta AŞ	36.762.618
18	Ray Sigorta AŞ	29.853.346
19	Ege Sigorta AŞ	23.109.452
20	Generali Sigorta AŞ	22.850.882
21	Ankara Anonim Türk Sigorta Şirketi	22.748.576
22	Aviva Sigorta AŞ	20.927.263
23	Dubai Starr Sigorta AŞ	18.833.766
24	Liberty Sigorta AŞ	12.289.773
25	SBN Sigorta AŞ	11.912.646
26	Işık Sigorta AŞ	11.342.120
27	Demir Hayat Sigorta AŞ	10.128.282
28	Türk Nippon Sigorta AŞ	10.001.872
29	EulerHermes Sigorta AŞ	9.292.351
30	Coface Sigorta AŞ	7.598.203
31	Metlife Emeklilik ve Hayat AŞ	6.915.182
32	SS Doğa Sigorta Kooperatifi	5.984.453
33	Ace EuropeanGroup Ltd. Türkiye Şubesi	5.558.404
34	Vakıf Emeklilik AŞ	4.263.370
35	AtradiusCreditInsurance N.V. Türkiye İstanbul Şubesi	4.006.923
36	AvivaSA Emeklilik ve Hayat AŞ	3.174.190
37	Orient Sigorta AŞ	3.058.433
38	BNP ParibasCardif Sigorta AŞ	3.039.230
39	Cigna Finans Emeklilik ve Hayat AŞ	2.580.114
40	SS Kuru Sigorta Kooperatifi	2.343.671
41	Hür Sigorta AŞ	2.298.535

Tablo 1.2.(devamı)

42	Demir Sigorta AŞ	2.190.878
43	Groupama Emeklilik AŞ	1.463.851
44	Ziraat Hayat ve Emeklilik AŞ	909.914
45	NN Hayat ve Emeklilik AŞ	537.310
46	Turins Sigorta AŞ	453.227
47	Allianz Yaşam ve Emeklilik AŞ	368.542
48	Türk P&I Sigorta AŞ	346.686
49	Anadolu Hayat Emeklilik AŞ	107.534
50	Halk Hayat ve Emeklilik AŞ	95.069
51	Allianz Hayat ve Emeklilik AŞ	65.997
52	BNP ParibasCardif Hayat Sigorta AŞ	10.906
53	Axa Hayat ve Emeklilik AŞ	3.318
54	BNP ParibasCardif Emeklilik AŞ	2.947
55	Garanti Emeklilik ve Hayat AŞ	89
56	Ergo Emeklilik ve Hayat AŞ	39
57	Fiba Emeklilik ve Hayat AŞ	0
58	CIV Hayat Sigorta AŞ	0
59	Mapfre Genel Yaşam Sigorta AŞ	-44
HAYATDIŞI TOPLAM		2.733.334.023
HAYAT TOPLAM		331.9427.05
GENEL TOPLAMI		2.763.376.164

Kaynak: Türkiye Sigorta Birliği,2015

Öte taraftan 2013'te 10. Yılımı tamamlayan Bireysel Emeklilik Sistemi, 1 Ocak tarihinde başlayan devlet katkısı uygulamasıyla parlak bir yıl yaşamış ve sistemden emekli olan kişi sayısı 7382'e ulaşmıştır. Bireysel Emeklilik Sisteminin, önümüzdeki beş yıllık dönemde ulaştığı büyüklükle, finans sektörünün en çok konuşulacak konulardan biri haline gelmesi beklenmektedir. (Güneş sigorta, 2013)

1.1.12. Sigortanın Tanımı

Risk geleneksel anlamda gelecekte gerçekleşmesi muhtemel bir "kayıbı" ifade etmesi açısından belirsizliği ifade eder.(Toprak ve Coşkun, 2012:133) Bilindiği üzere günlük hayat belirsizlik arz eden rizikolarla(yangın, sel, hırsızlık, makine kırılması, hastalık vs.) doludur.(Genç, 2002:3)Bu tür risklerin yönetim süreci, riskin tanımlanması, ölçülmesi ve yönetilmesinden oluşur.(Toprak ve Coşkun, 2012:135) Modern ekonomik sistemlerde risk yönetme yöntemlerinin önemi giderek artmaktadır. Tarihte de insanlar riski yönetmek için bazı risk yönetim türlerine başvurmuşlardır. Sigorta da bu risk yönetim türlerinden biridir. Sigortayla diğer risk yönetim türleri birbiriyle karıştırılsa da, sigorta hasarın

etkisini en aza indirmesi, bireylere ve girişimcilere en çok katkı sağlamasıyla en önemli risk yönetim türüdür. Amaç riskin gerçekleşmesi sonucu doğacak ekonomik zarardan sigorta dayanışmasına katılanları korumaktır. (Hızlı, 2007:6)

Buradan yola çıkarak sigortayı “aynı rizikonun tehdidi altında bir topluluğun bir araya gelerek doğabilecek hasarlara birlikte karşı koymasındır. (Güvel ve Güvel, 2004:23, Kılınç,2009:3)”olarak tanımlayabiliriz.

Risk yönetimi açısından sigortanın tanımını şöyle de yapabiliriz;” Aynı tür tesadüfi risklere maruz çok sayıda birimleri bir portföyde toplayarak risklerin daha belirli hale getirilmesinin ve bu risklerden doğacak hasarları karşılamak için küçük, periyodik katkılardan bir fon oluşturarak hasarların telafisinin sağlanması esasına dayanan bir organizasyondur”. (Uralcan, 2004:23 Hızlı,2007:7)

Türk Ticaret Kanunu’nun 1263. Maddesinde ise sigortanın tanımı şöyle yapılmaktadır:” Sigorta bir akittir ki; bununla sigortacı ve prim karşılığında diğer bir kimsenin parayla ölçülebilir bir menfaati halele uğratan bir tehlikenin (bir riskin) meydana gelmesi halinde tazminat vermeyi yahut bir veya birkaç kimsenin hayat müddetleri sebebiyle veya hayatlarında meydana gelen belli bir takım hadiseler dolayısıyla bir para ödemeyi veya sair edalarda bulunmayı üzerine alır”(Uralcan, 2004:23 Hızlı 2007:7)

Tanımdan da anlaşılacağı gibi, sigortanın amacı kişilerin tek tek kayıplarını karşılamak olmayıp, aynı risklerle karşı karşıya olan mümkün olduğunca çok kişinin bir araya getirilmesini ve böylece istatistiki metotlarla söz konusu riskin belirlenmesini sağlamaktadır. Bu noktada sigortacılık bir risk transferi, başka bir deyişle risk paylaşma mekanizması olarak işlev görmektedir.

Bu tanımlar irdelendiğinde sigortayı oluşturan unsurları şöyle sıralayabiliriz:

1. Hasarın tesadüfi olarak meydana gelmesi,
2. Aynı derecede tehlikeye maruz benzer ünitelerin bir araya gelmesi,
3. Meydana gelen hasar olaylarına para birimi ile ölçülebilir olması,
4. Rizikonun istatistikî olarak kavranması. (Genç, 2002:3-4)

Sigorta; ekonomi, sanayi, tarım, ihracat, ulaştırma ve diğer faaliyet alanındaki riskler karşılama yönünden özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından ayrı bir önem taşımaktadır. İş alanınsa gerçekteştirilen her türlü faaliyetin güvenli bir şekilde yapılabilmesi ancak oturmuş bir sigortacılık sektörü ve hangi alanda olursa olsun iyi bir sigorta teminatının varlığıyla mümkün olabilmektedir (Zurnacı, 2007:1 Kılınç, 2009:5)

1.1.3. Sigortacılığın Genel İlkeleri

Sigortacılığın genel ilkeleri, sigorta sözleşmelerinde iki taraf arasındaki hukuki ilişkiyi düzenleyen, sigorta işlemlerinin iş hayatı açısından ciddi, güvenilir, her türlü keyiflikten uzak ve istikrar getiren işlemler olmasını sağlayan temel ilkelerdir (Toprak ve Coşkun, 2012:143) bu genel ilkeler aşağdaki gibi sıralanabilir:

1.1.13.1. Mutlak İyiniyet İlkesi

Sigorta sözleşmelerinde sigortalının beyanı esastır. (Güvel ve Güvel, 2008:111; Hızlı 2007:19; Uyar, 2012:11)Gerçeklerin gizlenmesi veya gerçeğe aykırı bilgiler verilmesi zarar gören tarafa; genellikle de sigortacıya sözleşmeyi feshetme hakkı verir. Mutlak iyi niyet ilkesi, hem sigortalı hem de sigortacı açısından gereklidir. Mutlak iyi niyetin göstergesi sigortalı açısından beyan yükümlülüğu; sigorta şirketi açısından tazminat tutarının en kısa sürede sigortalıya ödenmesidir.(Toprak ve Coşkun, 2012:143)

1.1.3.2. Sigortalanabilir Menfaat ilişkisi

Sigorta edilebilir menfaat, poliçe sahibi ile sigorta konusu arasındaki yasal bir ilişkiden doğan sigorta ettirme hakkıdır.(Hızlı, 2007:19; Özpolat, 2010:107, Uyar,2012:11)

Sigorta konusu değerin korunmasında” sigortalının, para ile ölçülebilir yasal bir menfaatin olması gerekir. 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 1269 uncu maddesinde” sigortalanan mal ile sigortalı arasında parasalve yasal bir menfaat ilişkisi olması gerekliliği” açıkça ifade edilmektedir. .(Toprak ve Coşkun, 2012:144)

1.1.3.3. Yakın Sebep İlkesi

Sigortalının karşı karşıya kaldığı zararda ötürü, sigortacıdan bir talepte bulunabilmesi için meydana gelen hasarın poliçede teminat altına alınan tehlike veya olaydan ileri geldiğini belirlemek gerekir. Yakın sebep prensibi olarak ifade edilen bu duruma göre prim hangi teminatın karşılığı olarak alınmışsa tazminatın da o riskin gerçekleşmesi halinde ödeneceğini ifade etmektedir.(Özpolat, 2010:109; Uyar, 2012:13)

1.1.3.4. Tazminat Prensibi

Tazminat, sigortalı ve sigorta şirketi arasında yapılan sözleşmenin nedenidir. Sigorta sözleşmesinin konusuyla ilgili hasar meydana geldiğinde, sigortacı şirket tarafından zarar gören menfaatinin telafisi için sigortalıya ödenen miktara tazminat denir. Tazminat ilkesi çerçevesinde sigorta sözleşmesinin amacı, zarar görenin ekonomik durumunu zarardan önceki durumuna getirmektedir.(Toprak ve Coşkun, 2012:146)

1.1.3.5. Hasara Katılım Prensibi

Hasar katılımda genel kural, sigortalının tazminatı sigortacıların herhangi birinden talep etmesi, bu sigortacının da ödemeyi yaptıktan sonra diğer sigortacılara rücu etmesi yönündedir.(Çankaya,2008:6)

1.1.3.6. Halefiyet(Hakların Devri-Rücu) İlkesi

Rücu, hukuki bir terim olarak, bir kişinin hukuken diğer bir kişinin yerine geçerek üçüncü kişilere karşı onun haklarını sorumlu kişiler nezdinde aramasıdır. Sigortacı, halefiyet ilkesi gereği, ödediği tazminat tutarı kadar bir meblağ için sigortalının yerine geçer ve hasara sebep olanlara rücu ederek, ödediği tazminat miktarını geri ister.(Toprak ve Coşkun, 2012:147)

1.1.3.7. Riskin Varlığı Prensibi

Riskin gerçekleşip gerçekleşmediğine karar verebilmek için tesadüfi olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Riskin gerçekleşmesinde etken olan neden, sigortanın tasarrufunda olmamalı ve irade dışı olmalıdır.(Elitaş, 2015:13)

1.2. Sosyal Sigorta Kavramı

Sigorta, kurumsal bazda hukuki yapısı itibariyle “ sosyal sigorta” ve “ özel sigorta “ şeklinde iki farklı disipline sahiptir.(Sağlam, 2012:1) Sosyal sigortalar, ülkede çalışanların karşılaştıkları belirli sayıdaki riziko Zaralarının karşılaşması için işçi, işveren ve bazen de devletin katkılarıyla finanse edilen devletçe kurulan özerk bir yönetime sahip olan bir sigorta tekniğidir.(Hızlı, 2007:17) İnsanın birey olarak toplumda var olmasına katkıda bulunan, kişileri sosyal risklere karşı koruyan, finansmana katılım zorunlu olduğu bir sosyal güvenlik tekniğidir.(Tuncay, 2005:30 Caniklioğlu, 2011:11) Bununla beraber hukuki, mali ve yönetim yapısına şekil veren uygulama koşullarını düzenleyen çeşitli hukuki kaynaklara sahiptir.(Tuncay, 1988:79)Sosyal sigortanın asıl amacı devletin halk kitlelerine sosyal güvenlik sağlamaktır.

Özel ve sosyal sigortalar, riski taşıma paydasında buluşmakla birlikte kapsama alınan topluluk ve finansman tekniklerinde önemli farklılıklar bulunmaktadır.(Çiftçi, 2004:19)Tablo 1.3.’te bu farklılıklar sıralanmıştır.

Tablo 1.3. Özel Sigorta ile Sosyal Sigorta Arasındaki Temel Farklar

Özel Sigortalar	Sosyal Sigortalar
İstisnalar dışında herkes için gönüllüdür.	Çalışan herkes için zorunludur.
Riskler ve faydalar sözleşmelerle tanımlanır, sigorta süreleri bellidir.	Riskler ve faydalar yasalarla tanımlanır, sigorta süresi devamlıdır.
Özel hukukta düzenlenmiştir.	Kamu hukukunda düzenlenmiştir.
Faaliyet ilkesi bireyseldir.	Faaliyet ilkesi kolektiftir.
Özel çıkarları gözetir.	Kamu çıkarlarını gözetir.
Asıl amaç kar elde etmektir, bu nedenle hizmet kalitesi yüksektir.	Asıl amaç kar elde etmek değildir, bu nedenle hizmet kalitesi düşüktür.
Yüksek riskleri sigortalamaktan kaçınır veya yüksek prim ister.	Riskleri sigortalamaktan kaçınmaz ve herkesten eşit prim alır.
Primlerle finanse edilir ve primleri birey ödediğinden kendi kendine yardım etmiş olur.	Primler dışında devletin genel giderleriyle de finanse edilir, çalışmanın yanında işveren ve devletin katkısı olur.
Zarara uğrayıp uğramayana göre sigortalı sözleşme yenilenirken daha çok veya daha az prim ödeyebilir.	Sigortalının zarar uğrasa da uğramasa da prim miktarı değişmez.
Zararların tazmininde sadece sigortalı birey kapsmalıdır.	Gelir kayıpları telafisinde sigortalının ailesi de kapsamdadır.
Sosyal risklerin yanı sıra ekonomik riskleri de kapsamaktadır.	Sade sosyal riskleri kapsamaktadır.
Katkı oranları sigorta şirketinin ve sigortalının rızası olmadan değişmez.	Katkı oranları çalışanın rızası olmaksızın değişebilir.
Birden fazla sigorta şirketiyle aynı anda sigortalılık ilişkisi kurulabilir.	Birden fazla kurumla aynı anda sigortalılık ilişkisi kurulmaz.

Kaynak: (UĞUR, 2004:38)

Sosyal sigorta kuruluşlarının bireylere koruma sağladığı çeşitli risk grupları vardır. Günümüzde ülkeler tarafından kabul edilen Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nun 1952 tarih ve 102 sayılı sözleşmesinde belirlenen dokuz ana sosyal sigorta riski (yaşlılık, malullük, ölüm, iş kazaları, meslek hastalıkları,

hastalık, analık, işsizlik ve aile yardımlarıdır) için sosyal sigorta kuruluşlarınca toplanan primlerin değerlendirme yöntemi kuruluşların hizmet sürekliliğini sağlaması açısından önem taşımaktadır.(Güneş ve Yakar, 2011:128)Bütün bu tanımlamalara ve açıklamalara bağlı olarak denilebilir ki: çalışma gücünün herhangi bir şekilde azalması veya geçimi temin eden varlığın ortadan kalkması sonucunda doğacak olan ekonomik olaylara karşı koruma “sosyal sigortayı” oluşturur.(Altın, 2010:11)

Buna göre “sosyal sigortalı” yaşayacağı yarınlarda karşılaşması muhtemel tehlikeleri ve ekonomik sonuçları gidermek için önlem alan kişidir. Bu kişi sosyal güvenlik kurumuna, bir iş yerinde veya kurumda çalışması nedeniyle kaydını yaptıran kişidir. İşveren katkısı ile ücretinden veya maaşından kesilen paralarla bu kişinin adına prim ödenir. Bir kişi kendi nam ve hesabına bağımsız çalışması nedeniyle kendi tarafından bağlı olduğu kuruma veya çalışmamakla beraber kendi istediği bir sosyal güvenlik kurumuna prim ödeyebilir(Bağlan, 2006:7; Uyar, 2012:16)

Sosyal sigorta sistemlerinin finansmanı ülkeden ülkeye önemli farklılıklar göstermektedir. Avustralya, Danimarka, İsveç gibi ülkelerde sigorta maliyeti devlet tarafından karşılanır. Maliyetin dağılımı aynı ülke içinde de programdan programa da değişebilmektedir. (Balcı, 2001:92) sosyal sigorta güvencesine karşı prim ödeyenler ister devlet, ister işçi veya işveren olsun toplanan primlerin uygun bir finansman yöntemi ile değerlendirilmesi gereklidir.(Güneş ve Yakar,2011:128)

1.3. Sosyal Güvenlik Sistemi

Bu bölümde sosyal güvenlik sistemi başlığı altında sosyal güvenlik kavramına, sosyal güvenliğin tarihçesine, Dünyada ve Türkiye’de gelişimine ve Türkiye’de sosyal güvenlik hizmeti veren kurumlara detaylı bir şekilde değinilecektir.

1.3.1. Sosyal Güvenlik Kavramı

Tarih boyunca insanlar kendilerini ve ailelerini yaşamlarında karşılaşacakları olası tehlikelere karşı garanti altına alma ihtiyacı duymuşlar ve bunun için çeşitli yöntemler ve önlemler düşünmüşlerdir. (Uyar, 2012:14) Önleyemedikleri dolayısıyla karşılaştıkları risklerin zararlı sonuçlarını gidermeyi hedefler.(Altın, 2010:5)

Bu anlamda dünyadaki temel sorunlardan birisi olan, giderek yaşlanan ve bakıma muhtaç olan nüfusun artması ve çalışmayan kesimin refah düzeyinin korunması için gerekli sistemin kurulmaya çalışılmasıdır. (Öğütgen, 2003:1) Bireylerin güvenliklerinin sağlanmasını, başkalarının yardımına muhtaç olmaksızın hayatlarını idame ettirebilmelerini amaç edinen sosyal güvenlik terimi resmi olarak ilk defa 1935 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri (ABD) mevzuatında kullanılmıştır. (Talas, 1997:398;Paksu,2007:4;Uyar, 2012:14) Sosyal güvenlik günümüzün modern toplumları için geleceğe ilişkin sosyal riskleri bertaraf etmede hem bireysel, hem de toplumsal açıdan önemli ve vazgeçilmez bir sosyal politika aracı olmakla kalmayıp, bu niteliği ile uluslararası belgelerde de temel insan hakkı kapsamında değerlendirilmekte ve ulusal düzeyde anayasalar tarafından güvence altına alınmaktadır. (İstanbul Ticaret Odası, 2006:19)

Sosyal devlet anlayışının bir ürünü olan sosyal güvenlik en yaygın ve geniş tanımıyla (Uyar,2012:15) ; bir ülke halkının bugünü ve geleceğini güvence altına almayı amaçlayan, aralarında sıkı bir uyum kurulmuş olan kurumlar bütünü olarak anlam genişlemesine sahne olmuştur.(Talas, 1997:398)

Yine başka bir tanımda, mesleki veya sosyal risk yüzünden geliri veya kazancı kesintiye uğramış kimseleri, başkalarının yardımına gerek duymaksızın, geçinme ve yaşam gereksinimlerini karşılayan bir sistemdir. (Erol,2003:401) Sosyal güvenliğin başkalarına muhtaç olma riskinin ortadan kaldırma işlevine dikkat çekilmektedir.(Uralcan, 2005:8)

Sosyal güvenlik sistemi, sosyal güvenliğin finansman ve harcama hususlarını bir bütün olarak ifade eder. Uzun ve kısa vadeli sigortalar, sosyal hizmetler, sosyal yardımlar, bunların birbirleri ile olan ilişkileri, finansman şekilleri bir bütün olarak sosyal güvenlik sistemini oluşturur.(Gümüş, 2010:5)Sosyal güvenlik kavramı sosyal sigortalar kavramı ile de karıştırılmaktadır. Sosyal sigortalar sosyal güvenlik içinde yar alan sosyal refah programının bir aracı olarak kullanılır. (Uralcan, 2005:8)

Buradan yola çıkarak dört unsurun altının çizilebileceği söylenebilir. Sosyal güvenlik; katkıya dayalı yararlarından (sosyal sigortalar), katkıya dayalı olmayan parasal yararlarından, sosyal yardımlardan ve sosyal hizmetlerden oluşmaktadır. (Robert, 2005:6)

Gelişmiş ülkelerde sosyal güvenlik ulusal politikalar içerisinde öncelikli olarak yer almakta iken; az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde karşılıksız para harcamaları, kalkınma unsuru taşınmayan fedakârlık ve baskı gruplarının toplumsal istemi olarak değerlendirilmekte; bu grupların etkileri ölçüsünde sosyal güvenlik sistemleri oluşturulur.(Altın, 2010:6)

Bir ülkenin sosyal güvenlik sisteminin yeterliliği değerlendirilirken bazı göstergelere bakmak gerekir. Bu göstergeleri şöyle sıralamak mümkündür:

1. Sosyal güvenliğin kapsadığı nüfusun toplam nüfus içindeki oranının yüksekliği,
2. Emeklilere ve diğer hak sahiplerine ödenen aylıkların yeterli seviyede olması,
3. Sistemin gelir kaynakları ile giderleri arasında uygun bir dengenin tesis edilmesi ve bu dengenin sürdürülebilirliğinin sağlanması,
4. Sistemin yönetim açısından şeffaf olması,
5. Hak ve yükümlülüklerin herkes tarafından anlaşılabilir basitlikte olması,
6. Prim oranlarının ödenebilir bir seviyede olması,
7. Sağlık hizmetlerine erişimin kolay ve sağlanan hizmetlerin nitelikli olması,
8. Sistemin kendi içinde geliri yeniden dağıtabilmesi,
9. Yoksullukla mücadele edebilmesi. (Gümüş, 2010:5)

Sosyal güvenlik, bir toplumda iktisadi kalkınmaya paralel olarak sosyal refah düzeyinin korunması ve bu refah düzeyinin sürdürülebilmesi bakımından en temel ihtiyaçlardan birini oluşturmaktadır.(Uyar, 2012:16) Sosyal güvenlik sistemlerinin özellikle gelişmekte olan ülkelerde, gelir transferi yoluyla yoksulluk ve gelir eşitsizlikleri üzerinde güçlü bir etkiye sahip olduğu tartışmasız kabul gören bir yaklaşımdır.(Yaşar, 2010:54)

1.3.2. Sosyal Güvenliğin Amaçları ve Araçları

Sosyal güvenliğin nihai amacı her insana hayatın türlü hadiseleri karşısında aşırı bir muhtaçlığa düşmeden aynı zamanda özgürlüğünde herhangi bir eksilme hissettirmeden insanın kişiliğine yaraşır bir hayat düzeyi sağlamaya

yönelik kamusal sosyal düzenleme, sosyal sigorta, sosyal yardımlar ve belirli sosyal hizmetler alanına bir takım önlemler alma ihtiyacıdır. (Kitapçı, 2007:10)

Sosyal güvenlik doğuşu itibariyle ekonomik yönden güçsüzleri insanca yaşamak için yeterli geliri olmayanları korumayı amaçlar. Bir toplumun içinde yaşayan bu insanların ihtiyaçlarını kendilerinin sağlamsız olanaksız olduğu düşüncesinden hareketle ekonomik yönden güçlü olanların da bu sisteme katkıda bulunmalarını sağlar. Böylelikle toplumdaki ekonomik eşitsizliklerin bir ölçüde azaltılması ve sosyal adaletin sağlanmasına yardımcı olunur. Görüldüğü gibi sosyal güvenlik yoksulluğu önlemenin ötesinde daha geniş amaçlara sahiptir. Geniş anlamda bireylere, sosyal riskler karşısında bir güvenlik duygusu sağlama fonksiyonu görmektedir. Sosyal güvenliğin temel görevleri bireylere ve ailelerine iktisadi ve sosyal risklerden dolayı hayat seviyeleri veya hayat standartlarında belirli bir çizginin altına düşülmeyeceği garantisini vermektedir.(Oral 2002:7 Altın, 2010:9)

Bunun yanında sosyal güvenliğin başlıca 3 aracı bulunur. Bunlar;

- Sosyal Sigortalar
- Sosyal Yardımlar
- Sosyal Hizmetler. (Aydın, 1999:17)

Bu araçları derinlemesine irdelersek;

Sosyal Sigortalar: Sosyal sigorta kavramında daha önceki bölümlerde bahsetmiştik. Kısaca tekrar tanımını yapacak olursak sosyal sigorta, bir sosyal hukuk devletinde, sosyal güvenliği sağlama amacına yönelmiş kazanç elde etme gereği taşımayan, insanın birey olarak toplumda var olmasına katkıda bulunan kişileri sosyal risklere karşı koruyan, finansmana katılımın zorunlu olduğu bir sosyal güvenlik tekniğidir.(Altan, 2011:11)

Sosyal Yardımlar:Sosyal yardım, yoksula hastaya sakata ya da muhtaç kimseye yardım etmek biçiminde toplumsal yaşam içinde bireyler arası ilişkilerde yaygın bir biçimde görülmektedir. (Kılıç,2010:11) Sosyal yardıma ilişkin ilk kurumsal uygulamalar 1891’de Danimarka’da yaşlılık aylığı uygulaması ile gerçekleştirilmiştir, sonraki uygulamalar da yine yaşlıları kapsayan bir şekilde 1898’de Yeni Zelanda’da, 1908’de İngiltere ve Avusturya’da görülmüştür.(Aydın, 1999:27; Kitapçı, 2007:33)

Sosyal yardımı yerinde ve usulüne uygun yapabilmek için her şeyden önce yardım edilecek bireyin özel durumu hakkındaki bütün bilgileri almak gerekmektedir.(Duru, 1939:2 Kılıç 2010:11) Sosyal yardım yönteminde kişilere yapılan ödemeler muhtaçlık koşuluna bağlanmıştır.(Kitapçı, 2007:33)Muhtaçlık ise” kendisini, eşini ve bakmakla yükümlü olduğu çocuklarını, anne ve babasını, bulunduğu mahalin hayat standartlarına göre asgari seviyede geçinmeye yetecek kadar geliri, malı veya kazancı bulunmama durumudur.(Aydın, 1999:26)” Bundan dolayı yardım alan kişiler almış oldukları bu yardımlardan dolayı herhangi bir yükümlülük altına girmez ve sokulmazlar. (Arıcı, 1999:138; Kitapçı, 2010:34)

Sosyal Hizmetler: Sosyal hizmetler, kişi ve toplulukların yapı ve çevre şartlarından doğan ya da kendi denetimleri dışında oluşan yoksulluk ve eşitsizliği gidermek, toplumun değişen şartlardan doğan sorunları çözümlenmek, insan kaynaklarını geliştirmek, kişi, aile ve toplum refahını sağlamak amacıyla düzenlenen hizmet programlarını kapsar.(Canaktan, 2015)

1.3.3. Sosyal Güvenlik Sisteminin Dünya’da Gelişimi

İnsan hayata gözünü açar açmaz gerek fiziksel gerekse sosyal risklerle karşı karşıya kalır ve bu risklere karşı korunma ihtiyacı duyar. Bu yönüyle sosyal güvenlik ihtiyacı evrensel bir ihtiyaçtır ve ilk insandan günümüze, her insan ve her toplum bu ihtiyacı hissetmiştir.(Yanardağ, 2010:8)İnsanoğlu varlığından itibaren oluşabilecek risklere karşı kendisini garanti altına alma ihtiyacı duymuş yani sosyal güvenliğe olan ihtiyaç insan oğlunun varlığı ile başlamıştır.(Dilik, 1991:41)Aslında hayat boyu ihtiyaç duyulan sosyal güvenlik kavramı olarak modern toplumların bir ürünü olmaktadır. Sosyal güvenlik sistemlerinin gelişim süreci yüzyılları kapsar. (Uralcan, 2004:13) Her dönemde dönemin ekonomik, sosyal ve politik koşullarına göre farklı şekillerde ortaya çıkmış ve sağlanan sosyal güvenlikte farklı olmuştur.(Önder, 2010:7)

Sosyal güvenlik sistemlerinin tarihsel gelişimlerini incelediğimizde Sanayi Devrimi’nin bu süreçte bir yol ayrımı oluşturduğunu ve modern anlamda sosyal güvenlik sistemlerinin sanayi devriminden sonra ortaya çıktığını görebiliriz. (Güvercin, 2004:90) Bazı kaynaklarda sosyal güvenlik bir sistem olarak 1880’lerde Almanya’da sosyal sigortaların varlığıyla başlayan dönem ve Birinci Dünya Savaşı sonrası dönem olarak iki dönem olarak da ayrılmaktadır.(Güzel ve Okur, 2004:16; Paksu, 2007:5; Uyar, 2012:17)

Sanayileşmeden önce sosyal güvenlik ilkel, bir tür “doğal sosyal güvenlik” anlayışında, kurumsallaşmamış, kamusal girişimden yoksun, dinsel boyutları ağır basan, oldukça dağınık, dar kapsamlı ve sınırlı, güçsüz, bu nedenle etkisizdir.(Akkaya, 2000:15; Güvercin, 2004:90) Sanayileşme öncesinde yoksulluğa karşı devlet gücüyle savaşımlı amaçlayan yasalar çıkmıştır.1601 yılında İngiltere’de çıkartılan “Yoksulluk Yasası” ve 1622 yılında çıkartılan “İskan ve Nakil Yasası” bunlara örnek olarak verilebilir. (Erol ve Yıldırım, 2004:48)

Tablo 1.4’te bazı gelişmiş ekonomilerdeki (Almanya, İngiltere, İsveç, Fransa, İtalya, ABD ve Kanada) sosyal sigorta ile ilgili tarihler gösterilmektedir.

Tablo 1.4. Bazı Gelişmiş Ülkelerde Sosyal Sigortaların Başlangıcı

Sosyal Sigorta Alanları	Almanya	İngiltere	İsveç	Fransa	İtalya	ABD	Kanada
Hastalık Sigortası	1883	1911	1910	1939	1943	-	1971
İş Kazaları	1884	1906	1901	1946	1898	1930	1930
Yaşlılık Sigortası	1889	1908	1913	1910	1919	1935	1940
İşsizlik Sigortaları	1927	1911	1934	1967	1919	1935	1940
Aile Yardımları	1954	1945	1947	1932	1936	-	1944
Sağlık Hizmetleri	1880	1948	1962	1945	1945	-	1972

Kaynak: New Palgrave Dictionary of Economics, 2005

Endüstri öncesi toplumlarda aile, karşılıklı yardım sandıkları ve dinsel nitelikli hayır kurumları, yoksul ve hasta insanlara destek olma işlevini üstlenmişlerdir. Özellikle Ortaçağ’da kilisenin oluşturduğu hayırsever kurumlar (hasta evleri, aşevleri, manastırlar vb.) yoksullara yardım elini uzatan başlıca kurumlar olmuştur.(Güvercin, 2004:90)

Sanayi Devrimi’nin sonrasında ortaya çıkan yeni ekonomik düzen işçi gruplarının büyük ölçüde sömürüldüğü bir dönemi başlatmış ve sosyal güvenliğe olan ihtiyacı önemli ölçüde arttırmış. (Şenocak, 2009:411)Sanayileşme ile doğan işçi sınıfı ve bu sınıf ile ortaya çıkan gelir dağılımındaki dengesizlikler, çocuk

yaşta çalışanların sayısındaki artışlar, çalışma saatlerindeki uzamalar, hastalık, gebelik, doğum, yaşlılık ve sakatlık gibi sorunlar, sosyal yardımlarla çözülebilecek boyutları geçmiş, toplumsal sorunlar boyutuna ulaşarak politik düzeni değiştirme arayışlarına sebep olmuştur.(Önder, 2010:8) Bu gelişmeler işçi ayaklanmalarını beraberinde getirmiş, bu durum işçilere belli hakların verilmesi zeminini oluşturmuştur.(Uyar, 2012:17)

1789 Fransız Devrimi, devlet ile birey arasındaki ilişkilere değişik yaklaşımlar kazandırmış, ardından 1793 İnsan Hakları Beyannamesi yayınlanmış ve kamu yardımlarının bir hak olduğu onaylanmıştır. (Önder, 2010:8) Gerçekten de ekonomik ve sosyal koşullar, modern anlamdaki sosyal güvenlik sistemlerinin hazırlayıcı ve yönlendirici etmenleri olmuştur. Batı Avrupa’da sosyal güvenlik sistemlerinin gelişimi genellikle iki döneme ayırarak incelenmektedir. Bunlar;

1. Klasik dönem olarak adlandırılan ve Almanya’da Bismarck’ın etkisiyle sosyal sigortanın ilk kez kabul edilmesiyle başlayan dönem ile
2. Birinci Dünya Savaşı’ndaki sonraki dönemdir. (Güzel ve Okur, 1999:459-460; Güvercin, 2004:90)

Dünya’da sosyal güvenlik uygulamaları üç basamak olarak gerçekleştirilmektedir. Bunlar; sosyal sigortalar, sosyal yardımlar ve sosyal hizmetlerdir.(Uyar, 2012:17) Sosyal güvenlik uygulamalarında birinci basamak; zorunlu devlet güvencelerini, ikinci basamak; tamamlayıcı yeni mesleki emeklilik programlarını, üçüncü basamak ise; özel sigortalar ve özel emeklilik planlarını kapsamaktadır. (Bağlan, 2006:13; Bağcı,2006:7; Uyar, 2012:18) Biz bu tabloda özel emeklilik planları ile ilgileniyoruz.

Sosyal güvenlik basamaklarının özellikleri, avantajları ve dezavantajları tablo 1.5.’te gösterilmiştir.

Tablo 1.5. Sosyal Güvenlik Uygulamalarının Karşılaştırılması

	ÖZELLİKLERİ	AVANTAJLARI	DEZAVANTAJLARI
1.BASAMAK	<ul style="list-style-type: none"> -Temel devlet emeklilik planları olması -Katılımın zorunlu olması -Dağıtım sistemi ile çalışıyor olması -Emeklilik ödemeleri devlet tarafından garanti ediliyor ve ödeniyor olması 	<ul style="list-style-type: none"> -Evrensel koruma sağlıyor olması -Kuşaklar arası dayanışma içermesi -Bireysel finansal sorunların olumsuz etkilerinin azalması -Enflasyona karşı güvence altında olması -Satış maliyeti içermemesi 	<ul style="list-style-type: none"> -Demografik değişikliklerin olumsuz etkisi ile mevcut fayda düzeyi gerçekleşmeyebilir -Devlet tarafından yapılabilecek kural değişiklikleri ve hesaplama müdahalelerine açık olması -Yapılan katkı/prim ödemelerinde bireysel veya esnek bir bakış açısının olması
2.BASAMAK	<ul style="list-style-type: none"> -Devlet sosyal güvenlik sistemlerine alternatif değil destekleyici olması -Genel olarak mesleki yardım emeklilik programları(sandıklar) olması -Katılımın zorunlu zorunlu ve/veya isteğe bağlı olması -Fonlama veya dağıtım sistemi ile çalışıyor olması 	<ul style="list-style-type: none"> -Demografik değişimlere dirençli olması -Aktif varlıkların değerlerinde oluşacak kayıplara karşı işveren güvencesi içermesi -Çalışanın motivasyonuna ve performansına olumlu etkisi olması -Aidiyeti güçlendirmesi ve bu nedenle personel politikalarının ayrılmaz bir parçası olması 	<ul style="list-style-type: none"> -Yatırımların risklerinin katılımcı ve işverenin üzerinde olması -Başarısız fon yönetiminin maaşlara olumsuz etkisi -İşverenin iflası durumunda fonların piyasa dalgalanmalarının etkisine açık olması -Ekonomide yaşanacaknegatif olaylara karşı korumasının olması
3.BASAMAK	<ul style="list-style-type: none"> -1. Ve 2. Basamağa destek için kurulan bir sistem olması -Katılımın isteğe bağlı olması -Fonlama sistemi ile çalışıyor olması -İnsanların kendi geleceklerini belirleyebilme özelliğine sahip olması 	<ul style="list-style-type: none"> -İyi bir fon yönetimi ile iyi bir emeklilik maaşı sağlanması -Demografik değişimlere karşı dirençli olması -Ekonomiyi canlandırıcı etkisi -Ekonomide istihdam yaratılması -Katılımcının fonları ile ilgili hareket özgürlüğünün olması 	<ul style="list-style-type: none"> -Kuşaklar arası bağlantı olmaması -Satış maliyetinin yüksek olması -katılımcının kendi ihtiyacı olmayan bir ürünü tercih etmesi sonucu risk taşıması -Bu basamağın en hassas alanının fon yönetimi olması fon getirilerinin dolayısı ile maaşın beklentileri karşılamakta yetersiz kalması

Kaynak: Bağlan, 2006:13

1.3.4. Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sistemi

Türkiye’de sosyal güvenlik uygulamalarının tarihsel gelişimine bakıldığında çok farklı uygulamalar olduğu görülecektir. (Uyar, 2012:20)Modern anlamda sosyal güvenliğin başlangıcını 1945 yılı sayarsak yaklaşık 70 yıllık bir geçmişi söz konusu olmaktadır. Fakat Türkiye’de sosyal güvenlik sistemlerinin gelişimi hakkında bilgi aktarırken “Osmanlı İmparatorluğu” dönemi ile “Cumhuriyet Dönemi” ayrımı yapılması gerekmektedir.. (Uralcan,2004:17) Bu bağlamda Türkiye’de Sosyal güvenliği incelemeye ilk olarak Osmanlı İmparatorluğu döneminden başlanacaktır.

1.3.4.1. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi

Batı’da da olduğu gibi Osmanlı İmparatorluğu’nda sosyal güvenlik fikri karşılıklı yardımlaşma ile başlamıştır. İmparatorluk zamanında emeği ile geçinenlerin sosyal güvenliği başlıca üç esasa dayanmakta idi. Bunlar;

- Aile içi yardımlaşma,
- Meslek teşekkülleri çerçevesinde yardımlaşma
- Sosyal yardımlar.

Osmanlı toplumunda aile içi yardımlaşma, sosyal güvenlik sisteminin temelini oluşturmuştur. Özellikle tarım kemsimde ağırlık kazanan bu düzen günümüzde pek değişmiş değildir. (Tuncay, 1984 :59; Şenocak, 2009 :422)

Dinsel kural ve geleneklere dayanan “hayır kuralları” Osmanlı’da yoksulların korunması açısından önemli rol oynamıştır. Zekât, fitre, sadaka ve bağışlar yoluyla yoksullara yardım kuruluşları oluşturulmuştur. İmparatorluğun son döneminde Darülaceze, Darüleytam ve Kızılay gibi kurumlar sosyal yardım açısından önem kazanmıştır.(Akkaya, 2000:15; Güvercin,2004:91)

Diğer yandan vakıf, yüzyıllar boyunca Osmanlı İmparatorluğunda çok büyük önem taşımış, sosyal ve ekonomik hayat üzerinde derin etki yapmış, dini, hukuki ve sosyal bir kurumdu. (Köprülü,1983:351) Vakıf sistemi Osmanlı toplumunda bir sosyokültürel yapı olmasının yanında kurumsal hizmetlerin görülmesinde bir kamu finansman aracı olarakta kullanılmıştır.(Öğüt, 199:145)

Tezgâh ve el sanatlarına dayalı tarım dışı alanlarda hastalık, kaza ve ölüm gibi risklere karşı güvence, Avrupa’da olduğu gibi, mevcut zorunlu esnaf birlikleri (loncalar) içersinde oluşturulan ve “orta sandığı” ya da “teavün sandığı” denilen dayanışma sandıkları tarafından sağlanmaya çalışılmıştır. Loncaların sosyal yardımları, aile içi yardımlaşmalar ve dinsel yardımlara göre daha kurumsallaşmış bir nitelik taşımaktaydı. (Akkaya, 2000:15; Güvercin, 2004:91)

Osmanlı İmparatorluğu’nda Tazminat Devrine (1839) kadar modern anlamda bir sosyal güvenlik sistemi yoktu. Tazminat’ın ilanından 26 yıl sonra sosyal güvenlik alanında mevzuat hareketleri başlamıştır. İlk olarak 1865 tarihli Dilaver Paşa Nizamnamesi çıkarılmıştır. Ereğli Kömür Havzası’nda çalışan işçilerin çalışma şartlarını tespit eden bu nizamname, hastalananların tedavilerine ilişkin bazı önlemler de içermekteydi. Ancak bu düzenlemeler işçileri korumaktan çok, üretimde aksaklık meydana gelmemesini hedeflemekteydi.(Talas, 1953:73; Şenocak, 2009:425) Daha sonraki yıllarda yine askerleri, mülkiyelileri ve tersanede çalışan ları kapsamına alan çeşitli sandıklar ve bunlarla ilgili mevzuat tesis edilmiştir. (Uralcan, 2004:18)

1.3.4.2. Cumhuriyet Dönemi

Büyük Millet Meclisi döneminde (1921-1923) kalabalık bir işçi kitlesinin çok ağır çalışma koşulları içinde bulunduğu Zonguldak Ereğli Kömür bölgesinde uygulanmak üzere iki kanun çıkarılmıştır.(Şenocak, 2014:426) Bunlar 28 Nisan 1921 tarihli ‘Zonguldak ve Ereğli Havza-i Fahmiyesinde Mevcut Kömür Tozlarının Amele Menafi-i Umumiyesine Furuhtuna Dair Kanunu’ ve 10 Eylül 1921 tarihli ‘Ereğli Havza-i Fahmiyesi Maden Amelesinin Hukukuna Müteallik Kanun’ dur.(Uralcan, 2004:18) 151 sayılı bu kanun her ne kadar dar kapsamlı ve ilkel olsa da, Türkiye’de ilk sosyal sigortayı kurduğu söylenir. (Tuncay, 1984:61) Cumhuriyetin ilk yıllarında sosyal güvenliğe yönelik doğrudan düzenlemeler yapılmasa da çıkarılan Borçlar Kanunu(1930) gibi yasalarla dolaylı kimi düzenlemelere gidilmiştir.(Güvercin, 2004:91)

Cumhuriyet’ten sonra İkinci Dünya Savaşı bitimine kadar, tarih sırasıyla aşağıdaki sosyal güvenlik yasaları çıkarılmıştır.(Uralcan, 2004:19)

- 1930 Tarihli, 1683 Sayılı, Askeri ve Mülki Tekaüt Kanunu

- 1933 Tarihli, 2264 Sayılı, İstanbul Mahalli İdaresi İle Ankara Merkez Belediyesi Memurları Tekaüt Kanunu
- 1934 Tarihli, 2454 Sayılı, Devlet Demiryolları ve Limanları İşletmesi Umumi İdaresi Memurları Tekaüt Sandığı Kanunu
- 1936 Tarihli, 2921 Sayılı, İnhisarlar Umum Müdürlüğü Tekaüt Kanunu
- 1937 Tarihli, 3137 Sayılı, Denizyolları ve Akay İşletmeleri ve Fabrika ve Havuzlar İdareleri Memur ve Müstahdemleri Tekaüt Kanunu
- 1937 Tarihli, 3202 Sayılı Kanunun 55. Maddesi ile Kurulan Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Memurları Tekaüt Sandığı Kanunu
- 1938 Tarihli, 3492 Sayılı, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Tekaüt Sandığı
- 1940 Tarihli, 3808 Sayılı ,Köy Öğretmenleri ve Köy Sağlık Memurları Tekaüt Sandığı Kanunu
- 1942 Tarihli, 4222 Sayılı, İktisadi Devlet Teşekkülleri Memurları Tekaüt Sandığı Kanunu

Böylelikle, 1934- 1947 yılları arasında Devlet Demiryolları ve İşletmeleri Umumi İdaresi memurlarında köy öğretmenleri ve sağlık memurlarına kadar uzanan 11 ayrırmekli sandığı kurulmuştur. Ancak, bu sistemin zaman içinde karmaşıklığa ve devlet memurları arasında eşitsizliğe yol açtığı gözlenmiş ve kamu çalışanlarına yönelik sosyal güvenlik politikasının tek metin halinde hazırlanması ve tek elden yürütülmesi görüşü benimsenmiştir.(Uyar, 2012:21)

1950 yılında mevcut emeklilik hükümleri ve sandıkları ortadan kaldırılmış ve çalışanlardan ve işverenlerden prim alınması ilkesine dayalı 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu yürürlüğe girmiştir. (SGK,2007)

1961 Anayasası ile sosyal güvenliğin bir insan hakkı ve devlet görevi olduğu hukuken tescil edilmiştir.(Şenocak, 2009:427) 1961 Anayasası'nın 48. Maddesi, İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi'nin 22. Maddesi olan ' Her insan sosyal güvence hakkına sahiptir' fikri, 60'lı yıllarda yapılan reformlarda kendisini göstermiştir.(Uralcan, 2004:21)

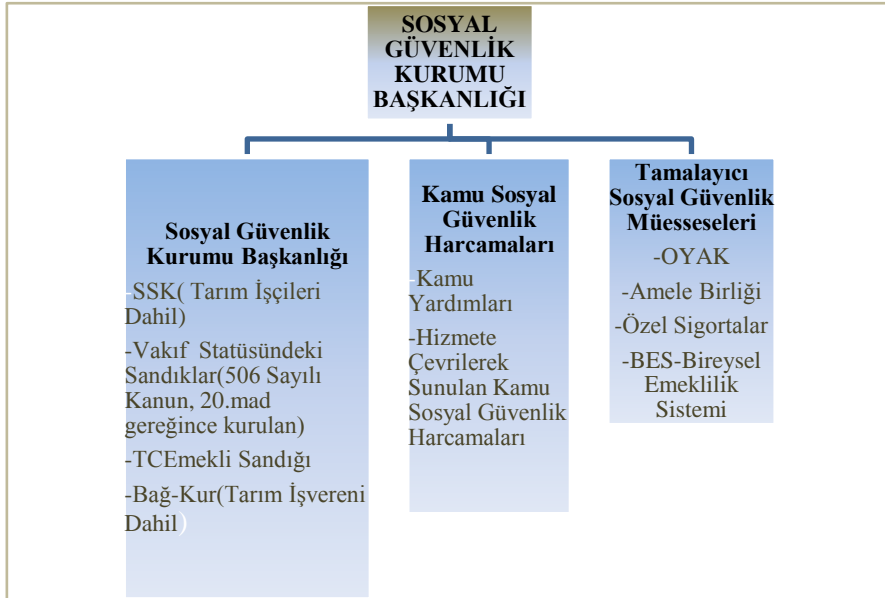
1982 Anayasası, diğer alanlarda olduğu gibi sosyal güvenlik konusunda da ayrıntılı hükümlere yer verilmiştir. "Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler"

başlığı altındaki üçüncü bölümde güvenliğin herkes için bir hak olduğu ve devletin bu hakkın gereklerini yerine getirmek için gerekli tedbirleri alacağı belirtilmiştir; 61. Maddede ki düzenlemeye göre ise, sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gereken malul ve gaziler, sakatlar, yaşlılar ve korunmaya muhtaç çocukların sosyal güvenliklerini sağlamının devlet için bir ödev olduğu hükmü yer almıştır.(Güzel ve Okur,1998 :43; şenocak, 2004:427)

1.3.5. Türkiye’de Sosyal Güvenlik Kurumları ve Uygulamaları

Türkiye’de hala hem primli sosyal güvenlik sistemi, hem de sosyal hizmetleri içeren primsiz sosyal güvenlik sistemi birlikte uygulanmaktadır. Bunları asıl kurumlar ve tamamlayıcı kurumlar olmak üzere iki kısma ayrılabilir. Asıl kurumlar; Emekli Sandığı, Bağ-Kur ve Sosyal Sigortalar Kurumu’dur. Tamamlayıcı kurumlar ve uygulamalar ise; Ordu Yardımlaşma Kurumu(OYAK), Amele Birliği, İlkokul Öğretmenleri Sağlık ve Sosyal Yardım Sandığı(İLKSAN), Özel Hayat Sigortaları ve Bireysel Emeklilik Sistemleri uygulanmaktadır.(Uyar, 2012:22)Tablo 1.6.’da Sosyal Güvenlik Kurumu’nun kurumsal yapısı şema halinde gösterilmektedir.

Tablo 1.6. Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sisteminin Kurumsal Yapısı

Kaynak:Uralcan, 2004:22

Tamamlayıcı uygulamalar ve sigorta programları,dünyada yaygın bir uygulama alanı bulmasına karşın Türkiye’de pek yaygınlaşmamıştır.(Bağlan, 2006:35; Tuncer, 2006:112, Uyar, 2012:22) Aşağıda asıl sosyal güvenlik kurumları kısaca açıklanacaktır.

1.3.5.1. Emekli Sandığı

Türkiye’de modern anlamda sosyal güvenlik kurumlarından en eskisi olan Emekli Sandığı kamu kemsinde faaliyette bulunan memurlara yaşlılık, sakatlık ve kısmen hastalık risklerini taşımak amacıyla 01.01.1950 tarihinde yaklaşık 200bin üye ve 6 bin emekli ile faaliyete geçmiştir.(Kitapçı, 2007:89)

Çalışan memurların ve aile fertlerinin hastalık sigortası, işveren durumunda olan devlet ve diğer kamu tüzel kişilerince karşılanmaktadır. Ancak, memurların emeklilerinde gerek kendilerinin gerekse aile fertlerinin hastalık sigortası Emekli Sadığına karşılanmaktadır. 18 yaşını bitirmiş, kanunda gösterilen kamu kurumlarında çalışan Türk Vatandaşları T.C. Emekli Sandığı iştirakçisi sayılmaktaydı.(Özkan, 2010:14)

Emekli Sandığı’nın ana gelir kaynakları; kanuni gelirle ve yatırım gelirlerinden oluşmaktadır.Kanuni gelirler; iştirakçilerden kesilen kesintiler(giriş kesintisi, aylık kesintisi, fiili ve itibari hizmet zammı kesintisi) ile kurumlardan alınan kaynakları (ek karşılıklar, giriş çıkış kesenek karşılığı, öğrenci keseneği, yönetim giderlerine katılma payı, fiili ve itibari hizmet zammı karşılığı, emekli ikramiyesi karşılığı, kadrosuzluk tazminatı karşılığı, ölüm yardımı karşılığı) içermektedir. Emekli Sandığının başlıca giderleri, aylıklar, sağlık yardımları, yönetim ve faiz giderleridir. (Tuğsel, 2007:32; Ercan, 2006:32; Uyar, 2012:23)

1.3.5.2. Sosyal Sigortalar Sistemi

Sosyal Sigortalar Kurumu 1945 yılında İşçi Sigortaları Kurumu adıyla kurulmuş olup, ilk yıllarında yalnızca iş kazaları ve meslek hastalıkları ile analık sigortası uygulanırken, 1950’de çıkarılan 5417 sayılı yasayla yaşlılık, 1951’de çıkarılan 5502 sayılı yasayla da hastalık sigortalarını kapsamına almış, 1957’de yürürlüğe giren 6900 sayılı yasa ile 5417 sayı yürürlükten kaldırılıp yaşlılık, malullük ve ölüm sigortaları ile birlikte düzenlenmiş ve gerçek anlamda sigortacılığa geçilmiştir. 1965’te 506 sayılı yasa ile bütün yasalar bir araya getirilip, kurumun adı da Sosyal Sigortalar şeklinde değiştirilmiştir. Kurum

gelirlerini sigortalı ve işverenlerden bazen de sadece işverenlerden aldığı gelirlerden karşılamaktadır.(Akbulak ve Akbulak, :56-67-68; Kitapçı,2007:86)

Kurumun başlıca parasal kaynakları işçi (sigortalı) ve işverenlerin ödediği primler ile devlet tarafından yapılan dolaylı yardımlardan oluşmaktadır. Sosyal Sigortalar Kurumu'nun prim geliri dışındaki diğer gelir kaynakları ise; menkul kıymet gelirleri, kurumun sahibi veya ortağı bulunduğu işletmelerden elde edilecek gelirler, genel bütçeden yapılacak yardımlar, gayrimenkul kira gelirleri, 506 sayılı kanuna göre uygulanan idari para cezaları, 1475 sayılı iş kanuna göre uygulanan para cezalarından bakanlıkça kuruma verilmesi uygun görülen pay, gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılacak bağış ve vasiyetler ile diğer gelirlerdir. Kurumun başlıca giderleri ise emeklilere yapılan aylık ödemeler oluşturmaktadır. Kurumun aylık ödemeler dışındaki en büyük giderkalemi ise, 506 sayılı kanuna göre, sürekli iş görmezlik geliri, malullük veya yaşlılık aylığı alanlar ile bunların eş, çocuk, ana ve babalarına, dul ve yetimlere yapılan sağlık yardımlarıdır.(Tuğsel, 2007:28; Uyar, 2012:23)

1.2.5.3. Bağ-Kur

Bağ-Kur belirli bir prim karşılığında devlet eliyle esnaf ve sanatkarlar ve bağımsız çalışan vatandaşların sosyal güvenliklerini sağlamak üzere 02.09.1971 tarih ve 1479 sayılı Kanunla kurulmuş bir sosyal güvenlik kuruluşudur.(Özkan, 2010:20) 1984 Yılında çıkan 2926 sayılı yasayla, tarımda bağımsız çalışanlar da zorunlu sigortalı olarak Bağ-Kur kapsamına alınmıştır.

Bağ-Kur'un sigortalılara sağladığı sosyal gelirler ve yönetim giderleri esas olarak sigortalılardan alınan primlerle sağlanmaktadır. Kanunda kurumun diğer gelirleriyse hükmedilecek para cezaları, bağışlar, kurumun taşınır ve taşınmaz malların gelirleri, genel bütçe yardımları, kurum iştiraklerinin gelirleri ve diğer gelirlerden oluşmaktadır. (Kitapçı,2007:91) Bağ-Kur'un giderleri ise, pasif sigortalılara ödenen aylık ödemeleri, toplu ödemeler, cenaze yardımları, ilaç ve hastane yardımları ile idari harcamalar ve gelir gider açığını kapatmak için ödenen faiz giderleri oluşturmaktadır..(Ercan, 2006:44; Uyar, 2012:24)

2. BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ, TÜRKİYE'DE BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ VE BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN MAKRO EKONOMİK ETKİLERİ

2.1. Bireysel Emeklilik Sistemi ve Tarihsel Gelişimi

Sosyal güvenlik, toplumsal gerekliliklerin karşılanması ve finanse edilmesi için geliştirilmiş bir koruma ve gereksinim karşılama sistemidir.(Ural, 2009:1465)Günümüzde emeklilik sistemleri, geleneksel devlet tarafından fonlanan sistemler yerine özel şirketler eliyle yürütülen etkinlikler haline gelmektedir. (Ebbinghaus ve Whiteside; 2012:267) Bireysel emeklilik sistemi, sosyal güvenlik kavramını özelleştirerek ekonomik gücün halka devredilmesini sağlamaktadır. (Öztürk, 2010:6)Bireysel emeklilik sistemi, zorunlu kamu sosyal güvenlik sistemlerine ilave olarak özel sigorta tekniğinin kullanıldığı ve yaşlılık riskine karşı verilecek güvenceyi bireyin kendi sorumluluğuna bırakan yapıya sahiptir. (Yanardağ, 2010:103)

Bireysel emeklilik programlarının geçmişi, 19. Yüzyılın üçüncü çeyreğine kadar götürülebilir.(Yanardağ, 2010:93)Özel emeklilik fonlarının ilk örnekleri XIX. Yüzyılın ikinci döneminde görülmeye başlamıştır. Özel emeklilik fonu 1862 yılında Bank of New South Wales Avustralya'da kurulmuş ve bu özel emeklilik fonu sırasıyla ABD'de Amerikan Demir Yolu (Amerikan Express Company), 1902 yılında Equitable Life Assurance Society Firması ile İngiltere takip etmiştir.(Bakırtaş, 2010:9-10) II. Dünya Savaşına kadar fazla yaygınlık göstermeyen bireysel emeklilik fonu uygulamaları, savaş sonrası dönemde özel emeklilik fonlarının büyük gelişme kaydetmesiyle yeni bir evreye girmiştir.(Al, 2002:4; Şener ve Akın, 2010:293),

Yaşanan büyük ekonomik sıkıntılar, bireylerin birikimlerini eritmiş bireylerde güvensizlik ve kötü bir gelecek korkusu ortaya çıkmıştır. (Yanardağ, 2010:93)Bu kapsamda Şili gibi bazı ülkelerde bireysel emeklilik sisteminin sosyal güvenlik sisteminin ikame ettiği, başka bir ifadeyle çalışanların zorunlu veya gönüllü olarak sosyal güvenlik sisteminden ayrılıp özel emeklilik kurumlarına tabi tutulduğu görülmektedir. (Natof, 2010:9) 1980'li yıllarda Şili'de ortaya çıkan emeklilik reformu ve özel emeklilik sistemi uygulaması adeta bir örnek oluşturmuştur; 1993 yılında Peru'da, 1994 yılında Arjantin'de ve 1997 yılında

Meksika’da yapılan reformlar özel emeklilik sistemleri uygulamaya konulmuştur.(Şener ve Akın, 2010:292) Bu kapsamda Şili gibi bazı ülkelerde bireysel emeklilik sisteminin mevcut sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak kullanıldığı görülmüştür. (James, 2005)

1994 yılında dağıtım esaslı sosyal güvenlik sisteminin yarattığı sorunları gören Dünya Bankası yeni bir reform açılımını gündeme getirmiştir. “Yaşlanma Krizinin Bertaraf Edilmesi” (Averting the Oldg- Age Crisis: Policiesto Protect the Oldand Promote Growth) raporu ile kamuoyu yaratan Dünya Bankası,ILO, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ve Avrupa komisyonu gibi uluslar arası kuruluşları hareket geçirmiş ve sosyal güvenlik kapsamında reform çabalarının hızlanmasına zemin hazırlamıştır.(Casey, 2004:1,Apak ve Taşçıyan, 2010:122)

Bazı ülkelerde bireysel emeklilik programları sosyal güvenlik sistemini tamamlayıcı rol oynarken, bazı ülkelerde sosyal güvenlik sistemine alternatif oluşturmaktadır.(Apak ve Taşçıyan, 2010:123) Türkiye’de bireysel emeklilik sistemi, sosyal güvenlik sisteminde 1999 yılında 4447 sayılı yasa ile yapılan reformun bir parçası ve kamu sosyal güvenlik sisteminin bir tamamlayıcısı olarak düşünülerek 7 Ekim 2001 tarih ve 4632 sayılı “Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu” ile düzenlenmiştir. (İşseveroğlu ve Hatunoğlu, 2012:156)

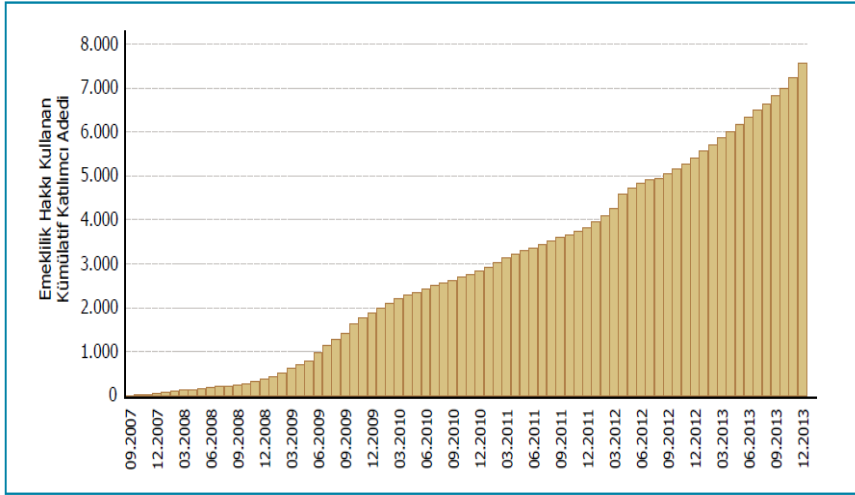
Bu kanun doğrultusunda 27 Ekim 2003 tarihinde emeklilik sistemi ilk kez üye kaydetmeye başlamıştır.(Ural, 2009:1466) Türkiye’de Bireysel emeklilik sistemi Avrupa ve Amerika uygulamaları incelenerek, her iki sistemin uygulamada başarılı ve pratik yönleri alınarak oluşturulmuştur.(İşseveroğlu ve Hatunoğlu, 2012:156)

Türkiye’de bireysel emeklilik sisteminin getirilmesindeki en önemli neden Sosyal Güvenlik Kurumu’nun etkin işleyememesidir.(Can,2010:140) Gönüllü katılıma dayalı, kamu emeklilik sistemini tamamlayıcı, uzun vadeli fon birikimi sağlayan özelliği ile sistem, genel olarak hem kamu kesimine hem de özel kesme olumlu katkı yapacaktır.(Bayraktutan ve Şahin ,2007 :102)

31 Aralık 2013 itibariyle bireysel emeklilik sisteminde 4.687.675 sözleşme yürürlüktedir. Bu sözleşmelerin katılımcıları ise 2012 sonuna göre

yaklaşık %33 büyüyerek 4,1 milyonu aşmıştır. Aynı dönemde fon büyüklüğü %24 oranında artarak 25 milyar TL'yi aşmıştır.(EGM, 2014) Bireysel emeklilik sistemine dâhil olan katılımcı sayısının yıllara göre dağılımı tablo 2.1.'de verilmiştir

Çizelge 2.1. Bireysel emeklilik sisteminin yıllara göre katılımcı sayısı

Kaynak: Emeklilik Gözetim Merkezi

Türkiye’de sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak Bireysel Emeklilik Sistemi, özel emeklilik fonları aracılığıyla bireylerin emeklilik dönemlerinin finansmanına yönelik olarak uzun vadeli birikim yapılmasını sağlaması, bu birikimlerin sermaye piyasalarına aktararak etkin bir şekilde değerlendirilmesi ve bunun neticesinde de makro düzeyde sosyal refahın sağlanarak sosyal güvenlik sistemlerinin finansman yükünün hafifletmesi amaçlarını kapsamaktadır. (Bayraktutan ve Şahin, 2007:103)

2.2. Bireysel Emeklilik Sistemi

2.2.1. Bireysel Emeklilik Sisteminin Amacı ve Kapsamı

7 Nisan 2001 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 4632 sayılı Bireysel Emeklilik ve Tasarruf sistemi Kanunu’nun 1. maddesinde yasanın amaç ve kapsamına yer verilmiştir. (Önder, 2010:39)

Madde 1: Bu kanun amacı, kamu ve sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak, bireylerin emekliliğe yönelik tasarruflarının yatırıma yönlendirilmesi ile emeklilik döneminde ek bir gelir sağlanarak refah düzeylerinin yükseltilmesi, ekonomiye uzun vadeli kaynak yaratarak istihdamın artırılması ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmasını teminen, gönüllü katılıma dayalı ve belirlenmiş katkı esasına göre oluşturulan bireysel emeklilik sisteminin düzenlenmesi ve denetlenmesidir. (Ünan ve Karayazgan, 2009:15)

Yasanın kapsamı, birinci maddenin ikinci fıkrasında belirlenmiştir. Bu fıkra göre yasanın kapsamı;

- Emeklilik şirketlerinin kuruluş, çalışma, yönetim ve denetimine,
- Kişilerin sisteme katılma, ayrılma ve emeklilik koşullarına,
- Emeklilik yatırım fonlarının kuruluşuna,
- Katkıların bu fonlarda toplanmasına ve değerlendirilmesine,
- Aracılık hizmetine,
- Kamuya açıklanacak bilgilerin kapsamına ve bireysel emeklilikle ilgili diğer hususlara ilişkin esas ve usulleri düzenlemektir. (Öztürk, 2010:39)

2.2.2. Bireysel Emeklilik Sisteminin Özellikleri

Bireysel emeklilik sistemi, tamamlayıcılık fonksiyonunu gönüllü katılım esasına dayalı olarak gerçekleştirmektedir. Sisteme katılım tamamen bireylerin inisiyatifine bırakılmıştır. (Çıltık, 2010:8)

Bireysel Emeklilik ve Tasarrufları Kanununa göre bireysel emeklilik sisteminin özellikleri şöyle belirtilmiştir:

- Bireysel emeklilik sistemi, kamu sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak tasarlanmıştır.
- Bireylerin emekliliğe yönelik tasarruflarının yatırıma yönlendirilmesi ile
 - Emeklilik döneminde ek bir gelir sağlanması,
 - Bu şekilde bireylerin refah düzeylerinin yükseltilmesi,
 - Ekonomiye uzun vadeli kaynak yaratılması ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunulmasını sağlama amacına yöneliktir.

- Gönüllü katılıma dayalı ve belirlenmiş katkı esasına göre oluşturulmuştur. (Ünan ve Karayazgan, 2009:14)
- Bireysel Emeklilik Sisteminin genel özelliklerini şöyle sıralamak mümkündür;
- Emeklilik hakları, belirlenmiş katkı esasına göre, başka bir ifadeyle yatırılan katkı payları ile katkı paylarının yatırım gelirlerinin toplamına göre belirlenmektedir.
- Birikimler, bireysel hesaplarda takip edilmekte ve SPK(Sermaye Piyasası Kurulu) uygun görülen bir saklama kuruluşunca (Takasbank) saklanmaktadır.
- Emeklilik yatırım fonları, Sermaye Piyasası Kanununa tabi portföy yönetim şirketleri tarafından, uzman ekiplerce yönetilmektedir.
- Katılımcıların sürekli bilgilendirilmesi ve şeffaflığın sağlanması için mevzuatta yer alan düzenlemelere paralel, Emeklilik Şirketlerince gerekli önlemlerin alınması sağlanmıştır.
- Hazine Müsteşarlığı, Sermaye Piyasası Kurumu (SPK),Emeklilik Gözetim Merkezi(EGM), Takasbank, bağımsız denetim şirketleri ve iç denetim organları aracılığıyla etkin gözetim ve denetim alt yapısı oluşturulmuştur.
- Sistemin her aşamasında katılımcılara çeşitli seçenekler sunularak, yatırımların yönlendirilmesinde tercih yapılabilmelerine olanak sağlamaktadır.
- Katkı payı ödeme, birikim ve emekliliğe hak kazanım aşamalarında vergi teşvikleri sağlamaktadır. (EGM, 2004)

Bireysel Emeklilik Sisteminin avantajları ve dezavantajlarını da şöyle sıralayabiliriz;

Sistemin getirdiği avantajlar

- Ekonomideki ve bireyler arasındaki marjinal tasarruf eğilimini artırır,
- Emeklilik sunumu planında büyük esneklik sağlar,
- Aktüeryal denge: Yapılan katkı ile sağlanan menfaatlerin eşitliği sağlanır,
- Bireylerin emeklilikleri ile ilgili sorumlulukları almalarını sağlar,
- Sisteme katılan bireyin elde ettikleri fonlar üzerinde sahiplik duygusunu artırır,

- Fonların belirli şirketler ve uzmanlar tarafından yönetilmesi, güven unsurunu artırır,
- Kamu emeklilik sistemlerine göre daha yüksek reel getiri sağlar,
- Bireyleri daha uzun süre çalışmaya ve katkı yapmaya teşvik eder.

Sistemin getirdiği dezavantajlar

- Sistemin işlerliği ve güvenilirliği için yüksek idari ve pazarlama maliyetleri gerekecektir,
- Bireylerin katılımına dayalı bu sistemde, emeklilik döneminde elde edilecek, gelir açısından katılımcılar arasında büyük dalgalanmalar olacaktır,
- Kamu emeklilik sistemlerine yatırılacak olan fonlar, şirketlere kayacaktır,
- Masraf kesintileri nedeniyle yatırım performanslarının karşılaştırılmasında zorluklar yaşanacaktır,
- Sistemin iyi işlemesi için detaylı düzenleme ve denetleme gerekecektir.

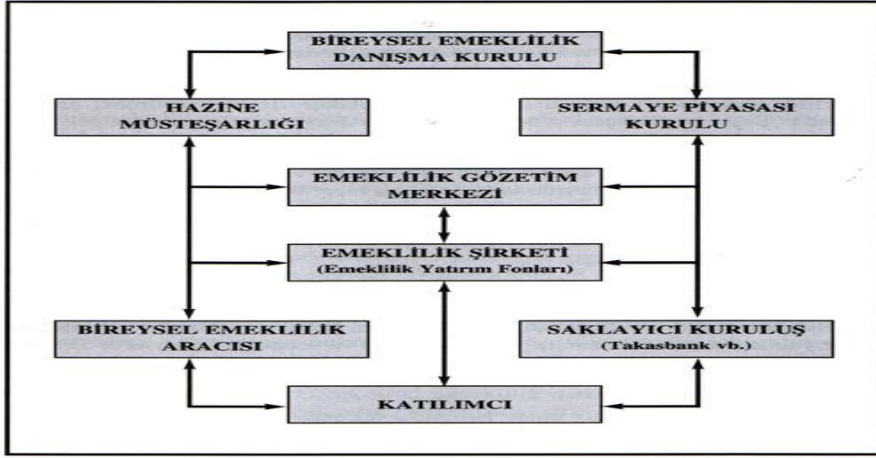
2.2.3. Bireysel Emeklilik Sisteminin İşleyiş Yapısı ve Tarafları

2.2.3.1. Bireysel emeklilik Sisteminin İşleyişi

Bireysel Emeklilik Sistemleri nitelik itibariyle, kişilerin aktif çalışma hayatlarında kazandıkları gelirlerinin bir bölümünü emeklilik dönemlerinde harcamak amacı ile tasarruf etmeleri ve bu tasarrufların çeşitli yatırım araçlarında değerlendirmeleri esasına dayanır. (Korkmaz, 2007:57)

Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sisteminin İşleyişi aşağıdaki şemada gösterilmiştir.

Tablo 2.1. Bireysel Emeklilik Sisteminin İşleyiş yapısı

Kaynak: Uğur, 2004:17

18 yaşını doldurmuş ve medeni haklarını kullanma ehliyetine sahip katılımcı, bireysel emeklilik sistemine giriş tarihinden itibaren sistemde bulunmak ve en az on yıl süreyle katkı payı ödeme koşuluyla 56 yaşını tamamladıktan sonra emekliliğe hak kazanmaktadır. Sistemde en az 1 yıl katkıda bulunan katılımcı, sistemdeki birikimlerini, başka bir emeklilik şirketine aktarılmasını talep edebilmektedir. Ayrıca katılımcı isterse sisteme katkıda bulunmaya ara verebilmekte, yılda en fazla dört kez emeklilik planı veya en fazla altı kez katkı payının fonlar arasındaki dağılımını değiştirebilmektedir. (İşseveroğlu ve Hatunoğlu, 2012:157)

Sistemin merkezinde katılımcı ve Emeklilik Şirketi olup, sistemin temel unsuru katılımcı ve Emeklilik Şirketi arasında yapılan emeklilik sözleşmesidir. Emeklilik yatırım fonu varlıklarının Emeklilik Şirketleri varlıklarından ayrı olarak Takasbank'ta saklanması ile varlıkları güvence altına alınmıştır. EGM temel olarak, emeklilik şirketlerinin faaliyetlerinin günlük olarak gözetimi ve yetkili kamu otoritelerine raporlanması yanında kamuoyunun ve katılımcıların bilgilendirilmesi fonksiyonlarını da yerine getiren bir kontrol noktasıdır. Hazine Müsteşarlığı ve SPK sistem ile ilgili düzenlemeleri yapan ve diğer unsurların bu düzenlemelere uygunluklarını denetleyen sistemin güven içinde işleyişini sağlayan kurumlardır (EGM, 2004)

2.2.3.2. Bireysel Emeklilik Sisteminin Tarafları

Bireysel Emeklilik sisteminin taraflarını oluşturanlar; katılımcılar, portföy yönetim şirketleri, Takasbank, SPK, emeklilik şirketleri, Hazine Müsteşarlığı, Bireysel Emeklilik Danışma Kurulu, Emeklilik Gözetim Merkezi A.Ş. gibi kurumlardır. (Öztürk, 2010:41) Şimdi bu tarafları ayrıntılı olarak inceleyelim. Çalışmanın bu bölümünde taraflar ayrıntılı olarak incelenecektir.

2.2.3.2.1. Katılımcı

Katılımcı kavramı, bireysel emeklilik aracısı vasıtasıyla emeklilik şirketi ile emeklilik sözleşmesi imzalayarak sisteme katılan bireyleri ifade etmektedir. (Çıltık, 2010:14) Katılımcı, yine bireysel emeklilik sözleşmesinde yer alacak şartlar çerçevesinde, bireysel emeklilik hesabındaki birikimlerini aynı şirkete ait birden fazla emeklilik yatırım fonu arasında paylaşılmasına karar verebilir. (Natof, 2010:11)

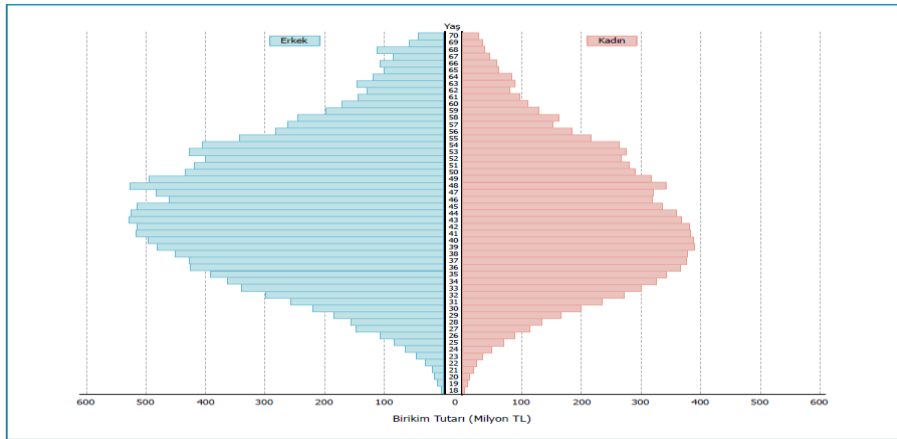
Katılımcıların sahip oldukları hakları şöyle maddeleştirebiliriz;

- Emeklilik sözleşmesinde belirtildiği takdirde aynı şirketin farklı emeklilik ürünleri arasında değişim yapma olanağı bulunmaktadır.
- Özel emeklilik hesabı ve ilgili belgelerin bir emeklilik şirketinden diğerine yılda sadece 1 defa olmak üzere transfer edilebilir.
- Özel emeklilik hesabındaki katkı payları ve fonların düzeni yılda dört kez değiştirilebilir.
- Katılımcı emeklilikten önce herhangi bir zamanda katkı payı ödemeyi bırakabilir.
- Kesintisiz emeklilik sözleşmesi koşullarına uyması halinde katılımcı sisteme ilk katılımdan oluşan emeklilik haklarını kaybetmemektedir. Kesinti süresine bağlı olarak katılımcının minimum katkı payı ödemelerinin yapılması durumunda emeklilik için gereken sürenin hesaplanmasında katılımcının sisteme ilk giriş tarihi göz önüne alınır. Ancak, emekliliğe uygunluğun değerlendirilmesinde kesinti süresinin hesaba katılması için bu süre zarfı içinde yönetim masrafları ve fon yönetimi ücretleri kesilmeye devam edilecektir.
- Vergi prosedüründe belirtilen kısaltmalar ile sistemden çıkmak mümkündür.

- Emekliliğe hak kazanan katılımcılar birikimlerini tek bir ödeme olarak veya belli bir kısmını tahsil ederek veya ömür boyu ödeme sözleşmesi ile maaş olarak tercih edebilirler.
- Katılımcının sözleşme süre içerisinde vefat etmesi halinde varisleri bireysel emeklilik hesabındaki birikimlerin ödenmesini isteyebilir. Ayrıca, sözleşme süresi içinde daima sakatlık durumunda olan katılımcı kendi bireysel emeklilik hesabındaki birikimlerini tahsil edebilir. (Öztürk, 2010:41-42)

Türkiye’de 2013 sonu itibariyle yürürlükteki sözleşmelerin katılımcılarının “Cinsiyet” ve “Yaşlara” göre sahip oldukları fon büyüklüğünün dağılımı tablo 2.3.’taverilmektedir. Bireysel Emeklilik Sistemine dahil olan nüfusun yaş ortalaması 38,0 iken, toplam fon büyüklüğü ağırlıklı Bireysel Emeklilik Sistemi, yaş ortalaması 44,8 olarak gerçekleşmektedir. Katılımcılara ait toplam fon büyüklüğünün %58’ine erkek, %42’sine kadın katılımcılar sahiptir.(EGM, 2013)

Çizelge 2.2. Fon Büyüklüğünün Katılımcı Cinsiyet ve Yaşlara Göre Dağılımı

Kaynak: EGM, 2013

2.2.3.2.2. Portföy Yöneticisi

Portföy yöneticisi, emeklilik şirketlerinin kurduğu emeklilik yatırım fonlarını yöneten profesyonel kişilerdir. SPK tarafından yapılan denetleme ve düzenlemelere tabidirler. Portföy yönetim şirketleri SPK’ dan portföy yöneticiliği

yetki belgesi almış ve SPK tarafından uygun görülen portföy yönetim şirketlerini içermektedir. (Çıltık, 2010:14)

Fon yöneticisinin fon yönetiminde uyması gerek ilkeler yönetmelikte şu şekilde sıralanmıştır.

- Fon yöneticisi fon portföyünü yönetirken, riskin dağıtılması, likitideve getiri unsurlarını göz önünde bulundurmak, fonun portföy yönetim stratejilerine ve yatırım sınırlamalarına uygun hareket etmek, fon iç tüzüğü, izahname, portföy yönetim sözleşmesi ve ilgili mevzuatta belirlenen esaslara uymak zorundadır.
- Fon yöneticisi yönettiği her fonun çıkarını ayrı ayrı gözetmekle yükümlüdür. Yönetimdeki fonlar veya fonlardan biri lehine diğerleri aleyhine sonuç verilebilecek işlemlerde bulunmaz.
- Portföy yöneticisi borsada işlem gören varlıkların alım satım işlemlerinde, işlemi gerçekleştiren aracı kuruluşun, fonu temsil eden fon kodu ile borsada işlem yapmasını temin etmek zorundadır. Portföy yöneticisi fon ile diğer müşteriler adına yapılan işlemleri ayrı ayrı izlemekle yükümlüdür.
- Fon portföyüne hiçbir şekilde rayiç bedelinin üzerinde varlık satın alınamaz ve portföyden bu değer altında varlık satılamaz. Portföy yöneticisi herhangi bir şekilde kendisine ve üçüncü kişilere çıkar sağlamak amacıyla fon portföyüne işlem yapamaz. Fon adına vereceği emirlerde gerekli özen ve basireti göstermek zorundadır.
- Fon portföyünün önceden saptanmış belirli bir getiri sağlayacağına dair yazılı veya sözlü bir garanti verilemez.
- Portföy yöneticisi fon portföyüne yapılan işlemleri zaman ve fiyat açısından en uygun şekilde gerçekleştirilir.
- Şirket, Fon Kurulu Üyeleri, portföy yöneticisi, saklayıcı ve fonların yönetimi ile ilgili olarak meslekleri nedeniyle veya görevlerini ifa etmeleri sırasında bilgi sahibi olabilecek olanlar bu bilgiyi açıklayamazlar, doğrudan veya dolaylı olarak kendilerine veya üçüncü kişilere menfaat sağlamak veya zarara uğratmak amacıyla kullanamaz. Bu yükümlülük bu kişilerin görevlerinden ayrılmalarından sonrada devam eder. (Öztürk, 2010:43-44)

2.2.3.2.3. Emeklilik Şirketleri

Sistemin en önemli kurumunu bireysel emeklilik şirketleri oluşturmaktadır. Sistemin temelinde, kişiye emeklilik dönemleri için birden fazla

alternatif sunmak olduğu ve rekabete dayana bir piyasa düşünöldüğü için bu alanda faaliyet gösterecek şirket sayısı birden fazla olacaktır.(İşbilen, 2008:80; Uyar,2012:39)

Şirket kuruluş izni Bakan tarafından verilir. Kurulacak şirketin ticaret unvanında “emeklilik” ibaresinin bulunması zorunludur. Kuruluş izni için müsteşarlığa başvuruda bulunulur.

Kurulacak şirketin;

- a. Anonim şirket şeklinde kurulması,
- b. Faaliyet konusunun kanunda belirtilen faaliyetlerle sınırlandırılmış olması,
- c. Sermayesinin yirmitrilyon liradan az olmaması ve ödenmiş sermayesinin asgari on trilyon olması ve kalanının üçyıl içersinde ödenmesinin taahhüt edilmesi,
- d. Hisse senetlerinin nakit karşılığı çıkarılması ve tamamının nama yazılı olması,
- e. Ana sözleşmesinin bu kanun hükümlerine uygun olması,
- f. İş planı ve sistem tasarımı ile yapılabilirlik raporlarına sunulması. (Ünan ve Karayazgan, 2009:49)

Emeklilik alanında faaliyet ruhsatı alan şirketlerin, ruhsatın verilış tarihinden en geç üç ay içersinde emeklilik fonu kurmak amacıyla SPK’ya başvurmaları gerekmektedir. (Öztürk, 2010:47) 2003 Yılı içinde toplamda on bir emekli şirketi bu aşamalar sonrasında faaliyet ruhsatı olarak faaliyetlerine başlamıştır. (Çıltık, 2010:15)

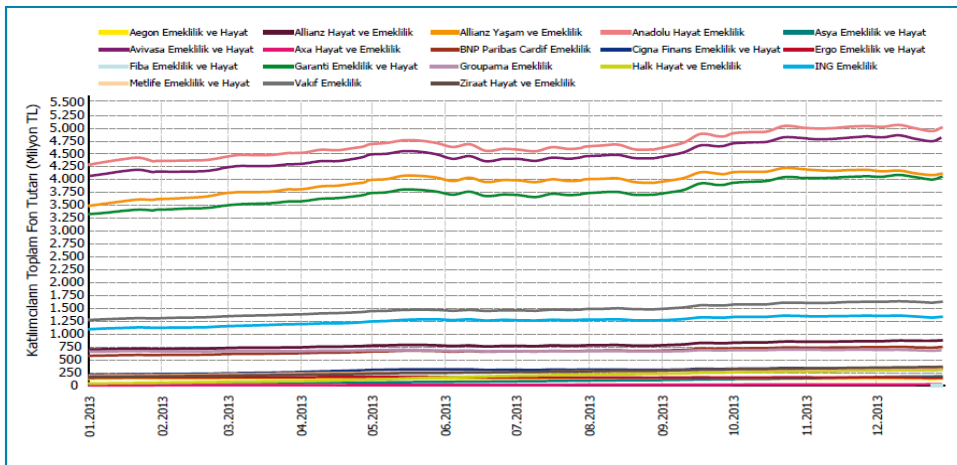
Tablo 2.3. Bireysel Emeklilik Şirketleri

Aegon Emeklilik ve Hayat
Allianz Hayat ve Emeklilik
Allianz Yaşam ve Emeklilik
Anadolu Hayat Emeklilik
Asya Emeklilik ve Hayat
Avivasa Emeklilik ve Hayat
Axa Hayat ve Emeklilik
BNP ParibasCardif Emeklilik
Cigna Finans Emeklilik ve Hayat
Ergo Emeklilik ve Hayat
Fiba Emeklilik ve Hayat
Garanti Emeklilik ve Hayat
Groupama Emeklilik
Halk Hayat ve Emeklilik
ING Emeklilik
Metlife Emeklilik ve Hayat
Vakıf Emeklilik
Ziraat Hayat ve Emeklilik

Kaynak: EGM verileri kullanılmıştır.

Aşağıdaki tabloda 2013 yılı içinde emeklilik şirketlerinin katılımcılarının fon büyüklüğünün gelişimi aylara göre incelenmiştir.

Çizelge 2.3. Şirket Katılımcılarının Toplam Fon Büyüklüğü (TL)

Kaynak: EGM, 2013

2.2.3.2.4. Hazine Müsteşarlığı

Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu gereğince Hazine Müsteşarlığı ve bağlı olduğu Bakanlık, Bireysel Emeklilik Sistemi'nin işleyişinde görevli ve yetkili kılınmıştır. (Natof, 2010:23) Bireysel Emeklilik sistemine ilişkin mevzuat düzenlemeleri ve sistemin geliştirilme çalışmaları Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü (SGM) tarafından yürütülmektedir. (EGM, 2004)

Hazine Müsteşarlığı ve bağlı olduğu Bakanlık ana stratejik kararların alındığı sistemin en üst düzey yetkili kurumlardır. Hazine Müsteşarlığının bizzat yükümlülüğü ve yetkisinde olan ana stratejiler söz konusudur ve birçok konuda izin ve onama yetkisi Hazine Müsteşarlığı ve bağlı olduğu Bakanlığa aittir. (Uralcan, 2004:86) Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü'nün bireysel emeklilikle ilgili görevlerinden bazıları şunlardır;

- Emeklilik branşı faaliyet ruhsatı vermek ,
- Giriş aidatı, yönetim gideri kesintisi ve fon işletim gideri gibi emeklilik planlarının teknik esasları ile ilgili tasdik ve değişiklik işlemlerini yapmak,
- Bireysel emeklilik sisteminde katılımcılara ve kamuya açıklanacak bilgilere, açıklama dönemleri ve sürelerine, ilan ve reklamlara ilişkin esas ve usullerin belirlenmesini sağlamak,
- Bireysel emeklilik araçlarında aranacak nitelik ve şartlara, kuruluşlarına, faaliyetlerine, yapamayacakları işlere, sicile ilişkin işlemlere, tutacakları defterlere ve diğer hususlara ilişkin esas ve usulleri düzenlemek,
- Emeklilik şirketlerinin hisse yapısı ile ilgili kanunda sayılan hususlara ilişkin esas ve usullerin belirlenmesini sağlamak,
- Şirketlerin emeklilik ve sigortacılık faaliyetlerini yılda bir defa olağan olarak değerlendirilmesi sağlamak, gerek görüldüğü hallerde her zaman olağandışı denetimler yapmak, denetimlere ilişkin raporları değerlendirmek ve sonuçlandırmak,
- Şirketlerin mali yönden bağımsız dış denetime ilişkin esas ve usulleri belirlemek,

- Konularına göre gerekçesi belirlemek suretiyle 4632 sayılı kanuna tabi gerçek ve tüzel kişilere, savunmaları da alınarak idari para cezası uygulamak,
- Hayat sigorta şirketlerinden, Emeklilik Şirketine dönüşüm ve Emeklilik Şirketi kuruluş izinleri ile söz konusu şirketlere emeklilik branşı faaliyet ruhsatı vermek,
- Emeklilik branşında faaliyet gösterecek şirketin, tek tip mali tabloların hazırlanması ve izlenmesi, yükümlülüklerinin yerine getirilmesi, muhasebe kayıtlarında ve raporlarında yeknesaklık sağlanması, sağlıklı ve kıyaslanabilir bilgi üretimi ve akışını sağlayacak bir altyapı oluşturulması ve bu suretle şirketin mali durumunun izlenebilir ve değerlendirilebilir hale gelmesi için tek düzen hesap planı, mali tablolar ile bunların uygulama ve düzenleme esaslarını belirlemek,
- Emeklilik Şirketlerinin, yükümlülükleri ile orantılı öz kaynağa sahip olmasını sağlamak ve mali bünyesini güçlendirmek amacıyla, altı aylık dönem sonları itibariyle düzenlenen sermaye ve yükümlülük karşılama yeteneği hesaplanmasına ilişkin esas ve usulleri belirlemek, formlar oluşturmak, oranlar tespit etmek ve bunların Müsteşarlığa gönderilme sürelerini belirlemek. (Çıltık, 2010:20-21)

2.2.3.2.5. Bireysel Emeklilik Danışma Kurulu

Bireysel Emeklilik Danışma Kurulu, Hazine Müsteşarlığının başkanlığında Maliye Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı ve SPK tarafından görevlendirilecek, en az genel müdür düzeyinde, temsilcilerden oluşmaktadır. (Öztürk, 2010:25) Hiyerarşik yapının en üst kademesinde bulunan Bireysel Emeklilik Danışma Kurulu sistemin lokomotifi konumundadır. (İstanbul Ticaret Odası, 2007:165)

Kurulun, Çalışma Esas ve Usulleri Hakkındaki Yönetmeliği 31.10.2001 tarih ve 24569 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Danışma Kurulu, Bireysel Emeklilik Sistemine ilişkin politikalar belirlemek, bu politikaların gerçekleştirilmesi için alınması gerekli önlem konusunda önerilerde bulunmak ve mevzuat düzenlemeleri hakkında tavsiye niteliğinde kararlar almakla görevlidir. (Çıltık, 2010:21) Bireysel Emeklilik Danışma Kurulu'nun görevleri olarak öngörülen konular şunlardır; (Önder, 2010:44)

- Bireysel Emeklilik Sistemine ilişkin politikaları belirlemek,
- Bu politikaları gerçekleştirmesi için alınması gereken önlemler konusunda önerilerde bulunmak,
- Mevzuat hakkında tavsiye niteliğinde kararlar almak,
- Bireysel Emeklilik Danışma Kurulu tamamen tavsiye niteliğinde kararlar alabilecek bir kuruluştur. (Uralcan, 2004:87)

Danışma Kurulu üyelerinin toplantılara bizzat katılmaları esastır. Üyelerin herhangi bir nedenle işlerinden geçici veya sürekli olarak ayrılmaları halinde yerlerine vekilleri toplantıya katılır. Başkanın görevleri şunlardır;

- Danışma Kurulunun olağan toplantılarını belirlemek ve gerektiğinde Danışma Kurulunu olağanüstü toplantıya çağırmak,
- Danışma Kurulunun olağan ve olağanüstü toplantılarına başkanlık ederek çalışmaların verimli ve düzenli bir şekilde yürütülmesini sağlamak,
- Danışma Kurulunun belirlemiş olduğu politikalar ile önerileri ve tavsiye niteliğindeki kararları ilgili makamlara bildirmek. (Çıltık, 2010:22)

Kurul üç ayda bir Müsteşarlıkça önerilen ve Başkan tarafından belirlenen tarih ve gündemle olağan olarak toplanır. Danışma Kurulu toplantılarında görüşülecek konunun gerektirdiği hallerde diğer kamu kurum ve kuruluşları, şirketler veya kamu tüzel kişiliğini haiz kurumların yetkili temsilcileri de görüşleri alınmak üzere çağrılabilir. (Natof, 2010:23)

2.2.3.2.6. Takasbank

Takasbank 28.02.2002 tarih ve 24681 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş bulunan Emeklilik Yatırım Fonlarının Kuruluş ve Faaliyetlerine ilişkin Esaslar Hakkında Yönetmelikte belirtildiği üzere “saklayıcı” görevini üstlenmiştir. (Karadeniz, 2007:86) Emeklilik yatırım fonlarındaki varlıklar, emeklilik şirketlerinin varlıklarından ayrı olarak Takasbank’ta saklandığı için, katılımcıların birikimleri, emeklilik şirketinin iflas etmesi, kapanması, devredilmesi, birleştirilmesi gibi olumsuzluklara karşı güvence altındadır. (EGM, 2004)

Bireysel Emeklilik Fonları açısından Takasbank'ın fonksiyonları şöyledir;

- Fon adına yapılan varlık alım ve satım işlemlerinin takasının yapılabilmesi için gerekli ortamı sağlamak ve kontrolünü gerçekleştirmektir,
- Fon varlıklarını saklamaktır,
- Fon paylarını katılımcı bazında tutmak ve katılımcılara fon hesaplarında yatırıma yönlendirilecek net katkı payı tutarı ile bunlara karşılık gelen pay sayfalarını fon bazında izleme imkânı sağlamak,
- Fon portföyünün Kurulca belirlenen esaslar çerçevesinde yönetilmesini kontrol etmektir,
- Portföy değerinin ve birim pay değerinin Yönetmelikte bulunan değerlendirme esasları çerçevesinde hesaplandığının mutabakat amaçlı kontrolünü gerçekleştirmektir,
- Fondan yapılacak virman işlemlerini borsa sözleşmeleri ile kontrol etmek ve ödemelere ilişkin bildirimlerde bulunmak,
- Şirket değişikliği kapsamında nakit transferini gerçekleştirmektir,
- Fon portföyündeki menkul kıymetler üzerindeki hakların portföy yönetim şirketinin talimatı çerçevesinde kullanılmasına aracılık etmektir,
- Şirket ve portföy yönetim şirketine, fon ile ilgili bilgileri izleme imkanı vermek ve gerekli raporları elektronik ortamda sağlamaktır,
- Sermaye Piyasası Kurulu ve TC Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı tarafından istenecek fon işlemleri ve varlıkları ile ilgili bilgileri elektronik ortamda sağlamaktır. (Natof, 2010:27-28)

Takasbank yukarıda belirtilen görevlerini yerine getirmeli ve sorumluluklarını üstlenmelidir.

2.2.3.2.7. Sermaye Piyasası Kurulu

Sermaye Piyasası Kurulu, bireysel emeklilik sistemi içerisinde, denetleme ve düzenleme işlevini yerine getirmektedir. (EGM, 2004) Emeklilik Şirketleri ve bireysel emeklilik araçlarının, çeşitli ilan ve reklamlarla kamuya açıklayacakları bilgilerin, Müsteşarlığa ve SPK'ya açıklanmış bilgilere uygun olmalıdır. (Çıltık, 2010:19)

Bireysel Emeklilik Sisteminde emeklilik yatırım fonları, portföy yönetim şirketleri ve bu şirketlerle sözleşmeler ile saklayıcılara ilişkin düzenlemeler SPK tarafından yapılmaktadır. Emeklilik yatırım fonlarının kuruluşu ve faaliyete geçmesi için SPK'dan alınmaktadır. (Natof, 2010:27) Bu görev ve yetkileri teknik olarak ifade etmek gerekirse emeklilik yatırım fonlarının kuruluşundan itibaren;

- Organizasyon yapısı,
- İç denetim ve bağımsız denetimi,
- Muhasebe, belge ve kayıt düzeni,
- Katılımcıların bilgilendirilmesine ilişkin esaslar,
- Yatırım fonu paylarının kayda alınmasına ilişkin esaslar,
- Fon türlerine ve portföy sıralamalarına ilişkin ilkeler,
- Fonların birleştirilmelerine ve devirlerine yönelik esaslar,
- Fon portföyündeki varlıkların değerlendirilmesine ve saklanmasına ilişkin esaslar, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından düzenlenecektir. (Öztürk, 2010:46)

Görüldüğü gibi Bireysel Emeklilik Danışma Kurulu ve Hazine Müsteşarlığının ardından SPK da, üstlenmiş olduğu gerek düzenleme, gerekse denetleme fonksiyonları bakımında sistemin önemli taşlarından birini oluşturmaktadır. (İstanbul Ticaret Odası, 2007:167)

2.2.3.2.8. Emeklilik Gözetim Merkezi

Emeklilik Gözetim Merkezi, Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ve ilgili mevzuat uyarınca Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın görev ve yetkilendirilmesi çerçevesinde merkezi İstanbul'da olmak üzere 10 Temmuz 2003 tarihinde kurulmuştur. (EGM, 2004) Yasal düzenlemesi

Emeklilik Şirketleri Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik'in 29. maddesinde yapılmıştır. (Çıltık, 2010:22)

EGM'nin ortakları, A grubu hisse ile Hazine Müsteşarlığı ve eşit oranda B grubu hisseler ile sistemde faaliyet gösterme izni alan 11 Bireysel Emeklilik Şirketi'dir. Bu şirketler alfabetik sırayla;

- Ak Emeklilik A.Ş.
- Anadolu Hayat Emeklilik A.Ş.
- Ankara Emeklilik A.Ş.
- Başak Emeklilik A.Ş.
- Commercial Union Hayat ve Emeklilik A.Ş.
- Doğan Emeklilik A.Ş.
- Garanti Emeklilik ve Hayat A.Ş.
- Koç Allianz Hayat ve Emeklilik A.Ş.
- Oyak Emeklilik A.Ş.
- Vakıf Emeklilik A.Ş.
- Yapı kredi Emeklilik A.Ş.

adı altında faaliyette bulunmaktadır. (Uralcan,2004:89)

EGM'nin amacı, 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanununun 20/A maddesi ve ilgili mevzuat uyarınca Hazine Müsteşarlığı'nın görevlendirme ve yetkilendirmesi çerçevesinde, Müsteşarlığın karar almasına yardımcı olacak verilerin sağlanması ve Müsteşarlığın yazılı iznine dayanarak hizmet alacak bireysel emeklilik şirketlerine ve kamuya sağlam bilgi aktarımı için; emeklilik şirketlerinin faaliyetlerinin günlük olarak elektronik ortamda gözetimi ve yetkili kamu otoritelerine raporlanması, emeklilik şirketlerince yapılacak işlemlerin sonucunda oluşan bilgilen konsolidasyonu, katılımcı bilgileri ve sözleşme bilgilerinin elektronik ortamda saklanması, gizliliğin korunması, kamuoyunun ve katılımcıların bilgilendirilmesi, istatistik üretilmesi, bireysel emeklilik sisteminin analitik olarak sorgulanması, bireysel emeklilik araçları sınavının yapılması ve bireysel emeklilik araçları sicilinin

takibi, ortak tanıtım, eğitim programları, yazılım ve benzeri konulardaki taleplerin karşılanması sistemin güven içinde işleyişi ile olası sorunların zamanında gerekli müdahalelerde bulunmasına olanak sağlayacak faaliyetlerinde bulunmaktadır. (Çıltık, 2010:23-24)

Görüldüğü gibi Emeklilik Gözetim Merkezi, bireysel emeklilik sisteminin güvenli ve etkin bir şekilde işletilmesini sağlamak üzere, gözetim ve denetim alt yapısını oluşturan, taraflar arasında iletişim ve veri akışını sağlayan tarafsız ve objektif nitelikli bir kurumdur. (Çanakçı, 2003)

2.2.3.2.9. Bireysel Emeklilik Aracıları

Bu sistemde şirket içi ve şirket dışı tüm satış elemanları aracılarının aynı standartlara sahip olması amaçlanmıştır. Bireysel emeklilik aracıları, sistemin başarısında önemli rolleri olacak bir ünedir. (Uralcan, 2004:112) Bireysel emeklilik aracıları, sistemin tanıtım, pazarlama, satış ayağında görev alan kişilerdir. (İstanbul Ticaret Odası, 2007:173)

Bireysel emeklilik aracıları, tanıtım faaliyetleri ve gerçekleştirdikleri işlemlerde, mesleğin gereğine uymak, doğru bilgi vermek, iyi niyetli ve dürüst davranmak, katılımcıların hak ve menfaatlerini korumak ve son aşamada katılımının talimatlarına uygun hareket etmekle yükümlüdürler. (Natof, 2010:29)

Bireysel Emeklilik aracıları olmak için sahip olunması gereken şartlar şunlardır;

- Dört yıllık fakülte, dört yıllık yüksekokul veya iki yıllık meslek yüksek okullarının bankacılık ve sigortacılık programlarından birinden mezun olmak,
- Bireysel emeklilik aracılığı için yapılan sınavlarda başarılı olmak,
- Müflis veya konkordato ilan etmiş olmamakla, bireysel emeklilik veya sigortacılık mevzuatına aykırı hareketlerinden dolayı hapis veya birden fazla ağır para cezası ilan edilmiş olmamak, taksirli suçlar hariç olmak üzere affa uğramış olsalar dahi ağır hapis veya beş yıldan fazla hapis yahut basit veya nitelikli zimmet, cürüm istemek için teşekkül oluşturmak, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlar ile istimal ve istihlak kaçakçılığı veya vergi kaçakçılığına teşebbüs

suçlarından dolayı kesinleşmiş mahkumiyet kararı bulunmamak ve karşılıksız çek keşide etmiş olmamaktadır,

- Meslek şeref ve haysiyetine aykırı davranışlarda bulunmamak,
- Adına bireysel emeklilik aracılığı yapacakları şirket veya şirketlerin emeklilik ürünlerine ilişkin gerekli eğitimleri tamamlamış olmaları gerekmektedir. (Uyar, 2012:42-43)

2.2.4. Bireysel Emeklilik Sisteminin Finansman Kaynakları

Bireysel emeklilik sisteminin finansmanı, katılımcıların ödemiş olduğu katkılar, fon kaynakları veya fon gelirleri üzerinden yapılan yönetim gider ödemeleri ve fon işletim masrafı kesintilerinden oluşmaktadır. (Uğur, 2004:19) Şimdi bu kavramları ayrıntılı olarak inceleyim.

2.2.4.1. Katkı Payı Ödemeleri

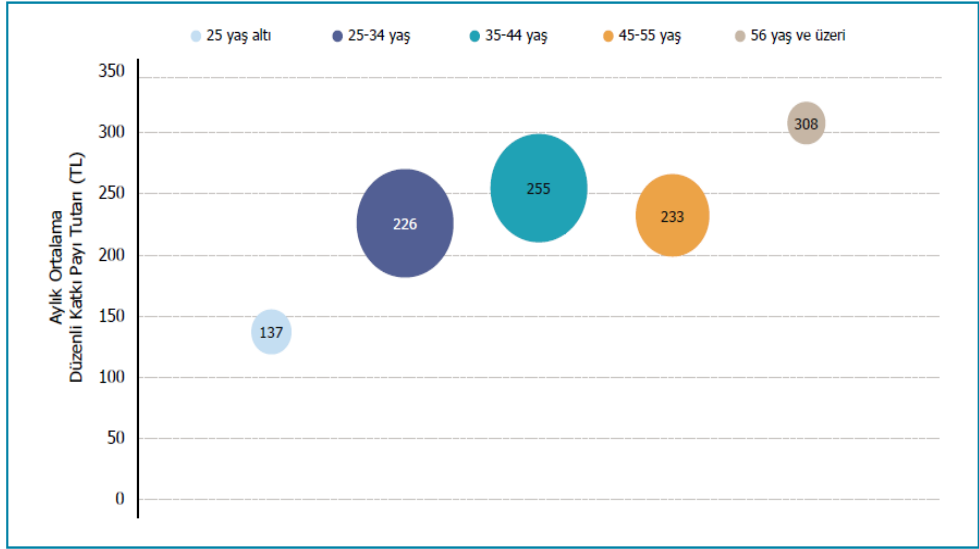
Bireysel emeklilik sistemi, katkı payı esasına dayalı bir sistemdir. Bir diğer ifadeyle sistemin temel finansman kaynağı, katılımcılar tarafından ödenecek olan katkı paylarıdır. (Alper, 2002:20) Sisteme giriş gönüllü olmasına rağmen katkı payı ödemek zorunludur. (Topalhan, 2010:182)

Katkı paylarının ödeme aralıkları katılımcının tercihine bırakılmıştır. Katkı payları aylık, üç aylık, altı aylık ve yıllık periyotları halinde ödeyebilir. (Önder:2010:57) Katılımcı adına, eğer bağımlı çalışma söz konusu ise, işverenleri de katkıda bulunabilirler. Ancak işveren katkısı tamamen gönüllülük esasına göre gerçekleşecektir bu kanunda işveren katkıları ile ilgili doğrudan bir düzenleme yoktur. (Uyar, 2012:47) Ayrıca katılımcı rutin katkı payı ödemeleri dışında da emeklilik hesabına ödeme yapabilir. (Topalhan, 2010:182)

2013 sonu itibariyle ile Türkiye’de yürürlükte bulunan sözleşmeler için ödenmesi planlanan katkı paylarının aylık ortalaması, “Katılımcıların Yaş Aralıkları” detayında incelenmiştir. Katılımcıların yaş aralıklarına göre ödemesi planlanan aylık ortalama katkı payları tablo 2.6.’de verilmiştir. 2013 sonu itibariyle yürürlükteki sözleşmeler için ödenmesi planlanan aylık ortalama düzenli katkı payı tutarı 236 TL iken, 2013 yılı içinde düzenli katkı payı ödemesi yapılan sözleşmeler için bu tutar 276 TL’dir. 2013 yılında tüm sözleşmelere ödenen

düzenli katkı payı tutarlarının aylık ortalaması ise 205TL olarak gerçekleşmiştir. (EGM, 2013)

Çizelge 2.4. Katılımcıların Yaş Aralıklarına Göre Ödenmesi Planlanan Aylık Ortalama Düzenli Katkı Payları

Kaynak: EGM, 2014

2.2.4.2. Giriş Aidatı

Emeklilik şirketleri, katılımcının sisteme ilk kez girişi sırasında ve yeni bir bireysel emeklilik hesabı açtırması durumunda katılımcı ve katılımcının nam ve hesabına hareket eden kişilerden giriş aidatı talep edebilmektedir. (İstanbul Ticaret Odası, 2007:163) Giriş aidatı emeklilik sözleşmesi kuruluşu aşamasında peşin, azami bir yıllık süre içinde taksitler halinde veya ertelenmiş olarak belirlenebilir. (Uralcan, 2004:135) Ayrıca giriş aidatının tahsili 5 yılı aşmamak kaydıyla ertelenebilir. (Topalhan, 2010:182)

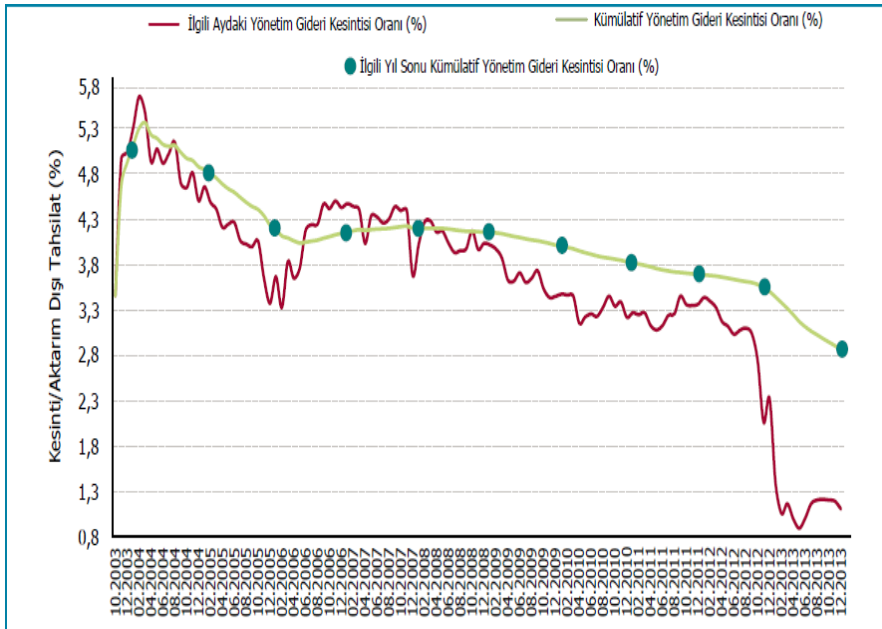
Sisteme girişte tahsil edilen giriş aidatı, sözleşmenin başka bir şirkete aktarımı veya katılımcının ayrılması halinde talep edebilmektedir. (Öztürk, 2010:51-52) Emeklilik şirketine, katılımcının ödeyeceği giriş aidatının miktarını bütün reklam ve ilanlarda açık olarak belirtmelidir. Söz konusu gider veya ücretler konusundaki bilgilendirme yükümlülüğüne aykırılık halinde idari para cezası uygulanmaktadır. (Uyar, 2010:48)

2.2.4.3. Yönetim Gideri Kesintisi

Bireysel emeklilik sisteminde katılımcıların karşı karşıya kalabilecekleri ödeme türlerinden bir de yönetim gideri kesintisidir. Emeklilik şirketleri, bireysel emeklilik faaliyetlerinin gerektirdiği giderlerin karşılanabilmesi amacıyla, katılımcının bireysel emeklilik hesabına yapılan katkı payları üzerinden belirli bir oranda yönetim gideri kesintisi yapabilirler. (İstanbul Ticaret Odası, 2007:163) Bireysel emeklilik hesabına ödenen katkı payları üzerinden en fazla yüzde 8 oranında yönetim gideri kesintisi yapılabilmektedir. (Öztürk, 2010:52)

Ayrıca yönetim gideri kesintisi, emeklilik sözleşmesinde belirtilen esaslar dâhilinde katılımcının katkı payı ödemesine ara vermesi veya yasal bildirimler ve sunulan standart hizmetler dışında emeklilik sözleşmesinde tanımlanmış özel hizmetleri talep etmesi halinde katılımcıya bildirimde bulunmak kaydıyla asgari ücretin aylık tutarının en fazla %25'ine karşılık gelen fon adetlerinden indirilmesi suretiyle yapılabilmektedir. (Kara, 2006:123; Uyar, 2012:48)

Çizelge 2.5. Yönetim Gideri Kesintisi Oranının Tarihsel Seyri(%)

Kaynak: EGM, 2013

2.2.4.4. Fon İşletim Gideri Kesintisi

Emeklilik yatırım fonları içtüzüklerinde belirtilen ve fon portföyünün yönetim giderlerini karşılamak üzere tespit edilen ve fon net varlık değeri üzerinden azami yüz binde on oranında günlük olarak ödenen tutar fon işletim gideri kesintisi olarak ifade edilmektedir. (Öztürk, 2010:53) fon işletim gideri kesintisinin net varlık değeri üzerinden belirli bir yüzde olarak hesaplanması, bireysel emeklilik sistemine uzun süre katkı yapan ve yüksek miktarda fon varlığına sahip olan katılımcılar açısından önemli bir maliyet unsuru haline gelebilecektir. (Alper, 2002:21)

2.2.4.5. Özel Hizmet Gideri Kesintisi

Bilindiği üzere katılımcılar katkı payı ödemelerine ara verebilmektedirler. Katkı payı ödemelerine 1 yıldan fazla ara vermesi durumunda, bireysel emeklilik hesabına ilişkin olarak emeklilik gözetim merkezine ve saklayıcı kuruluşa şirket tarafından ödenen sabit giderler, emeklilik planında belirtmek kaydıyla bireysel emeklilik hesabındaki birikimlerden indirilebilir. (Topalhan, 2010:183)

Emeklilik şirketi tarafından özel hizmetlerin talep edilmesi halinde, katılımcıya bildirimde bulunmak kaydıyla, brüt asgari ücretin aylık tutarının yüzde 25'ini aşmamak kaydı ile özel hizmet gider kesintisi uygulanabilmektedir. (Öztürk, 2010:53)

2.2.5. Emeklilik Yatırım Fonları

28.02.2002 tarih ve 24681 sayılı resmi gazetede yayınlanan, Emeklilik Yatırım Fonlarının Kuruluş ve Faaliyetlerine ilişkin Esaslar Hakkında Yönetmelikte “Fon, şirket tarafından emeklilik sözleşmesi çerçevesinde alınan ve katılımcılar adına bireysel emeklilik hesaplarında izlenen katkıların, riskin dağıtılması ve inançlı mülkiyet esaslarına göre işletilmesi amacıyla oluşturulan malvarlığıdır.” şeklinde tanımlanmaktadır. (Topalhan, 2010:187) Emeklilik yatırım fonu tüzel kişiliği olmamakla beraber kanunda yer alan amaçlar dışında kullanılması ve kurulması söz konusu değildir. (Öztürk, 2010:29)

Fon kurmak isteyen bireysel emeklilik şirketi için 4632 sayılı yasanın 15. maddesinde belirtilen;

“şirketin, fon içtüzüğü, emeklilik sözleşmesi ve Kurul’ca belirlenecek diğer belgelerle birlikte, fon kurmak üzere Kurul’a başvurması zorunludur. Kuruluş izni almak üzere yapılacak başvurularda istenilecek şartlara ilişkin esas ve usuller Müsteşarlığın uygun görüşü alınarak Kurul tarafından belirlenir.”

ve üçüncü fıkrada belirtilen

“fon içtüzüğü, katılımcı ile şirket, saklayıcı ve portföy yöneticisi arasında fon portföyünün inanca mülkiyet esaslarına göre saklanmasını ve vekalet akdi hükümlerine göre yönetimini konu alan ve genel işlem şartlarını içeren ihtihaki bir sözleşmedir. Kurul tarafından uygun görülen fon içtüzüğünün notere onaylattırmasından sonra, izin belgesi ile birlikte altı iş günü içerisinde şirketin merkezinin bulunduğu yerin ticaret siciline tescil için başvurulur ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan olunur. Fon içtüzüğüne yönelik esas ve usuller Müsteşarlığın uygun görüşü alınarak Kurul tarafından belirlenir.”

ibarelerine uymak zorundadır. (Önder, 2010:50)

Emeklilik yatırım fonları örgüt yapısı bakımından incelendiğinden Fon Kurulu’nun bu yapıda önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Emeklilik şirketi, yönetim kurulu kararı ile kurduğu fonla ilgili işlemlerin takibi ve raporlanması amacıyla, en az üç kişiden oluşan bir Fon Kurulunu göreve atar. Fon Kurulu üyeliklerine şirket dışından da atama yapabilir. Her bir emeklilik şirketinin kurmak zorunda olduğu asgari yatırım fonu sayısı en az üç olmakla birlikte, her fon için ayrı bir Fon Kurulu ataması zorunluluğu bulunmaktadır. Şirket tarafından atanacak olan Fon Kurulu, birden fazla sayıda fonun işlemlerini takip edebilir. (İstanbul Ticaret Odası, 2007:183)

Fon kurulunu yerine getirmekle yükümlü olduğu görevler Emeklilik Yatırım Fonlarının Kuruluş ve Faaliyetlerine İlişkin Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 13. maddesinde belirtilmiş olup aşağıdaki gibidir. (Kıloğlu, 2007:65, Özkan,2009:85, Uyar,2012:51-52)

- Fon faaliyetlerinin, şirketin genel yönetim stratejilerine ve politikalarına uygun olarak, verimli ve etkin bir şekilde ilgili mevzuat, fon iç tüzüğü ve izahnamedeki esaslar çerçevesinde yürütülmesi,
- Fonun muhasebe, belge ve kayıt sisteminin düzenli bir şekilde tutulması,

- Fon adına yapılacak sözleşmelerin ilgili mevzuata uygun bir şekilde değerlendirmesi ve birim pay değerinin doğru şekilde hesaplanması,
- Fon ile ilgili mali tablo ve raporların hazırlanması,
- Fon performanslarının takip edilmesi,
- Mevzuat gereği veya şirketin talebi ilgili olarak yapılması gereken iç tüzük ve izahname değişikliklerinin katılımcılara ilgili düzenlemelerde öngörülen süreler içinde duyurulması,
- Kamuyu aydınlatma belgelerinin mevzuata uygun şekilde hazırlanması,
- Fonun faaliyetlerine ilişkin Emeklilik Yatırım Fonlarının Kuruluşu ve Faaliyetlerine ilişkin Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 32. maddesinde belirtilen raporların hazırlanması,
- İç kontrol sisteminin oluşturulması,
- Şirket yönetim kurulu kararı ile belirlenen diğer görevlerin yerine getirilmesi.

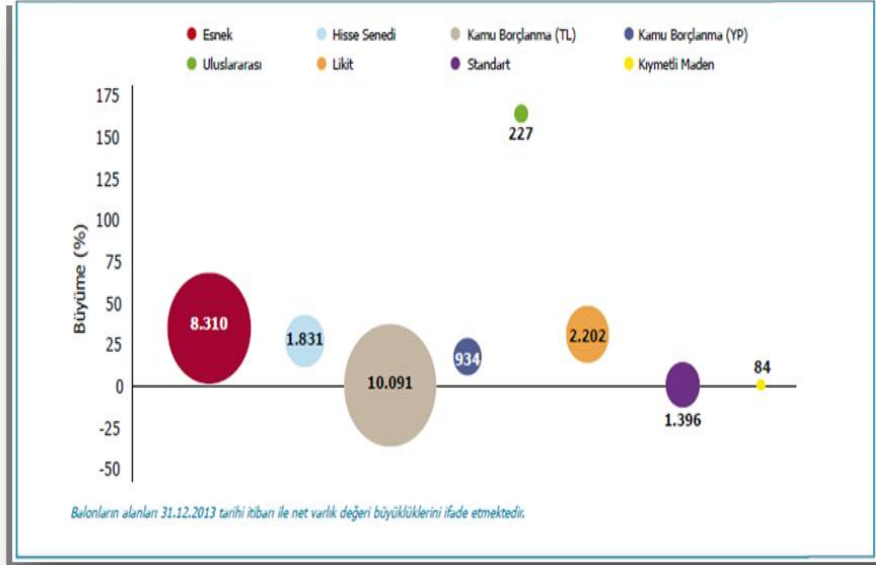
2.2.5.1. Emeklilik Yatırım Fonu Türleri

Emeklilik yatırım fonu türleri; Sermaye Piyasası Kurulunun 10 Mayıs 2002 tarih 22/646 sayılı kararı ile şunlar olarak belirtilmektedir. (Önder, 2010:50)

- Gelir Amaçlı Fonlar
- Büyüme Amaçlı Fonlar
- Para Piyasası Fonları
- Kıymetli Maden Fonlar
- İhtisaslaşmış Fonlar
- Diğer Fonlar

Türkiye Bireysel Emeklilik Sistemi içersinde 2013 yılı fon grubu bazında emeklilik yatırım fonları net varlık değerleri tablo 2.9.'da verilmiştir.

Çizelge 2.6. Fon Grubu Bazında Emeklilik Yatırım Fonları Net Varlık Değerleri ve 2013 Yılı İçindeki Büyüme Oranları

Kaynak: EGM,2013

2.2.5.1.1. Gelir Amaçlı Fonlar

Bu tür fonlar yatırım yapılacak varlıkların, bunlardan elde edilecek temettü ve faiz gelirlerine ağırlık verilerek belirlendiği fonlardır. (Topalhan, 2010:188)

Bunlar ;

- *Hisse Senedi Fonu:* Fon portföyünün en az %80'ini düzenli temettü ödemesi yapan ve fiyat oynaklığı nispeten daha az olan hisse senetlerine yatıran ve temettü geliri elde etmeyi hedefleyen fondur.
- *Kamu Borçlanma Araçları Fonu:* Fon portföyünün en az %80'ini ters repo dâhil devlet iç borçlanma senetlerine yatıran ve faiz geliri elde etmeyi hedefleyen fondur.

- *Özel Sektör Borçlanma Araçları Fonu: Fon portföyünün en az %80'ini özel sektör borçlanma araçlarına yatıran ve faiz geliri elde etmeyi hedefleyen fondur.*
- *Karma Borçlanma Araçları Fonu: Fon portföyünün en az %80'ini kamu ve/veya özel sektör borçlanma araçlarına yatıran ve faiz geliri elde etmeyi hedefleyen fondur.*
- *Karma Fon: Her birinin değeri fon portföyünün en az %80'ini hisse senetlerine ve borçlanma araçlarına yatıran ve temettü ve faiz geliri elde etmeyi hedefleyen fondur.*
- *Uluslararası Hisse Senedi Fonu: Fon portföyünün en az %80'ini, düzenli temettü ödemesi yapan ve fiyat oynaklığı nispeten daha az olan yabancı hisse senetlerine yatıran ve temettü ve faiz geliri elde etmeyi hedefleyen fondur.*
- *Uluslararası Borçlanma Araçları Fonu: Fon portföyünün en az %80'ini, yabancı borçlanma araçlarına yatıran ve faiz geliri elde etmeyi hedefleyen fondur.*
- *Uluslararası Karma Fon: Her birinin değeri fon portföyünün %20'sinden az olmayacak şekilde, fon portföyünün en az %80'ini yabancı hisse senetlerine ve temettü ve faiz geliri elde etmeyi hedefleyen fondur.*
- *Esnek Fon: Fon portföyünün tamamını değişen piyasa koşullarına göre EYF. Hk. Yönetmeliğin 5. maddesinde belirtilen varlık türlerinin tamamına veya bir kısmına yatıran ve temettü ve faiz geliri elde etmeyi hedefleyen fondur. Bu tür fonların varlık dağılımı önceden belirlenemez. (Uralcan, 2004:153-154)*

2.2.5.1.2. Büyüme Amaçlı Fonlar

Yatırım yapılacak varlıkların, bunlardan elde edilecek sermaye kazancına ağırlık verilerek belirlendiği fonlardır. (Uralcan, 2004:154) Bunlar;

- *Hisse Senedi Fonu: Fon portföyünün en az %80'ini borsada işlem gören şirketlerin hisse senetlerine yatıran ve sermaye kazancı elde etmeyi hedefleyen fondur.*

- *Küçük Şirketler Hisse Senedi Fonu: Fon portföyünün en az %80'ini küçük veya büyüme potansiyeli olan şirketlerin hisse senedi yatıran ve sermaye kazancı elde etmeyi hedefleyen fondur.*
- *Karma Fon: Her birinin değeri fon portföyünün %20'sinden az olmayacak şekilde, fon portföyünün en az %80'ini hisse senetleri ve borçlanma araçlarına yatıran ve sermaye kazancı elde etmeyi hedefleyen fondur.*
- *Uluslararası Hisse Senedi Fonu: Her birinin değeri fon portföyünün en az %80'ini yabancı hisse senetlerine ve yabancı borçlanma araçlarına yatıran ve sermaye kazancı elde etmeyi hedefleyen fondur.*
- *Uluslararası Karma Fon: Her birinin değeri fon portföyünün %20'sinden az olmayacak şekilde, fon portföyünün en az %80'ini yabancı hisse senetlerine ve yabancı borçlanma araçlarına yatıran ve sermaye kazancı elde etmeyi hedefleyen fondur.*
- *Esnek Fon: Fon portföyünün tamamını değişen piyasa koşullarına göre Emeklilik Yatırım Fonları Hakkındaki Yönetmelik'in 5. maddesinde belirtilen varlık türlerinin tamamına veya bir kısmına yatıran ve temettü ve faiz geliri elde etmeyi hedefleyen fondur. Bu fonların varlık dağılımı önceden belirlenmez. (Öztürk, 2010:31-32)*

2.2.5.1.3. Para Piyasası Fonları

Para piyasası fonları; fon portföyünün tamamını vadesine üç ay ya da daha az kalan ve likititesi yüksek varlıklardan oluşturmak amacıyla kurulan fonlardır. Üç çeşit para piyasası fonu mevcuttur. (Topalhan, 2010:189) Bunlar;

- *Likit Fon – Kamu: Fon portföyünün tamamı ters repo dâhil devlet iç borçlanma senetlerine yatıran fondur.*
- *Likit Fon – Özel Sektör: Fon portföyünün tamamını özel sektör borçlanma araçlarına yatıran fondur.*
- *Likit Fon – Karma: Fon portföyünün tamamını kamu ve/veya özel sektör borçlanma araçlarına yatıran fondur. (Öztürk, 2010.32)*

-

2.2.5.1.4. Kıymetli Madenler fonu

Fon portföyünün en az %80'ini kıymetli madenler ve altına dayalı varlıklardan oluşturmak amacıyla kurulan fonlardır. (Çıltık, 2010:34)

- *Kıymetli Madenler Fonu: Fon portföyünün en az %80'ini ulusal ve uluslar arası borsalarda işlem gören altın ve diğer kıymetli madenlere dayalı varlıklara yatıran fondur.*
- *Altın Fonu: Fon portföyünün en az %80'ini ulusal ve uluslararası borsalarda işlem gören altına dayalı varlıklara yatıran fondur. (Uyar, 2012:54)*

2.2.5.1.5. İhtisaslaşmış Fonlar

İhtisaslaşmış fonlar, coğrafi bölge, ülke, sektör ve eksenler bazında yatırım yapan fonlardır. (Natof, 2010:49) Bunlar;

- *Yabancı Ülke Fonu: Fon portföyünün en az%80'ini, sadece bir yabancı ülke tarafından veya bu yabancı ülkede yerleşik şirketler tarafından ihraç edilen para ve sermaye piyasası araçlarına yatıran fondur.*
- *Sektör Fonu: Fon portföyünün en az %80'ini, belirli sektör veya sektörlerde bulunan şirketlerin hisse senetlerine yatıran fondur.*
- *Endeks Fon: Hisse Senedi Endeks Fonu, Tahvil Endeks Fonu, Sektör Endeks Fonu veya benzer fonlar olmak üzere temel alınan ve Kurulca uygun görülen bir endeks kapsamındaki varlıklara, fon portföyünün en az %80'ini yatıran ve temel alınan endeks ile fonun birim pay değeri arasındaki korelasyon katsayısının en az 0.9 olmasını ve endeksteeki artış kadar bir getiri elde etmeyi hedefleyen fondur. (Çıltık, 2010:34)*

2.2.5.1.6. Diğer Fonlar

Diğer Fonlar, yukarıda bahsedilen fon türleri içine girmeyen fonlardır. İki ayrı çeşit mevcuttur. (Topalhan, 2010:189)

- *Dengeli Fon: Fon portföyünün tamamını, hisse senedi ve/veya borçlanma araçlarının karmasından oluşan ve hem sermaye kazancı hem de temettü ve faiz geliri elde etmeyi hedefleyen fondur.*

- *Esnek Fon: Fon portföyünün tamamını değişen piyasa koşullarına göre Emeklilik Yatırım Fonları Hakkındaki Yönetmelik'in 5. maddesinde belirtilen varlık türlerinin tamamına veya bir kısmına yatıran ve hem sermaye kazancı hem de temettü ve faiz geliri elde etmeyi hedefleyen fondur. (Öztürk, 2010:33)*

2.2.6. Bireysel Emeklilik Sisteminin Denetim Mekanizması

Bireysel emeklilik sisteminin denetimi çok yönlü ve geniş kapsamlı bir denetim mekanizması tarafından gerçekleştirilmektedir. (Topalhan, 2010:183) Türkiye’de uygulanan bireysel emeklilik sisteminde denetim sisteminin altyapısı hazırlanırken hem Avrupa Birliği (AB) yasal düzenlemelerine uyumlu hem de gerekli işlevleri gerçekleştirebilecek yapıda olması amaç edinmiştir. (Uralcan, 2004:160)

Bireysel emeklilik sistemi, bireylerin güvenli bir tasarruf yapmalarına olanak sağlarken, bu tasarrufları yönlendirmeyi, düzenlemeyi ve teşvik etmeyi amaçlamaktadır. (İşseveroğluve Hatunoğlu, 2012:159) Bu çerçevede, katılımcıların hak ve menfaatlerini en üst düzeyde korunmasına yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Bireysel emeklilik sisteminde denetim faaliyeti;

- *Günlük gözetim ve denetim,*
- *Dönemsel denetimler,*
- *Bağımsız dış denetim,*
- *İç kontrol sistemi,*
- *Aktüeryal denetim*

şeklinde yerine getirilmektedir. (Satır, 2008,37) Bu denetim faaliyetleri aşağıda kısaca açıklanmıştır.

2.2.6.1. Günlük Gözetim ve Denetim

Bireysel emeklilik sisteminin güvenli ve etkin bir biçimde işlemesini sağlamak, katılımcıların menfaatlerini korumak amacıyla şirketlerin faaliyetlerini günlük gözetim ve denetimi yetkisi Hazine Müsteşarlığına verilmiştir. Fakat ilgili yönetmelikle “Müsteşarlık, şirketlerin faaliyetlerinin günlük olarak gözetim, denetim, katılımcılara ait bilgilerin saklanması kamuoyu ve katılımcıları

bilgilendirme ile istatistik üretimi ve fonksiyonlarının yürütülmesini sağlamak için Emeklilik Gözetim Merkezini görevlendirir.” hükmü yer almıştır. (Arslan, 2006:135 ; Uyar, 2012:56)

2.2.6.2. Dönemsel Denetimler

Bu denetimler, yasaların dönemsel olarak belirlendiği rutin denetimlerdir. Yasal düzenlemelerde, uygulamada görülen aksaklık gidermek amacıyla, zamanla Müsteşarlık, SPK ve EGM için gereken bilgi ve belgeleri derlemek amacıyla yapılan denetimlerdir. (Uralcan, 2004:163;Önder, 2010:59)

2.2.6.3. Bağımsız Dış Denetim

Emeklilik şirketinin bağımsız yönden dış denetimi, bağımsız denetleme kuruluşları tarafından yılda en az bir kez yapılmaktadır. Şirketin yaptıracığı bağımsız dış denetim, yazılı bir denetlenecek şirket tarafından Hazine Müsteşarlığına gönderilmek zorundadır. Emeklilik şirketinin bağımsız dış denetimi, mevzuat ve genel kabul görmüş muhasebe esas ve ilkelerine uygunluk yönünden, defter, kayıt ve belgeler üzerinde yerine getirilmektedir. Fonların hesap ve işlemleri de üçer aylık ve yıllık dönemler itibariyle bağımsız dış denetime tabidir.Fon varlıklarının mevzuata uygun olarak saklanıp saklanmadığı, fon iç kontrol sistemi, birim pay değerinin mevzuata uygun olarak hesaplanıp hesaplanmadığı ve fonun yatırım performansına ilişkin olarak kamuya açıklanan bilgilerin mevzuata uygun olup olmadığı hususunda yapılan bağımsız dış denetime ilişkin bilgiler ve bağımsız dış denetime ilişkin bilgiler ve bağımsız dış denetçi görünüşü içeren bir rapor hazırlanır ve şirkete ve Kurula gönderilir. (Topalhan, 2010:186)

2.2.6.4. İç Kontrol Sistemi ve İç Denetim

Günümüzde iç kontrol ve iç denetim gerek özel sektör gerekse kamu sektöründe aranan temel işlevlerden biridir. İşletme faaliyetlerinin etkinlik ve verimliliğinin sağlanmasında önemli bir unsur olan iç kontrol ve denetim, yönetim anlayışı ve kültüründeki gelişmelere bağlı olarak her geçen önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Sahip olduğu önem derecesi nedeniyle iç kontrol ve iç denetim ulusal ve uluslararası birçok düzenlemeye konu olmuştur. (Uyar, 2012:59) Şirket denetçileri tarafından yapılan emeklilik iç denetim, mali ve idari konularda sağlam bir bilgi akışının sağlanması,bilgi bütünlüğü ve bilginin zamanında elde

edilebilirliğine sahip olma, verimliliğinin artırılması ve şirket faaliyetlerinin mevzuata uygun yürütülmesinin sağlanması amacıyla gerçekleştirilmektedir. (Topalhan, 2010:187)

2.2.6.5. Aktüeryal Denetim

Bireysel emeklilik, şirketi, her yılsonu itibariyle bir aktüer tarafından yapılacak emeklilik ve sigortacılık faaliyetleri ile ilgili aktüeryal denetime tabidir. Bu denetim, şirketin faaliyet gösterdiği bütün alanları kapsayan ve bu branşlarla ilgili teknik analizleri içeren denetimdir. Denetim sonunda hazırlanan raporlar; şirket genel müdürü tarafından Hazine Müsteşarlığına gönderilir. (Uralcan, 2004:162) bu raporlar en az on yıl süre ile saklanır. (Uyar, 2012:60)

2.2.7. Bireysel Emeklilik Sisteminin Vergilendirilmesi

Bireysel emeklilik sisteminin güçlü yanını oluşturan yapısal sağlamlığının yanında, katılımcıları cezbeden en önemli etkisi vergi avantajıdır. (İşseveroğlu ve Hatunoğlu, 2012:159)Sisteme katılımı teşvik etmek, emekliliğe hak kazanmadan sistemden çıkmayı önlemek amacıyla, vergi düzenlemelerinin yapıldığı görülmektedir. Bireyler bireysel emeklilik sistemine ödedikleri katkı paylarını vergi matrahından düşerek daha az ödeyip daha çok biriktirebilirler. (Natof, 2010:32)

Dünyada sadece Almanya’da katkı payları vergilendirilir, diğer ülkelerde tamamen veya belli miktara kadar vergiden düşürülür. Fon kazancı kolonuna baktığımızda 6 ülkenin bu kazançlara vergi uygulamadığını görürüz.(Ülgen, 2007:36) Türkiye’de “Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu” ile sosyal güvenlik sisteminde yapılan bu önemli değişiklikten sonra, ikinci aşama olarak bu sistemin vergi kanunlarında değişiklikler yapılmış olup, bu değişikliklerle bireysel emeklilik sistemi vergi kanunları tarafından kapsanmıştır.(Demir ve Yavuz, 2004:293)

Bireysel Emeklilik fonlarında biriken tasarrufların vergilendirilebileceği veya diğer bir ifade ile vergi konusu olabilecek başlıca üç alan bulunmaktadır. (Yanardağ, 2010:112)

➤ **Bireysel Emeklilik Sisteminde Katkı Payı Ödeme Aşamasında**

Bireysel emeklilik sisteminin teşvik edilmesi amacıyla, 4697 sayılı Kanun'la 193 sayılı gelir vergisi Kanun'un Gerçek Ücretleri düzenleyen 63'üncü maddesinin;(3) numaralı bendinde yapılan düzenlemeyle (Topalhan, 2010:193)Bireysel Emeklilik Sistemi'ne ödenen katkı payının;

- Ücretli çalışanlarda; aylık brüt maaşının %10'unu, yıllık olarak brüt asgari ücretin yıllık tutarını aşmamak kaydıyla,
- Beyana tabii vergi mükelleflerde; yıllık brüt gelirin %10'unu, asgari ücretin yıllık tutarını aşmamak kaydıyla vergi matrahından düşülebilir.
- İşverenler; çalışanları adına ödedikleri katkı paylarını, yıllık olarak brüt asgari ücretin yıllık tutarını aşmamak ve ücretlinin katkı payının ödendiği ayda elde ettiği brüt ücretin %10'u ile sınırlı kalmak kaydıyla, ticari kazancın hesabında doğrudan gider olarak yazılır. (Natof, 2010:32-33)

İndirim konusu yapabilecek tutarın gelirin elde edildiği döneme ilişkin olması ve bu dönem sonuna kadar ödenmiş olması gerekmektedir. (İnneci, 2013:108)

➤ **Bireysel Emeklilik Sisteminde Birikimlerin Yatırıma Yönlendirilmesi Aşaması**

Ödenen katkı paylarının emeklilik yatırım fonlarında yatırıma yönlendirilmesi aşamasında fon varlıklarının meydana gelen değer artışları vergiye dahil değildir.(Öztürk, 2010:59) Emeklilik şirketleri ve emeklilik yatırım fonlarının daha düşük giderlerle faaliyet gösterebilmesine olanak sağlayan bu düzenleme, katılımcıların yararına bir yatırım ortamı yaratılmasına katkıda bulunmaktadır.

➤ **Birikimlerin Geri Ödeme Aşamasında**

Gelir Vergisi Kanunu'nun 75'inci maddesinin birinci fıkrasının 15 numaralı bendine göre; tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile emeklilik ve sigorta şirketlerince yapılacak ödemeler, anapara nema ayrımı yapılmaksızın menkul sermaye iradı olarak değerlendirilmekte ve sistemde kalış

süresine göre farklı oranlarda tevkifat uygulanmaktaydı. 6327 sayılı Kanunun 6'ncı ve 9'uncu maddesinin Gelir Vergisi Kanununun 75'inci ve 94'üncü maddelerinde değişiklik yapan hükümleri ile 28/08/2012 tarihinden itibaren emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından bireysel emeklilik ve şahıs sigorta poliçeleriyle ilgili yapılan ödemelerde sadece irat tutarları üzerinden tevkifat yapılması uygulamasına geçilmiştir. (İşseveroğlu ve Hatunoğlu, 2012:161)

Emeklilik, ölüm, maluliyet ve tasfiye gibi zorunlu nedenlerden dolayı bireysel emeklilik sisteminden ayrılmak durumunda kalanlara yapılan ödemenin %25'i gelir vergisinden muaf olmaktadır ve kalan %75'lik oranda %5 stopaj kesintisi yapılmakta bu da toplam birikimlerin %3,75'ine denk gelmektedir. (Öztürk, 2010:34)Bireysel emeklilik sistemine girdiğinden beri 10 yıl geçmiş ancak 56 yaşını doldurmadan sistemden ayrılan katılımcıların tüm birikimlerinin yüzde 10'u, sisteme gireli henüz 10 yıl olmamış olan ve sistemden ayrılan katılımcıların tüm birikimlerinin yüzde 15'i stopaja bağlı olmaktadır. (Öztürk, 2010:59)

2.2.8. Bireysel Emeklilik Sisteminde Teşvik: Devlet Katkısı

Yeni teşvik sistemi ile Bireysel Emeklilik Sistemi köklü değişikliklere uğramıştır. Aslında başka yenilikler de getirmiş olmasına rağmen yeni teşvik sistemi daha ziyade devlet katkısı ayağı ile gündeme gelmiştir. Devlet katkısı, katılımcının ödemiş olduğu katkı payına ilave olarak %25'lik bir tutarın da devlet tarafından sisteme yatırılması olarak özetlenebilir. (Büyükkara ve Balcı, 2014:7)

Devlet katkısına hak ediş uygulaması gereği, 1 Ocak 2013 tarihinden itibaren sistemde geçirilen süreye bağlı olarak belirli oranlarda devlet katkısı ve getirisinin bir bölümü veya tamamı katılımcıya ödenecektir. Bir katılımcının alacağı devlet katkısı üst limit, ilgili yılının ilk ve ikinci altı aylık dönemleri için belirlenen asgari ücret tutarının %25'dir. 1 Ocak 2013'ten sonra sistemde geçirilen süreye göre devlet katkısı hak ediş oranları 3 yıldan 6 yıla kadar %15, 6 yıldan 10 yıla kadar %35, 10 yıldan fazla %60, emeklilik, vefat ve maluliyet %100 olarak belirlenmiştir. Devlet katkısının hak kazanılan bölümüne ilişkin getirisi üzerinden 10 yıldan az süreyle katkı payı ödeyerek ayrılanlar %15, 10 yıl süreyle katkı payı ödemekle birlikte emeklilik hakkı kazanmadan ayrılanlar %10, emeklilik, vefat, maluliyet nedeniyle ayrılanlar %5 oranında stopaj kesintisine tabi tutulurlar. (EGM, 2013)

2013 sonu itibariyle katılımcıların yaş aralıklarına göre ödenen devlet katkısı tutarlarına bakıldığında toplam içindeki en küçük payın 47.392.455 TL ile 25 yaş altındaki katılımcılarda; en büyük payın ise 489.292.535 TL ile 35-44 yaş aralığındaki katılımcılarda olduğu görülmektedir. 31.12.2013 itibariyle katılımcılara ait emeklilik yatırım fonu büyüklüğünün; %6'sı 25 yaş altı, %35'i 25-34 yaş, %34'ü 35-44 yaş, %20'si 45-44 yaş ve %5'i ise 56 yaş ve üzeri katılımcılara aittir. (EGM, 2013)

Önemli bir ayrıntı olarak, kişiler kendi katkılarının ne tür fonlarda değerlendirileceğine karar verme özgürlüğüne sahip olmakla birlikte kendileri adına devlet katkısı ise kişilerin katkı payı ödemelerinden ayrı olarak takip edilir ve Devlet tarafından belirlenen yatırım araçlarında yatırıma döndürülür. (Erdem,2013:101)

2.2.9. Bireysel Emeklilik Sisteminden Çıkış Durumlarında Kanunen Yapılan kesintiler

Bireysel Emeklilik Sisteminde gerçek ve tüzel kişiliklerin yükümlülüklerini yerine getirilmesi, mevzuat hükümlerine aykırı faaliyette bulunması gibi suçlar için ceza hükümleri düzenlenmeye başlamıştır. Söz konusu suçlar ve cezaları; idari suçlar ve cezaları, adli suçlar ve cezaları olmak üzere iki bölüme ayrılmıştır. 4632 sayılı kanunda hüküm bulunmayan hallerde sermaye piyasası ve sigortacılık mevzuatının ilgili hükümleri ve genel hükümleri uygulanacaktır. (Güleç,2003:123;Uyar,2012:60)

İdari Suçlar ve Cezalar

Bireysel Emeklilik Sistemi mevzuatında idari suç ve cezalar ilişkin hükümlere 4632 sayılı kanunun 22. maddesinde yer verilmiştir. Söz konusu madde hükümlerine göre idari cezalar, kanunlarına göre müsteşarlık veya kurul kararıyla ve gerekçesi belirtilmek suretiyle uygulanabilir. 4632 sayılı kanuna tabi gerçek ve tüzel kişilerin işledikleri idari suçlar ve bu suçlara istinaden uygulanacak cezalara ilişkin açıklamalar şöyledir (REİTİX,2013):

- 4 üncü maddesi hükümlerine göre aykırı emeklilik sözleşmesi düzenlemesi halinde üç bin Türk Lirası,

- 5 inci maddesinde öngörülen aktarma yükümlülüğüne aykırılık halinde de iki bin Türk Lirası,
- 5 inci maddesinde öngörülen yatırıma yönlendirme yükümlülüğüne aykırılık halinde iki bin Türk Lirası,
- 6 ncı maddesinin son fıkrasında öngörülen tasdik yükümlülüğünün yerine getirilmesinden sözleşmelerin uygulamaya konulması halinde üç bin Türk Lirası,
- 7 inci maddesinde öngörülen katılımcı tarafından ödenecek giderler veya ücretler konusunda bilgilendirme yükümlülüğüne aykırılık halinde iki bin Türk Lirası,
- 10 uncu maddesinin ikinci fıkrası hükümlerine aykırı olarak kavramların kullanılması halinde yedi bin Türk Lirası
- 10 uncu maddesinin ikinci fıkrası hükümlerine aykırı olarak ilan ve reklam faaliyetlerinde bulunması halinde on beş bin Türk Lirası,
- 10 uncu maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen katılımcılara bilgi verilmesi yükümlülüğüne aykırılık halinde iki bin Türk Lirası,
- 11 inci maddesinin birinci fıkrasında öngörülen sorumlulukların yerine getirmemesi halinde üç bin Türk Lirası,
- 11 inci maddesinin ikinci fıkrası hükümlerine aykırı olarak aracılık faaliyetinde bulunulması veya aracılık hizmeti sağlanması hallerinde altı bin Türk Lirası,
- 12 nci maddesinin birinci fıkrası hükümlerine aykırı olarak belirtilen nitelikleri haiz olmayan kişilerin çalıştırılması halinde on beş bin Türk Lirası,
- 12 nci maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi halinde üç bin Türk Lirası,
- 12 nci maddesinin üçüncü fıkrası hükümlerine aykırı olarak belirtilen kişilerin yasaklanan görevlerde çalıştırılması halinde on beş bin Türk Lirası,

- 13 üncü maddesinin biri fıkrası hükümlerine aykırı olarak ana sözleşme değişikliklerinin tescil edilmesi halinde on beş bin Türk Lirası,
- 13 üncü maddesinin üçüncü fıkrası hükümlerine aykırı olarak malvarlıklarının devri veya bir başka şirketle birleştirilmesi halinde on beş bin Türk Lirası,
- 21 inci maddesinde öngörülen bağımsız dış denetim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi halinde on beş bin Türk Lirası,
- Bakanlık, müsteşarlık ve kurul tarafından alınan kararlara, çıkarılan yönetmelikler ve tebliğler ile yapılan diğer düzenlemelere uyulmaması halinde, yukarıdaki fıkralarda, sigortacılık mevzuatı sermaye piyasası mevzuatında öngörülmüş bir cezanın olmadığı hallerde iki bin Türk Lirası, idari para cezası verilir.

Yukarıda belirtilen idari para cezalarının uygulamasından önce ilgili kuruluş veya kişilerin savunmaları alınacaktır. İdari para cezalarının verilmesini gerektiren eylemlerin tekrarı halinde para cezası iki katı, izleyen tekrarlar üç katı artırılarak uygulanır. Bu kanunu 23 üncü maddesinin birinci fıkrasında öngörülen suçlu işleyenler hakkında kanuni kovuşturmayla geçilmekle birlikte, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Müsteşarlığın talebi üzerine valiliklerce bunların işyerleri geçici olarak kapatılır; ilan ve reklamları durdurulur veya piyasadantoplatılır. (Uyar, 2012:62)

Ceza Sorumluluğu

Ceza sorumluluğu madde 23'de düzenlenmiştir. Bu kanuna göre gereken izinleri almaksızın emeklilik faaliyetlerinde bulunan veya ticaret unvanları her türlü belgeleri ilan ve reklamları ve kamuoyuna yaptıkları açıklamalarda bu Kanunda belirtilen kuruluşların adını kullanan ya da 10 uncu madde hükümlerine aykırı olarak bu Kanunda bulunan faaliyetlerde buldukları izlenimi yaratacak söz ve deyimleri kullanan gerçek kişiler ile tüzel kişilerin görevleri üç yüz günden iki bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Ayrıca idari tedbir olarak bu faaliyetlerin yürütülmesine mani olunur.

Şirketin yönetim kurulu başkanı ve üyeleri ile imza yetkisini haiz mensupları, portföy yönetim şirketinin yönetim kurulu başkanı ve üyeleri ile imza yetkisini haiz mensupları, görevleri dolayısıyla kendilerine tevdi olunan veya

muhafazaları, denetimleri ve sorumlulukları altında bulunan şirkete ait para veya diğer varlıkları zimmete geçirirlerse, Türk Ceza Kanununun, zimmet suçuna ilişkin hükümlerine göre verilecek ceza beşte bir oranında arttırılır.

Bu kanunda gösterilen yetkili mercilerin ve denetim görevlerinin istedikleri bilgi ve belgeleri vermeyen veya denetim görevlilerinin görevlerini yapmalarına engel olan gerçek kişilerle tüzel kişilerin görevli ve ilgilileri biryıldan üç yıla kadar hapis ve yüz günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır.

Bu kanuna tabi gerçek ve tüzel kişilerin bu kanunda gösterilen merciler ile denetim görevlilerine, mahkemelere ve diğer resmi dairelere hitaben düzenledikleri veya yayımladıkları belgelerde yapılan gerçeğe aykırı beyanlarından dolayı bunları veya bunların düzenlenmesine esas olan her türlü belgeleri imzalayanlar hakkında, Türk Ceza Kanununun belgede sahtecilik suçuna ilişkin hükümlerine göre verilecek ceza bir kat arttırılır.

Bu kanuna tabi kuruluşların itibarını kırabilecek veya servetine zarar verebilecek bir hususa kasten sebep olan ya da bu yolda asılsız haber yayanlar, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu fiilin basın ve yayın yoluyla işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranında artırılır. İsimleri belirtilmese dahi bu kanuna tabi kuruluşların mali bünyelerinin olumsuz etkilenmesine neden olabilecek nitelikte asılsız haberleri yukarıda belirtilen araçlarla yayınlayanlar dört yüz günden üç bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

Bu kanunun uygulamasında veya uygulamasının denetiminde görev alanlar, görevleri sırasında bu kanun kapsamında faaliyet gösteren gerçek ve tüzel kişiler, bunların iştirakleri ve kuruluşları ile katılımcıya ait öğrendikleri sırları, bu kanuna ve özel kanunlarına göre yetkili olanlardan başkasına açıklayamazlar ve kendi yararlarına kullanamazlar. Bu yükümlülük bu kişilerin görevden ayrılmalarından sonra da devam eder. Bu yükümlülüğe uymayan kimseler Türk Ceza Kanununun 239 uncu maddesine göre cezalandırılır.

Bu kanuna tabi kuruluşların mensupları ve diğer görevliler, sıfat ve görevleri dolayısıyla bu kanuna tabi kuruluşlara ve emeklilik sözleşmesi ile ilgili kişilere ait öğrendikleri sırları bu konuda kanunen yetkili kılınan mercilerden başkasına açıklayamazlar. Bu yükümlülük görevden ayrılmalarından sonra da

devam eder. Bu madde hükmüne aykırı davrandığı tespit edilen kişiler Türk Ceza Kanununun 239 uncu maddesine göre cezalandırılır.

Bu maddenin altıncı ve yedinci fıkralarında yazılı kişiler, öğrendikleri sırları kendileri veya başkaları için yarar sağlamak amacıyla açıklarsa haklarında Türk Ceza Kanununun 239 uncu maddesine göre verilecek ceza yarı oranda arttırılır. (Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu, 2001:7886)

Soruşturma ve Kovuşturma Usulü

Bu kanunda belirtilen suçlara ilişkin soruşturma ve kovuşturma yapılması, kanunlara göre Müsteşarlık ve ya Kurul tarafından Cumhuriyet Başsavcılığına yazılı başvuruda bulunmasına bağlıdır. Cumhuriyet Savcıları kavuşturmaya yer olmadığına karar verirlerde, müsteşarlık veya kurul, Ceza Mahkemesi Kanununa göre kendisine tebliğ edilecek bu kararlara karşı itiraza yetkilidir. Bu fıkra uyarınca yapılan soruşturmalar neticesinde açılan kamu davalarında, müsteşarlık veya kurulun başvuruda bulunması halinde, bunlar başvuru tarihinde katılan sıfatını kazanırlar. (Madde 24:Değişik madde:23/01/2008-5728 S.K./488)

Genel Hükümlerin Saklılığı

Bu kanuna göre suç teşkil eden hakaret ve fiiller başka kanunlara göre de cezayı gerektirdiği takdirde failleri hakkında en ağır cezayı gerektiren kanun maddesi uygulanır. (Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu, 25. Madde)

2.3. Bireysel Emeklilik Sistemin Makro Ekonomik Etkileri

Genel olarak Bireysel Emeklilik Sistemi, çalışanlara, serbest meslek sahiplerine, devlete, ekonomiye, sermaye piyasası ve sigorta sektörüne şu alanlarda fayda sağlamaktadır (Zor ve Aslanoğlu,2005:189;Önder,2010:41);

- Emeklilik bireylerin refah seviyelerini arttıracaktır,
- Tasarruf eğilimi artacaktır,
- Yeni iş olanakları yaratılacaktır,
- Kamunun yükü azalacaktır,
- Fonlar artacaktır,

- İstikrarlı büyüme olumlu katkı sağlayacaktır,
- Sermaye piyasalarını derinleştirecektir.

Türkiye’de bireysel emeklilik sistemi yeni olmakla beraber kısa zamanda önemli bir gelişme göstermiştir. Sosyal güvenliğin kapsamını genişlemesi, bireylerin emeklilikte refah seviyelerinin artması ve uzun vadede yaşam koşullarının iyileşmesini hedefleyen bireysel emeklilik sistemi, sistemde toplanan fonların büyüklüğü ve uzun vadeli olması dolayısıyla makro ekonomiyi ve finansal istikrarı da olumlu yönden etkiler.(TC Merkez Bankası, 2011:55)

2.3.1. Finansal İstikrar Üzerine Etkisi

Bireysel emeklilik sistemi uygulandığı ülkelerde sadece sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olmamış aynı zamanda ekonominin kalkınmasına da yardımcı olmuştur. Toplam tasarruf düzeyinin yetersiz olduğu ülkemizde, finansal varlıklar ve finansal piyasalar henüz büyüme aşamasındadır. Finansal araçlara olan talep sınırlıdır ve bunun sonucu olarak finansal piyasalar sığ kalmıştır. Türkiye’de söz konusu tasarrufların yastık altında bulunması, yatırımlara kanalize olacak yeterli fon birikiminin saplanması engellemektedir. Bu noktada ülke içindeki küçük tasarrufların bir araya getirilerek fonların büyümesine olanak vermek finansal piyasalarda derinlik oluşması sağlayabilir. Hatta piyasalarda dalgalanmaların ve spekülasyonların önüne bile geçilebilir. Bu çevrede son yıllarda bireysel emeklilik fonları, ülkenin fon birikiminin ve net tasarruf hacminin artmasına yardımcı olacak unsurlardan biri olarak gündemdedir. (Korkmaz, 2007:220-221;Can,2010:141)

Bireysel emeklilik fonları yoluyla emeklilik dönemleri için tasarrufta bulunan bireyler mikro bazda kendi ekonomik çıkarları yönünde hareket ederken makro ekonomik bazda özel tasarrufların ve ulusal tasarruf düzeyinin artmasına katkıda bulunurlar. (RETİX, 2013)

Yatırımlara yönlendirilen tasarruflar, üretim ve istihdamın artmasını ve istikrarlı ekonomik büyüme destekleyen önemli bir kaynak haline gelmektedir. Ayrıca, tüketimin azalmasıyla artan tasarruf hacmi enflasyonun kontrol altında tutulmasına yardımcı olurken, ülkemizde olduğu gibi fonların daha çok yerel para cinsinden tutulması ise, ulusal para birimine olan güveni pekiştirmektedir. (İşseveroğlu ve Hatunoğlu,2012:162) Zorunlu tasarrufların gönüllü olarak yapılan

tasarrufların üzerine çıkması durumunda oluşacak fark, ulusal tasarruftaki artışa eşit olmaktadır. Artan nüfustan dolayı tüketimin azalıp fonların büyümesi, faizlerin gerilemesine yol açarak yatırımları ve büyümeyi teşvik etmektedir. (Aydın,2008:68)

Bireysel emeklilik sistemi ile sermaye piyasalarına uzun vadeli yeni fonların gelmesi ve düzenli fon girişinin sağlanması, faiz oranlarının düşmesine katkıda bulunurken, kamu ve özel sektörün borçlanma imkânlarını arttırmaktadır. Bu şekilde kamu kesimi daha uzun vadeli ve düşük faiz oranından borçlanırken, bütçe açıklarının ve kamunun sosyal güvenlik kaynaklı yükünün azalması sayesinde finansal sistem daha sağlıklı işler hale gelmektedir. Özel sektörün finansman kaynaklarına yönelik imkanlarının artması ise menkul kıymet ihraçlarının ve yatırımların artmasını, risklerin ise piyasa yatırımcıları arasında paylaşılmasını sağlamaktadır. (TC Merkez Bankası, 2011:55)

Kısaca özetleyecek olursak bireysel emeklilik fonlarında biriken tasarrufların makro ekonomik etkilerini üç grup altında toplayabilir;

1. Emeklilik fonları gibi uzun vadeli kaynakların varlığı ulusal ekonomiler açısından enflasyon düşürücü bir rol oynamaktadır.
2. Bireysel emeklilik fonu yatırımları para döviz ve türev piyasalarının gelişmesinde önemli bir yere sahiptir.
3. Bu fonların piyasalar üzerindeki etkisi, tasarrufları ve tasarrufların yöneldiği yatırımların verimliliğini artırarak makro bazda ekonomik büyümeye yol açmaktadır. (Aydın, 2008:72)

2.3.2. Sermaye Piyasası Üzerine Etkisi

Bireysel emeklilik sistemi, her şeyden önce, katılımcıların bugünkü tasarruflarını arttırarak sistemde toplanan fonların çoğalmasına ve sistem aracılığı ile gelecekte daha iyi bir yaşam standardı sunmayı hedeflemektedir. Finansal sistemin en önemli özelliği olan fon alış verişine katkıda bulunarak, istikrarlı bir makroekonomik yapı yaratarak büyümeyi olumlu etkileyecektir. Sistemde toplanan fonların sermaye piyasalarında işlem görmesiyle, sermaye piyasalarındaki finansal enstrüman çeşitliliği arttırarak, sermaye piyasasının derinleşmesine de katkıda bulunabilecektir. (Kaydu,2006:44;Önder,2010:42)

Ülkenin kalkınmasında önemli rol oynayan sermaye piyasalarına bireysel emeklilik fonlarının birçok etkisi bulunmaktadır. Bireysel emeklilik fonlarının istikrarlı ve uzun dönemli yatırımlarının sermaye piyasası üzerindeki ilk etkisi volatilitenin düşürülmesi suretiyle istikrarlı bir büyümenin sağlanması olmaktadır. Yüksek belirsizlik hâli, hisse sendi fiyatlarının kaynak tahsisinde güvenilir bir gösterge olmasını engellemekte, riskten kaçınan yatırımcıların hisse senetlerinden uzaklaşmasından neden olarak halka açık işletmelerin kaynak maliyetini arttırmaktadır. Bireysel emeklilik fonu yatırımlarının sermaye piyasalarında önemli boyutlara ulaştığı ülkelerde, piyasaların volatilitesinde önemli gerilemeler elde edilmiştir. (Aydın,2008:73)

Bireysel emeklilik sisteminin piyasalara yapmış olduğu etkileri maddeleştirecek olursak;

- Öncelikle Türkiye’de kayıt dışı ekonominin ciddi boyutlarda olduğu tüm kesimlerce kabul edilmektedir. Bireysel emeklilik sistemi, ücretler içinde geçerliliği bilinen kayıt dışılığın önlenmesinde otokontrol sağlayarak vergi kaçığını önemli ölçüde engelleyebilecektir.
- Bireysel emeklilik fonları ile toplanacak fonların tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de kamu borçlanma senetlerine yatırılacağı söylenebilir. Halen, bilinen nedenlerle bankacılık sisteminde repo nedeniyle taşınan ve bu nedenle de günlük faizlerde yüksek belirsizlik hâli yaratan borçlanma senetlerinin emeklilik fonlarınca talep edilmesi mümkün hale gelecek, vadeleri uzayacaktır.
- Bu talebin doğal sonucu olarak faiz oranlarında kademelide olsa düşüş gerçekleşerek, hazinenin faiz yükündeki azalma bütçeyi olumlu etkileyecektir.
- Yeterli teşvik verilerek sistemde toplanacak fonların sermaye piyasaları yoluyla ekonomide yapacağı olumlu katkı, kalıcı nitelikte vergi geliri doğuracaktır. (Demir ve Yavuz,2004:298-299)

Emeklilik fonları, finansal yapıları gereği piyasa düşüşlerinden yatırım kuruluşlarını korumak için kimi zaman türev ürünler ve sentetik ürünler kullanılmaktadır. Zayıf ve düzenleyici kurallara sahip gelişmekte olan ülkelere bireysel emeklilik fonları kurmanın uzun vadedeki yararı, yeni ve düzenleyici yeni araçların oluşturulması, yatırım kuruluşlarının büyümesine olanak sağlaması ve finansal sistemde tam rekabetçi koşulların yaratılmasıdır. Kurumsal

yatırımcılardaki bu gelişme daha rekabetçi bir yatırım bankacılığını ve daha güçlü bir sermaye piyasasını destekleyen bir olgudur. (Gürbüz ve Ekinci,2003:217)

2.3.3. İşgücü Piyasası Üzerine Etkisi

Bireysel emeklilik programlarının potansiyel etki alanlarından biri de istihdama ilişkin doğrudan ve dolaylı sonuçlardır. (İstanbul Ticaret Odası,2007:207) Bireysel emeklilik programları, sermaye piyasası üzerinden yaptıkları yatırımlar yoluyla sermayenin mülkiyetinin çalışanlara geçip geniş toplum kitlelerine yayılmasına katkıda bulunmaktadır. (Aydın,2008:76)

2013 verilerine göre sistemde toplam aracı sayısı 26.639'dur. İstihdam edenlerin %54,1 kadın, %45,9'u erkektir.(EGM,2013)

Bireysel emeklilik sisteminin iş gücü piyasalarına etkilerini şu şekilde maddelendirebiliriz (Aydın,2008:76-78);

- Çalışanları ekonominin işleyiş mekanizmasına daha fazla entegre eden ve ekonominin karlılığından daha fazla pay almalarına imkan veren bireysel emeklilik sistemi, ülkedeki iş barışı uzlaşmanın sağlanmasından, emeklilik tasarrufu perspektifinin çok ilerisine geçen bir fonksiyon icra etmektedir.
- Çalışanların verimliliğini artırır ve işletmeye bağlılığı sağlayacaktır.
- Bireysel emeklilik sistemi sayesinde biriken fonlar hem emeklilerine ek bir gelir hem de ekonomiye uzun vadeli kaynak sağlayacaktır.
- Uzun vadeli fonların oluşması ile kurumsal yatırımcılar artacak, piyasalar derinleşecek ve özel kesmin borçlanabilme olanağı genişleyecektir. Böylelikle istihdam arttırıcı yatırımlar için daha kolay kaynak bulunacak ve ülkemizdeki işsizlik sorununun önüne geçilebilecektir.

3. EKONOMİK YÖNTEM VE BULGULAR

Bu bölüme kadar bireysel emeklilik sistemin tanımını, amacını ve araçlarını açıklamış bulunmaktayız. Çalışmanın son bölümü olan bu bölümde, teorik kısmı birinci ve ikinci bölümlerde verilen araştırmanın amacına, önemine, yöntemine, kapsam ve sınırlarına yönelik bilgilerine yer verilmekle birlikte tüketici güveni ve bireysel emeklilik sistemi katılımcı sayısı arasındaki ilişki analiz edilecektir.

3.1. Uygulamanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı; bireylerin iş gücü piyasalarına artan güvensizliği karşında Türkiye’deki bireysel emeklilik sisteminin bu güvensizlikten nasıl etkileneceğini incelemektir. Bu amaç ışığında da çalışma sonunda elde edilen bulgular ile Türkiye’deki bireysel emeklilik sistemi katılımcı sayısının, bireylerin güvensizliğinden nasıl etkilendiğini ortaya koymaktır.

3.2. Veri Seti

Veri setinin açıklandığı ve özelliklerinin tanısal ve ekonometrik testlerle değerlendirildiği bu bölümde, ilk olarak değişkenler arasındaki korelasyon ilişkileri incelenmiş, ardından da verinin hangi formunun analizde kullanılmasının uygun olacağını belirlenebilmesi için durağanlık testleri gerçekleştirilmiştir.

Aralarında anlamlı ilişki tespit edilmeye çalışan faktörler incelenirken 2004-2013 yılları arasındaki üç aylık veriler kullanılmıştır. Bunun nedeni Bireysel Emeklilik Sisteminin 2001 yılında başlamış olmasına rağmen sisteme ilişkin verilerin 2004 yılından itibaren yayınlanmaya başlamasıdır. 2004 yılının ilk çeyreğinden başlayan veri seti 2013’ün son çeyreğine kadar devam etmektedir. Veri setinde toplam 40 adet değişken bulunmaktadır. Söz konusu veriler EVDS ve TÜİK internet sayfasından elde edilmiştir. Araştırmada kullanılan değişkenler aşağıdaki gibi kodlanmıştır.

Tablo 3.1. Modele Dahil Edilecek Değişkenler

CNBCE Tüketici Güven Endeksi	CNBE_t
Döviz Kuru	EX_t
BIST Endeksi 100	BIST_t
Katılımcı sayısı	KS_t

Çalışmada bağımlı değişken Bireysel Emeklilik Sistemine dâhil olan katılımcı sayısını etkileyen üç değişkenler ele alınacaktır.

CNBCE Tüketici Güven Endeksi

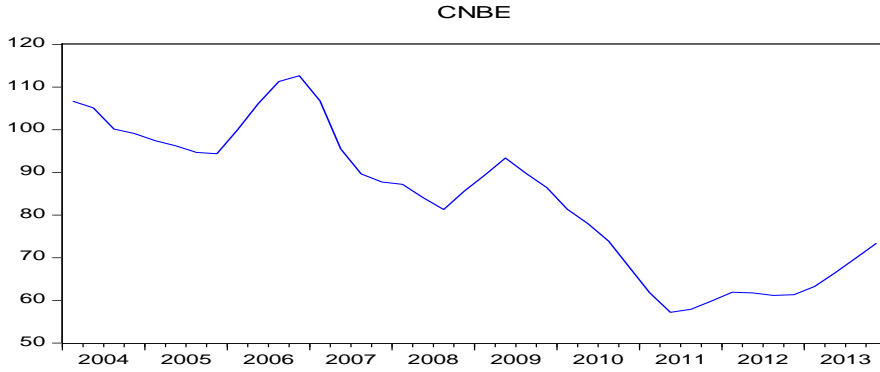
Beklentiler son yıllarda makroekonomik analizin en önemli değişkenlerinden biri haline gelmiştir. Tüketicinin ne yapacağını, beklentilerini, tüketim eğilimini tahmin etmenin ekonomik konjektürü tahmin etmek konusunda büyük katkı sağlayacaktır. Tüketici güven endeksleri ekonomik aktiviteyi izlemek amacıyla gelişmiş tüm ülkelerde yakından izlenen bir öncü bir göstergedir. En eski ve en çok kullanılan iki endeks;

- Michigan Üniversitesi Tüketici Güven Endeksi
- Conference Board Tüketici Güven Endeksi

Çalışmamızda Conference Board Tüketici Güven Endeksi (CNBCE) kullanılmıştır. CNBCE endeksi yöntem olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde University of Michigan tarafından yayınlanan Tüketici Güven Endeksini örnek almaktadır. Ancak endeks gerek içerik gerekse beklenti dönemleri açısından Türkiye koşullarına uygun hale getirilmiştir. Endeks gözlemi her ay 720 kişiden oluşmaktadır. Örneklem Türk tüketicisini yansıtacak şekilde oluşturulmaktadır. Öncü bir gösterge kabul edilen endeks Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nin yayınladığı ekonomik büyüme ve özellikle iç talebe ilişkin verilerle ciddi bir korelasyonu bulunmaktadır.

Çalışmamızda 2004 yılını ilk üç ayı baz olarak alınmış 2013 yılının son üç aylık döneminde son bulmuştur. Bu tarihler arasında endeksin dağılımı tablo 3.2'de verilmiştir.

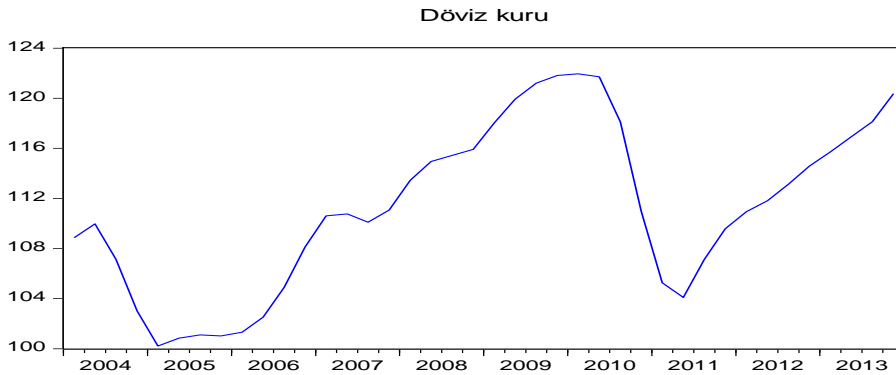
Çizelge 3.1. CNBCE Güven Endeksi Dağılımı

Döviz Kuru

Döviz kuru ülke ekonomisindeki birçok değişkeni etkilemesi açısından önemli bir değişkendir. Tüketici tercihini de etkilemesi nedeniyle çalışmamıza dâhil etmeye karar verdik. Daha önce de belirttiğimiz gibi 2004- 2013 yılları arasındaki döviz kurunu aldık. Kurun bu yıllar arasındaki değişimi grafik halinde tablo 3,3’de verilmişti.

Çizelge 3.2. Döviz Kuru Dağılımı

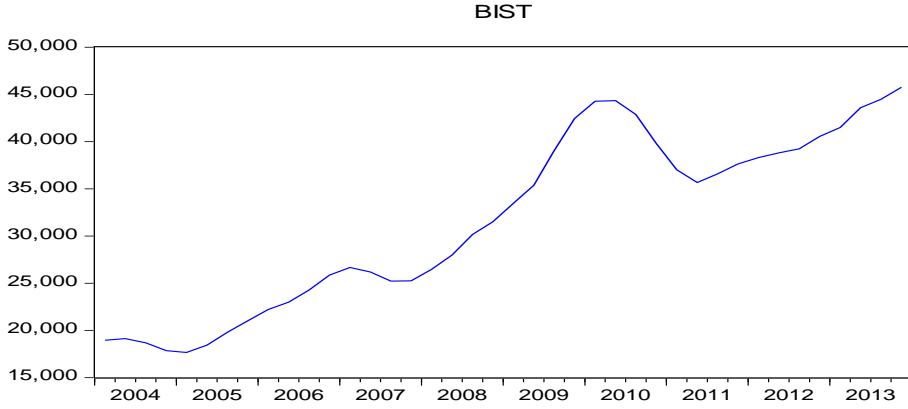

BIST Endeksi

BIST Borsa İstanbul’un kısaltmasıdır. Çalışmamızda BIST 100 endeksi kullanılmıştır. BIST 100 endeksi, Borsa İstanbul Pay Piyasası için temel endeks olarak kullanılmaktadır. Ulusal Pazar’da işlem gören şirketlerle, Kurumsal Ürünler Pazarı’nda işlem gayrimenkul yatırım ortaklıkları ve girişim sermayesi yatırım

ortaklıkları arasından seçilen 100 şirketin hisse senedinden oluşmaktadır. 2004-2013 yılları BIST endeksi dağılımı tablo 3.4'te verilmektedir.

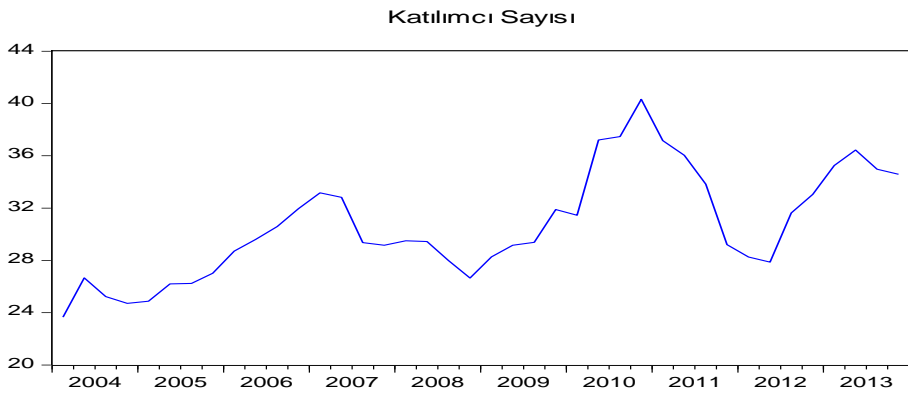
Çizelge 3.3. BIST 100 Endeksi Dağılımı

Bireysel Emeklilik Sistemine Dâhil Olan Katılımcı Sayısı

Bireysel emeklilik sistemine dâhil olan katılımcı sayısı çalışmamızda bağımlı değişken olarak ele alınacaktır. Çalışmaya bağımsız değişken olarak dâhil ettiğimiz CNBCE güven endeksi, döviz kuru ve BIST Endeksinin katılımcı sayısı üzerine etkilerini araştıracağız. Yıllar itibariyle katılımcı sayısında meydana gelen değişimler tablo 3.4'te verilmektedir.

Çizelge 3.4. Katılımcı Sayısı Dağılımı

Veri setine ilişkin tamamlayıcı istatistikler aşağıdaki tablodaki gibidir.

Tablo 3.2. Veri Setine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

	KS _t	CNBE _t	BIST _t	EX _t
Ortalama	1,502	1,860	4,655	2,060
Maksimum	2,127	2,072	4,954	2,120
Minimum	0,356	1,469	4,231	1,996
Standart Sapma	0,252	0,113	0,188	0,030
Jarque-Bera	44,718	24,119	9,532	1,409
1 % anlamlılık düzeyinde				

Tablo 3.6'dan de görüldüğü üzere değişkenler normal dağılmamaktadır. En yüksek standart sapma ve oynaklığa sahip değişken döviz kurudur.

3.3. Durağanlığın Test Edilmesi

Zaman serisinin durağan olması, zaman içinde varyansın ve ortalamasının sabit olması ve gecikmeli iki zaman periyodundaki değişkenlerin kovaryansının değişkenler arasındaki gecikmeye bağlı olup zamana bağlı olmamasıdır. Ortalama= $E(Y_t)=\mu$ Varyans= $Var(Y_t-\mu)=\delta^2$ Kovaryans= $\chi_k=E((Y_t-\mu)(Y_{t-k}-\mu))$ zaman serisinin durağan olamaması durumunda, zaman serileri trend içerecektir. Bu durumda zaman serilerinin kullanılacağı öngörülme ve regresyon denklemlerinde sahte regresyon benzeri durumlar ortaya çıkacaktır. Zaman serileri durağan değilse, stokastik ve deterministik trend içermektedirler.

Bir zaman serisi modelinin kurulması aşamasında öncelikle serilerdeki durağan dışılığın yok edilmesi gereklidir. Durağanlığın sağlanması için uygulamada iki tür işlem yapılması gereklidir. Bunlar; farkların alınması ve zaman üzerine regresyon uygulayıp artıklarla çalışarak ve modele bir zaman trendi ilave edilerek deterministik trendin elimine edilmesidir. Durağan dışılığı yok etmenin en temel yolu fark alma yöntemidir. Orijinal seride fark almayı her gözlem arasındaki değişim olarak almak mümkündür. Yani;

$$\Delta Y_t = Y_t - Y_{t-1} \text{ şeklindedir.}$$

Durağanlığın sınanmasının son zamanlarda yaygınlaşan bir yolu birim kök testidir.(Uyar,2011:140) Bu sınamaya göre;

Y_t , değişkenin bu dönemde aldığı değerin geçen dönemki değeri olan Y_{t-1} ile ilişkisi

$$Y_t = PY_{t-1} + u_t \quad (1)$$

biçiminde kurulabilir. Burada, u , stokastik bir hata terimidir. Bu modelde birinci dereceden otoregresif AR(1) modelidir. Bu regresyonda P katsayısı bire eşit ($P=1$) bulunursa, birim kök sorunu ortaya çıkmaktadır ve ilişki,

$$Y_t = Y_{t-1} + u_t \quad (2)$$

Biçimini almaktadır. Bu, bir önceki dönemde iktisadi değişkenin değerinin ve dolayısıyla o dönemde maruz kaldığı Őokun olduğu gibi sistemde kalması anlamına gelmektedir. Bu durum bütün bir dönem boyunca düşünüldüğünde, yukarıda ortaya çıkan sonuç bütün dönemler için geçerli olduğundan, bu daha önceki dönemler ortaya çıkan Őokların da değişkenin bu dönemdeki değerine etkisinin sürdüğü ve dolayısıyla geçmişteki bütün Őokların bir toplamından olduğu anlamına gelir. bu Őokların kalıcı nitelikte olması demektir. Eğer P katsayısı birden kk çıkarırsa, geçmiş dönemlerdeki Őoklar belli bir dönem etkilerini sürdürseler bile, bu etki giderek azalacak ve kısa bir dönem sonra tamamen ortadan kalkacak demektir.

Yukarıdaki 1 nolu denklemin sağ ve sol tarafından Y_{t-1} çıkarılarak,

$$\Delta Y_t = (P-1)Y_{t-1} + u_t \quad (3)$$

ilişkisi elde edilebilir. Burada $\Delta Y_t = Y_t - Y_{t-1}$ (birinci fark)dir. $(P-1)$ de δ olarak ifade edilirse ilişki,

$$\Delta Y_t = \delta Y_{t-1} + u_t \quad (4)$$

olarak yazılabilir. $P=1$ olduğunda $\delta=0$ olacaktır. $\delta=0$ olduğunda da,

$$\Delta Y_t = (Y_t - Y_{t-1}) = u_t \quad (5)$$

olacak ve dolayısıyla Y_t (birinci fark) durağan olacaktır. (Tarı, 2011:389)

Bir serinin durağan olup olmadığı birim kök testiyle şu işlemlerle araştırılmaktadır: bu testte hipotez bir nolu denkleme göre

$$H_0 : P=1$$

ve dört nolu denkleme göre

$$H_0 : \delta=0 \text{ olup,}$$

serinin durağan olmama durumunu gösterir. Eğer t istatistiğinin mutlak değeri çeşitli anlamlılık düzeylerine göre bulunan MacKinnon kritik değerlerinden mutlak değerinden küçükse serinin durağan olmadığı, büyükse serinin durağan olduğu sonucuna varılır.

Araştırmada seriler durağan hale getirilmiştir. Bunun için AugmentedDickey- Fuller testi yapılmıştır. Dickey- Fuller testi, gözlenen serilerde verilerin birim kökün varlığının (serinin durağan olmadığı) olup olmadığını belirlemede kullanılan bir testtir. Sonuçları tablo 3.5'te verilmiştir.

Tablo 3.3. AugmentDickey-Fuller Testi Sonuçları

	Katılımcı sayısı	CNBE Güven Endeksi	Döviz Kuru	BIST Endeksi
<i>t</i> İstatistik	4.556128	-3.263886	-6.991408	-8.720969
1 %	3.646342	-3.653730	-3.626784	-3.481623
5 %	-2.954021	-2.957110	-2.945842	-2.883930
10 %	-2.615817	-2.617434	-2.611531	-2.578788

Dickey-Fuller birim kök testi için gerekli olan optimal gecikme uzunlukları Akaike bilgi kriterlerine uygun hesaplanmıştır. Tablo 3.7'ten de görüldüğü üzere çalışmada yer verilen değişkenlerin CNBE güven endeksi dışında tamamının anlamlılık seviyelerinde durağan olduğu görülmektedir. CNBE güven endeksi ise sade % 1 anlamlılık düzeyinde durağan değildir, %5 ve % 10 düzeylerinde durağandır.

3.4. Ekonomik Yöntem ve Bulgular

Araştırmanın yöntemi denildiğinde genel olarak ilk akla gelen, uygulamalı bir çalışmada gerçeğe ulaşmak ve bilimsel anlamda yeni bir bilgi üretmek için izlenen süreç veya yoldur. Bu nedenle beklide araştırmanın en önemli noktasıdır.

Bu çalışmada, araştırma türü ve toplama yöntemi; zaman serisidir. Bu doğrultuda bireysel emeklilik sistemi katılımcı sayısını etkilediği düşünülen tüketici güveninin OLS (Sıradan En Küçük Kareler Tekniği) kullanılarak katılımcı sayısı üzerine etkileri ölçülecektir. Model çoklu regresyon modelidir.

Bilindiği gibi, $\hat{Y} = \hat{b}_0 + \hat{b}_1 X_1$ regresyon denklemi, değişkenler arasındaki tahmini ve ortalama ilişkiyi vermektedir. Bu denklemden yararlanılarak, bilinen her X değeri için bir Y değeri bulunabilmektedir. Bulunan bu tahmin değerleri hep regresyon doğrusu üzerinde yer almaktadır. Oysa, Y ve X değişkenlerine ait gerçek gözlem değerleri, regresyon doğrusu üzerinde yer almayı, bu doğrunun etrafında dağılmaktadırlar. Yapılan tahmin başarısı açısından, burada aranan, regresyon denklemi yardımı ile bulunan \hat{Y} değerlerinin gerçek Y değerlerine yakın olması ve aralarındaki farkın küçük olmasıdır. (Tarı,2010:36)

Tablo 3.4. Model 1 Değişkenleri Katsayısı

Değişkenler	KS=0.009-0.61KS(-1)-0.23KS(-2)- 0.79CNBCE(-2)+0.92BIST-0.34DUM 1	Olasılık
Δ KS (-1)	-0.61 (0.08)	0.0000
Δ KS(-2)	-0,23 (0.08)	0.0159
Δ CNBCE (-2)	-0.79 (0.3)	0.0163
Δ BIST	0.92 (0.5)	0.0639
DUM 1	-0.34 (0.07)	0.0000
C	0.009 (0.015)	0.511

Tablo 3.5. Model 1 Tanımlayıcı İstatistikler

R^2	R_a^2	S.E. of Regression	Sumsquaredresid	F-Statistic	Prob(F-Statistic)	Durbin-Watson
0.417	0.393	0.171	3.603	17.453	0.000	1.995

Model 1'e ait istatistikler yukarıda bulunan tablo 3.8 ve 3.9'de verilmektedir. Veri seti bölümde verilen değişkenler arasında bulunan döviz kuru modelden çıkarılmıştır. Bunun nedeni ise yapılan analiz sonucunda anlamlı bir değer taşımadığının anlaşılmasıdır. Diğer yandan modele yeni bir değişken eklenmiştir. Bu yapay değişken olan DUM 1 değişkenidir.

2011 yılı para politikası açısından farklı bir yıl olmakla birlikte döviz kurları Nisan 2011'den günümüze kadar bir artış eğilimine girmiştir buda Türk Lirasının değer kaybetmesine neden olmuştur. Bu durumun bireysel emeklilik sistemi üzerine etkisi var mıdır eğer var ise nasıl etkilemiştir sorularına cevap bulmak için 2011 yılının tümüne yapay değişken eklenmiştir.

Ekonometride bazı olayları ve etkileri analize dâhil edebilmek için bazı yapay değişkenler oluşturmak suretiyle modele eklenir. Bu şekilde hem söz konusu olayı ilgili ekonometrik değişkeni gerçekten etkileyip etkilemediğini belirlemiş oluruz hem de bu etkiye analizimize dâhil ederek göz önünde bulundurmuş oluruz.

Tablo 3.8'dan da anlaşıldığı gibi katılımcı sayısı ve CNBCE güven endeksi 2 dönem sonraki katılımcı sayısını etkilemiştir. Bu beklenen bir etkidir. Emeklilik fonlarının değerlendirilmesi açısından BIST 100 endeksi ise katılımcı sayısı üzerine etkileri o dönem içinde olmuştur. Bireylerin işgücü piyasalarına karşı güveni azaldıkça bireysel emeklilik sistemine dâhil olan katılımcı sayısı azalmaktadır. Modele kattığımız yapay değişken DUM 1 değişkeni anlamlı bir sonuç vermiştir. 2011 yılında meydana gelen kur krizi bireysel emeklilik sistemi katılımcı sayısını olumsuz etkilemiştir. Diğer yandan tablo 3.9'de verilen R^2 değeri modele alınan değişkenlerin modeli 0.417 değerinde açıkladığını göstermektedir. Modeli daha açıklayıcı hale getirmek için yeni değişkenler düşündüğümüzde ilk aklımıza gelen 2013 yılında başlayan devlet teşvikinin etkisini araştırmak oldu. Bunun için modele yeni bir yapay değişken ilave ettik. Bu

değişken DUM 2 olarak adlandırıldı. DUM 2 ile kurulan yeni modele ilişkin istatistikler tablo 3.10’de verilmiştir.

Tablo 3.6. Model 2 Değişkenleri Katsayısı

Değişkenler	KS=0,0016-0.60KS(-1)-0.22KS(-2)- 0.79CNBCE(-2)+01.01BIST- 0.3DUM 2	Olasılık
Δ KS (-1)	-0.60 (0.08)	0.0000
Δ KS(-2)	-0.22 (0.09)	0.0081
Δ CNBCE (-2)	-0.79 (0.32)	0.0104
Δ BIST	1.01 (0.54)	0.0704
DUM 2	-0.03 (0.04)	0.415
C	0.0016 (0.018)	0.9289

Tablo 3.7. Model 2 Tanımlayıcı İstatistikler

R ²	R _a ²	S.E. of Regression	Sumsquaredresid	F- Statistic	Prob(F- Statistic)	Durbin- Watson
0.330	0.303	0.184	4.137	12.048	0.000	1.880

DUM 2 ilave edilerek kurulan yeni modele ait istatistikler yukarıdaki tablolarda verilmiştir fakat yeni değişkenin modeli açıklamakta etkisi olmamıştır. Bunun iki nedeni olabilir. Birincisi devlet katkısının bireysel emeklilik sistemine dahil olan katılımcısı sayısı üzerine hiçbir etkisi olmamıştır. İkinci kur krizinin de aynı döneme denk geliyor olması.

3.5. Model Anlamlılık Testi

Regresyon modeli tahminlerinin güvenilir olması için r^2 ve standart hata değerlerinin karşılaştırması ve değerlendirilmesi yapılacaktır. Modelin başarılı olması için r^2 değerlerinin yüksek, standart hatalarının düşük olması gerekmektedir. Ancak uygulamada genellikle böyle olmamaktadır. Çoğunlukla, r^2 değerlerinin yanı sıra bazı parametrelerinde standart hataları da yüksek olmaktadır. İşte böyle bir durumda hangi modelin seçileceği güçleşmektedir. Bu konuda,

ekonomistlerin arasında tam bir uzlaşma yoktur. Bazıları r^2 'ye büyük önem verirken, diğerleri ise araştırmanın amacına göre bir kara vermek gerektiğini ileri sürmektedir. (Tarı,2010:52) Asıl modelimiz olan Model 1'de r^2 değeri yüksek olmamasına rağmen modelin standart hatası ile uyumluluk gösterdiği için sonuç tahmin güvenilirdir.

3.5.1. Çoklu Doğrusal Bağlantı Sorunu

Çoklu doğrusal bağlantı, doğrusal regresyon modelinin önemli bir varsayımı olan, bağımsız değişkenlerin kendi aralarında ilişki bulunmaması varsayımından sapmadır. Yani, çoklu regresyon modelinde açıklayıcı değişkenlerden bazılarının veya tümünün aralarında güçlü bir ilişki içinde olmalarına çoklu doğrusal bağlantı denmektedir. Burada kastedilen, bağımsız değişkenler arasındaki güçlü ve tam bir ilişkidir. Yoksa iktisadi değişkenler arasında çoğunlukla az çok bir ilişki bulunmaktadır. (Tarı, 2010:157-158)

Tablo 3.8. Çoklu Bağlantı Sorunu testi sonuçları

Variable	Coefficient Variance	Uncentered VIF	Centered VIF
C	0.000247	1.072585	NA
FARKLOGKS(-1)	0.006983	1.376828	1.376033
FARKLOGKS(-2)	0.007328	1.444759	1.443899
FARKLOGCNBE(-2)	0.092753	1.068412	1.067302
FARKLOGBIST	0.258601	1.059014	1.032877
DUM	0.006176	1.045577	1.004734

Burada Centered VIF değeri 1 ile 5 arasında olmalıdır.

H_0 : Model anlamlıdır.

H_1 : Model anlamsızdır.

Tablo 3.10'da verilen değerlerin tümü 1 ile 5 arasında olduğundan modelde çoklu doğrusal bağlantı yoktur. Yani H_1 red, H_0 kabuldür.

3.5.2. Otokorelasyon Sorunu

Otokorelasyon, hata terimlerinin birbirini izleyen değerleri arasında ilişkisi bulunması halidir. Bu durum, doğrusal regresyon modelinin önemli bir varsayım halidir. Varsayım gereği olarak hata terimleri arasında bir ilişki yoktur. Zaman serilerinde otokorelasyon, zaman periyodunun büyüklüğü ve küçüklüğüne göre değişmektedir. Periyod, bir aylık veriye dayanıyorsa, otokorelasyon büyük, üç aylık verilere dayanıyorsa biraz daha küçük ve yıllıksa daha küçük olur. (Tarı, 2010:191)

Tablo 3.9. Correlogram Q Testi Sonuçları

Autocorrelation	PartialCorrelation	AC	PAC	Q-Stat	Prob	
. .	. .	1	-0.013	-0.013	0.0229	0.880
* .	* .	2	-0.070	-0.071	0.6785	0.712
. .	. .	3	-0.057	-0.059	1.1136	0.774
. .	. .	4	-0.051	-0.059	1.4661	0.833
* .	* .	5	-0.107	-0.119	3.0175	0.697
* .	* .	6	-0.123	-0.144	5.0891	0.532
. .	. .	7	-0.010	-0.047	5.1036	0.647
. .	. .	8	-0.011	-0.057	5.1197	0.745
. *	. *	9	0.139	0.103	7.8097	0.553
. .	. .	10	0.015	-0.014	7.8417	0.644
. *	. *	11	0.115	0.106	9.7307	0.555
. ***	. ***	12	0.362	0.390	28.498	0.005
* .	. .	13	-0.070	0.003	29.217	0.006
* .	. .	14	-0.085	0.031	30.261	0.007
* .	. .	15	-0.101	-0.006	31.761	0.007
. .	. .	16	-0.011	0.041	31.780	0.011
* .	. .	17	-0.070	0.021	32.506	0.013
. .	. .	18	-0.026	0.010	32.609	0.019
. .	. .	19	-0.013	-0.050	32.637	0.026
. .	* .	20	-0.025	-0.097	32.736	0.036
. .	* .	21	0.006	-0.173	32.741	0.049
. .	. .	22	0.017	-0.060	32.788	0.065
. *	. .	23	0.155	0.042	36.576	0.036
. *	. .	24	0.105	-0.025	38.339	0.032
* .	. .	25	-0.085	-0.056	39.494	0.033
. .	. .	26	-0.029	0.023	39.628	0.042
. .	. *	27	0.053	0.140	40.093	0.050
. .	. *	28	0.022	0.108	40.177	0.064
* .	. .	29	-0.130	-0.023	43.002	0.046
* .	* .	30	-0.156	-0.138	47.130	0.024
. .	. .	31	0.000	0.011	47.130	0.032
. .	* .	32	-0.060	-0.089	47.749	0.036
. .	. .	33	-0.009	-0.040	47.762	0.046
. .	* .	34	0.028	-0.080	47.900	0.057
. **	. *	35	0.291	0.150	63.045	0.003
. *	. .	36	0.074	0.025	64.043	0.003

Tablo 3.13’de Eviews Programında yapılan Correlogram Q testi sonuçları verilmektedir. Bu teste göre tabloda bulunan yıldızlar yanlarında bulunan çizgilerin dışına çıkmamalıdır. Tablodan da görüldüğü üzere yıldızlar çizgili alan dışına çıkmamaktadır. O halde H_1 red, H_0 kabuldür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bireysel emeklilik sistemi, sosyal güvenliğin tamamlayıcısı olarak tasarlanan ve bireylerin bugünkü yaşam standartlarını sürdürebilme imkânı sağlayarak ekonomik kaygılardan uzak rahat ve mutlu bir emeklilik dönemi yaşamaları için oluşturulan bir sistemdir. Türkiye’de bireysel emeklilik sistemi çok uzun yıllardır uygulanmamasına rağmen hızla gelişim göstermemektedir. 2013 yılı sonu itibariyle 25 milyar TL’yi aşan fon büyüklüğüne ve 4,2 milyon katılımcı sayısına ulaşmıştır. Emeklilik hakkı kazanan ve birikimlerini maaş olarak geri almaya hak kazanan 7.577 kişi olmuştur. Sistemin alt yapısı yıllardır bu sistemi uygulayan ülkelerin altyapısından esinlenerek oluşturulmuştur. Bireysel emeklilik sistemi devlet güvencesi altında değildir. Fakat Hazine Müsteşarlığı, SPK, Emeklilik Gözetim Merkezi, Takasbank, bağımsız denetim şirketleri dahil olmak üzere birçok kurum tarafından denetimi ve kontrolü yapılmaktadır.

Bireysel emeklilik sistemi bir yandan emeklilik tasarruflarını arttırmakla birlikte ekonominin ve sermaye piyasasının gelişmesine de katkıda bulunmaktadır. Ekonomik kriz dönemlerinde özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler için sermaye birikiminin önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Bireysel emeklilik sisteminin sermaye piyasalarına sağlayacağı yararlar uzun yıllardır bu sistemi uygulayan ülkelere bakıldığında daha belirgin halde görülmektedir. Diğer yandan bireysel emeklilik sistemine ait uzun vadeli fonlar ekonominin daha sağlıklı işlemesine yardımcı olurken sermaye piyasasının derinleşmesine katkıda bulunmaktadır. Kurumsal yatırım stratejileri ile piyasalardaki dalgalanmaların ve spekülasyonların azalmasını da sağlamaktadır.

Türkiye’deki bireysel emeklilik sistemin genel özelliklerine kısaca değinecek olursak şöyle sıralayabiliriz;

- Gönüllülük esasında dayanmaktadır,
- Sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı niteliğindedir,
- İsteğe bağlı olarak prim ödenmektedir,
- Ödenecek primlerle emeklilik döneminde alınacak aylıklar arasında tam doğrudan bir ilişki bulunmamaktadır,

- Bireylerin kendi birikimlerini değerlendirilmesi ile ilgili kara sürecinde yer alabilmeleri,
- En az 10yıl prim ödenmesi ve 56 yaşını doldurmak suretiyle toplu para ve aylık almaya hak kazanılması,
- Bireysel emeklilik fonlarında biriken paranın, aylık, 3 aylık veya yıllık olarak geri ödenmesi,
- Bireysel emeklilik hesaplarının, bireysel emeklilik şirketleri arasında kolayca transfer edilebilmesidir.

Bunun yanında sistem oldukça şeffaftır. Mevzuat kapsamlı olarak belirlenmiş olup sistemi sürekli olarak geliştirmeye yönelik hususlar ön planda tutulmuştur.

Bireysel emeklilik sistemine katılımı teşvik amaçlı bazı devlet de teşvikleri ortaya koyulmaktadır. Bunlardan ilki vergi indirimleridir. Bireysel emeklilik sistemine katılan katılımcılar vergiden belirli oranda indirim hakkı kazanıyorlardı böylece net maaşlarında bir artış meydana gelmekteydi. Fakat bundan herkes yararlanamamaktaydı bireysel emeklilik sistemine katılanların sadece yüzde 35'i vergi indirimden yararlanabilmekteydi. Bireysel emeklilik sistemine giren her katılımcının bu haktan yararlanabilmesi için ikinci teşvik uygulaması olan devlet katkı payı oluşturulmuştur. Artık bireysel emeklilik sistemine giren herkes yatırdığı her katkı payı üzerinden yüzde 35'e kadar devlet katkısı almaya hak kazanmıştır. Bu teşvik Türkiye'nin toplam makro ekonomik dengeleri açısından bakıldığında tasarruf oranlarını arttıracaktır.

Çalışmamızda bireysel emeklilik sistemi katılımcı sayısı ile CNBCE güven endeksi arasındaki ilişkiyi ele alınmıştır. Bireylerin işgücü piyasalarına karşı olan güveninin bireysel emeklilik sistemine katılımlarını nasıl etkilediğini incelenmiştir. Güven unsuru ekonomiler açısından da oldukça önemli bir değişkendir. Tüketicilerin tüketim eğilimlerini etkileyen ortaya koymaktadır. Güven, toplumsal düzenin, bireyin kendi yaşantısını, demokratik ve ekonomik gelişmenin temelini oluşturan bir unsurdur. Ekonomi politikaları, sıklıkla değiştirildiğinde ekonomiye karşı güven azalır, böyle bir durumda yatırımcılar yatırım yapmaktan uzaklaşabilir ve birikimlerine likidesi yüksek alanlarda değerlendirmek isteyebilirler. Çalışmamızdan elde edilen sonuçlarda bunu

destekler niteliktedir. Bireylerin işgücü piyasalarına olan güvensizliğinde 1 brimlik bir artışlı meydana geldiğinde bireysel emeklilik sistemine katılan katılımcı sayısında yüzde 0.79'luk bir düşüş meydana gelmektedir. Bunun birçok nedeni olabileceği gibi nedenlerinde biri bireylerin gelecekte işsiz kalma korkusu olabilir. Bu korku her dönemde kendini gösteren fakat ekonomideki istikrarsızlıklar ve kriz dönemlerinde daha da belirginleşen bir korkudur. Geleceğin belirsizleşmesi bireylerin bireysel emeklilik sistemine yatıracağı primlere kaynak sağlayamama düşüncesi sisteme katılım sayısını azaltacaktır.

Diğer bir neden ise bireysel emeklilik sisteminden ayrılmada uygulanan kesintiler olabilir. Bireysel emeklilik sisteminin avantajlarından biri de istenildiği zaman sistemden ayrılabilir olmasıdır. Fakat sistemden 10 yıldan önce ayrılma halinde % 15, 10 yıl doldurulduğu halde emeklilik hakkı kazanmadan ayrılma halinde % 10 kesinti yapılmaktadır. Bu da bireylerin sisteme katılmış olsa dahi gelecekte oluşacak bir işsizlik durumunda sistemden ayrılmak istediğinde birikimin hepsini tahsil edemeyecek olmasıdır. Bu nedenle likititesi daha yüksek olan yatırım araçlarına yönelebilirler.

Bireysel emeklilik sistemi gönüllülük esasına dayalı bir sistem olmakla birlikte ayrıca şeffafta bir sistemdir. Buna rağmen bireysel emeklilik sisteminin eksik yönleri bulunmaktadır. Çalışmamızda kurduğumuz model neticesinde de bunu destekleyen bulgulara rastlanmıştır. Bu noktada bazı öneriler sunmaktaki fayda olacaktır. Prim düzenlemelerine karşı reformlar her ülkede aynı değildir. Burada önemli olan husus işgücü maliyetleridir. Bireylerin bireysel emeklilik sistemini prim tatarında işgücü maliyeti göz önünde bulundurulmalıdır. Gelir düzeyi düşük bireylerin bireysel emeklilik sistemine katılmaları zor olacaktır. Büyük fedakârlıklar yapması gerekmektedir. Burada çözüm zorunlu bir bireysel emeklilik sistemine katılım olabilir. Birey asgari ücret dahi alıyor olsa her ay devlet ya da işveren tarafından açılmış bireysel emeklilik hesabına primler otomatik olarak yatırılmalıdır.

Bireysel emeklilik sistemine giriş yapmış fakat bir iki prim ödemesinde sonra prim ödemeye devam edemeyen kişilerle ilgili bir çalışma yapılabilir. Belki bu çalışma sonrasında birkaç sözleşme aktif hale getirilebilir.

Bireysel emeklilik sözleşmesi yapan aracılardan sözleşmeyi yaparken bireylere bireysel emeklilik sisteminin uzun vadede onlara neler sunacağını

ayrıntılı olarak anlatmalıdır. Çünkü bireylerden sistemden çıkarken yapılan kesintiler onları bireysel emeklilik sistemine tekrar girişe karşı küskünlük yaşatabilir.

Ülkemizde bireysel emeklilik sistemi sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısıdır. Bu bakımdan sosyal güvenlik sistemi ile bireysel emeklilik sisteminin birlikte çalışması daha uygun olacaktır. Çünkü taraflardan birinde meydana gelen aksaklık diğerini de olumsuz etkileyebilir.

Çalışmamızda elde ettiğimiz sonuçlara göre bireylerin işsiz kalma endişelerinin bireysel emeklilik sistemine katılımlarını olumsuz etkilediğini gördük. Bunu engellemek adına bireysel emeklilik sistemine katılmış olan bireylerin belirli bir süre örneğin 6 ay gibi primlerinin devlet tarafından yatırılması bireysel emeklilik sistemine katılımı verimli hale getirecektir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, H. (2014). *Cumhuriyet Dönemine Kadar Osmanlı İmparatorluğu'nda Sigortacılık*, Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Akbulut, S. ve Akbulut, Y. (2004). *Sosyal Güvenlik Kurumlarının Kaynak Sorunları ve Çözüm önerileri*, Maliye Hesap Uzmanları Vakfı Yayınları,17
- Akkay, Y. (2000). *Sosyal Güvenlik Tarihi Üzerine Notlar*, Toplum ve Hekim Dergisi, 15
- Aktan, C. ve Özkıvrak, Ö. (2003). *Sosyal Refah Devleti*, 20.02.2015, <http://www.canaktan.org/politika/refah-devleti/araclar.htm>
- Al, H. (2002). *Özel Emeklilik Fonları ve ABD Uygulaması*, *Activite Finans Dergisi*,4
- Alper, Y. (2002). *Sosyal Güvenlikte Yeni Bir Adım: Bireysel Emeklilik*, Çimento İşverenler Sendikası Dergisi, 16(2)
- Altın, İ. (2010). *Sosyal Güvenlik Sistemi ve Türkiye Sosyal Güvenlik Sistemi'nin Süreç Analizi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Apak, S. ve Taşçıyan, H. (2010). *Türkiye'de Bireysel Emeklilik Sisteminin Gelişimi*, *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 2(2)
- Arııcı, K. (1999). *Sosyal Güvenlik Dersleri*(1. baskı), Ankara, Sargın Ofset Yayınları
- Arseven, H. (1987). *Sigortanın Tarihçesi ve Geri Kalmışlığın Sebepleri*, İstanbul Üniversitesi Mecmuası, İstanbul
- Aydın, A. (2008). *Türkiye'de ve Dünya'da Bireysel Emeklilik Sistemi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

- Aydın, U. (1999). *Sosyal Güvenlik Kurumlarının Sorunlarının Çözümünde Özel Sigortalar*, Anadolu Üniversitesi İİBF Yayınları, 117
- Bacak, B. (2005). *Sosyal Güvenlik Bireysel Emeklilik*, Sosyal Siyaset Konferansı Dergisi, 22(1)
- Bağlan, C. (2006). *Dünya’da ve Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Bakırtaş, İ. (2010). *Bireysel Emeklilik Sistemi ve Bireysel Emeklilik Hizmeti Sunan Şirketlerin Etkinlik Analizi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Balcı, S. (2001). *Sosyal Güvenlik, Devlet, Haklar*, Ankara, Sosyal Güvenlik Dünyası Dergisi, 4(10)
- Bayraktutan, Y. ve Şahin, M. (2007). *Bireysel Emeklilik Sisteminin Gelişimi ve Bilgi-Bilişim Teknolojilerinin Kullanımı*, Bilgi Ekonomisi ve Yönetim Dergisi, 2(2)
- Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu, (2001). *4632 Sayılı Kanun*, 01.03.2015, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4632.pdf>
- Büyükkara, G. ve Balcı, M. (2014), *Bireysel Emeklilik Sisteminde Eski ve Yeni Teşvik Düzenlemeleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme*, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İİBF Dergisi, 1
- Can, Y. (2010). *Bireysel Emekliliğin Türkiye’deki Durumu ve Gelişimi*, Ekonomi Bilimleri Dergisi, 2(2)
- Canikoğlu, N. (2011). *5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nda İsteğe Bağlı Sigortacılık*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Casey, B. (2004). *Evaluating Pension Reform, The Pension Institute, Discussion Paper*, 405

- Çanakçı, İ. H. (2003). *Emeklilik Fonları Piyasalara Uzun Vadeli Bir Fon Akışı Sağlayacaktır*, TİSK İşveren Dergisi,2(42)
- Çankaya, Y. (2008). *Hayat Sigortası Şirketlerinde Fon Yönetimi, Yatırım Araçları ve Ekonomiye Etkileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Çıltık, M. M. (2010). *Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi: Sorun ve Çözümleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Çiftçi, M. (2004). *Potansiyel Zorunlu Sigorta Alanı Olarak Özel Emeklilik Sistemi: Dünya’da ve Türkiye’de Mevcut Uygulamalar, Optimal Sistem Üzerine Öneriler*, Reasürör Dergisi, 52
- Demir, Y. ve Yavuz A. (2004). *Bireysel Emeklilik Sisteminin Sermeye Piyasalarına Etkisi ve Sistemin Gelişmesinde Vergisel Teşviklerin Önemi*, Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi, 1(9)
- Dilik, S. (1991). *Sosyal Güvenlik*, Ankara, Kamu-İş, 256
- Dölenekspertiz (2015). *Türkiye Sigortacılık Tarihi*.22.01.2015, <http://www.dolenekspertiz.com.tr/starihi.aspx>
- Duru, M. C. (1939). *Sosyal Yardım Prensipleri*, İstanbul Cumhuriyet Partisi Yayınları
- Ebbinghaus, B. Ve Whiteside, N. (2012). *Shifting Responsibilities in Western European Pension Systems: What Future For Social Models?*, Global Social Policy, 12(3)
- EGM, (2004). *Bireysel Emeklilik Sistem, Unsurları*, 11.02.2015, http://www.egm.org.tr/bes2004gr/yeni/05_bolum2.pdf
- EGM, (2013). *Bireysel Emeklilik Sistemi 2013 Gelişim Raporu*, 09.02.2015, http://www.egm.org.tr/bes2013gr/bes2013gr_tr.pdf,

- Ercan, N. (2006). *Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Reform İhtiyacı ve Bireysel Emeklilik Sistemi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Erdem, T. (2013). *Bireysel Emeklilik Sistemine Yönelik Değişkenlerin Eleştirisi*, TBB Dergisi, 104
- Erol, A. ve Yıldırım A. E. (2003). *Tüm Yönleriyle Bireysel Emeklilik Sistemi*, Ankara, Yaklaşım Yayınları
- Genç, Ö. (2002). *Sigortacılık Sektörü ve Türkiye’de Sigorta Sektörünün Fon Yaratma Kapasitesi*, Ankara, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Yayınları
- Güleç, B. (2003). *Dünya’da Sosyal Güvenlik Reformları Işığında Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Güneş Sigorta, (2014). *Türkiye’de Sigortacılık*, 04.03.2015, <http://www.gunessigorta.com.tr/turkiye-de-sigortacilik/ai-1798-181-447-459.aspx>
- Güneş, İ. ve Yakar, S. (2011). *Sosyal Sigorta Finansman Yöntemleri ve Türkiye’de Sosyal Sigorta Kurumlarının Finansman Yöntemlerinin Değerlendirilmesi*
- Gürbüz, A. O. ve Ekici, S. (2003). *Bireysel Emeklilik Sistemi ve Sermaye Piyasalarında Beklenen Etkiler*, İstanbul, Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi, 1(18)
- Güvel, A. E. ve Güvel, A. Ö. (2002). *Sigortacılık*, Ankara, Seçkin Yayınları
- Güvercin, C. E. (2004). *Sosyal Güvenlik Kavramı ve Türkiye’de Sosyal Güvenliğin Tarihçesi*, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, 2(57)
- Güzel, A. ve Okur, A.R. (1999). *Sosyal Güvenlik Hukuku*, İstanbul, Beta Yayınları, 7
- Hızlı, P. E. (2007). *Sigorta Sektörünün Gelişimi, Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi ve Türkiye Uygulaması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

- İnneci, A. (2013). *Bireysel Emeklilik Sisteminde Yapılan Yeni Düzenlemeler ve Vergilendirilmesi*, Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi, 1(22)
- İşbilen, E. (2008). *Bireysel Emeklilik ve Türkiye Uygulaması*, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- İşseveroğlu, G. ve Hatunoğlu, Z. (2012). *Türkiye 'de Bireysel Emeklilik Sisteminin Makroekonomik Dinamiklere Etkisi Kapsamında Swot Analizi*, Muhasebe ve Finansman Dergisi
- James, E. (2005). *How It's Done in Chile*, 20.03.2015, www.washingtonpost.com
- Kadılar, C. (2005). *Zaman Serisi Analizinde Temel Kavram ve Önemli İşlemler, SPSS Uygulamalı Zaman Serileri Analizine Giriş*, Ankara, Bizim Büro Evi
- Kara, T. (2006). *Türkiye Sosyal Güvenlik Sisteminde Finansman Krizi ve Bireysel Emeklilik Sistemi*, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Karadeniz, Y. (2007). *Türkiye 'de Bireysel Emeklilik Sisteminin Sermaye Piyasalarına Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Kaydu, Z. (2006). *Bireysel Emeklilik Sisteminde Tüketici Profillerinin Farklılaşması: Antalya ve Isparta İllerinin Karşılaştırılması Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Kılınç, F. E. (2009). *Türk Sigortacılık Sektörünün Veri Zarflama Analizi Yöntemi ile Etkinliğinin Araştırılması Tezi*, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Kıloğlu, M. (2007). *Türk Sosyal Güvenlik Sistemi İçinde Bireysel Emeklilik Sisteminin Yapısı ve İşlevi*, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Korkmaz, E. (2007). *Sosyal Güvenlikte Yeni Yaklaşım: Bireysel Emeklilik*, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2006(21)

- Köprülü, M. F. (1983). *İslam ve Türk Hukuku Tarihi Araştırmaları ve Vakıf Müessesesi*, İstanbul Yayınları
- Kurmuş, O. (1982). *Emperyalizmin Türkiye'ye Girişi*, Ankara, Savaş Yayınları
- Natof, A. (2010). *Türkiye'de Bireysel Emeklilik Sistemini Oluşturan Emeklilik Fonları ve Alternatif Sermaye Piyasası Araçları ile Karşılaştırılması:2003'ten Günümüze Kadar*, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Oral, A. İ. (2002). *Dünyada ve Türkiye'de Sosyal Sigortalar Kapsamında Sağlık Sigortaları Uygulamaları*, Anadolu Üniversitesi Yayınları 1331
- Öğüt, T. (1999). *18. ve 19. Yüzyılda Urfa Şehrinin Ekonomik ve Sosyal Yapılanmasında Rızvaniye Vakfının Yeri*, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Öğütgen, M. (2003). *Bireysel Emeklilik Sistemin*, Activite Dergisi, Temmuz-Ağustos Sayısı
- Önder, F. (2010). *Bireysel Emeklilik Ekonomik Bir Analizi*, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Özbołat, M. (2010). *Temel Sigortacılık*, Ankara, Seçkin Yayıncılık
- Özkan, H. S. (2009). *Sosyal Güvenlik ve Bireysel Emeklilik Sisteminin Türkiye Uygulaması*, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Özkan, S. (2010). *Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Sosyal Güvenlik Kurumunun Yeniden Yapılandırılması ve Bu Sürecin Analizi*, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Öztürk, Y. (2010). *Dünyada ve Türkiye'de Bireysel Emeklilik Sistemi: Türkiye Performansı Üzerine Değerlendirme*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

- Paksu, M. T. (2007). *Bireysel Emeklilik Sistemi ve Ekonomik Etkileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversite Sosyal Bilimler Enstitüsü
- REITIX, (2013). *Bireysel Emeklilik Sisteminin Genel Ekonomik Etkisi*, 03.03.2015, <http://www.reitix.com/Makaleler/Bireysel-Emeklilik-Sisteminin-Ekonomik-Etkileri/ID=1403>
- REITIX, (2013). *Bireysel Emeklilikte Ceza Uygulamaları*, 01.03.2015, <http://www.reitix.com/Makaleler/Bireysel-Emeklilik-te-Ceza-Uygulamaları/ID=1354>
- Sağlam, H. (2002). *Sigortanın Sosyal ve Özel Sigortalar Şeklindeki Taksiminden Hareketle Ticari ve Yardımlaşma Sigortalının İslam Hukuku Açısında Değerlendirilmesi*, Akademik Bakış Dergisi, 31
- Satır, A. (2008). *Bireysel Emeklilik Sistemi ve Türkiye'deki Uygulaması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Seyitoğlu, H. (2000). *Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı*(8.baskı), İstanbul, Gizem Yayınlar
- Seyyar, A. (2007). *Sosyal Güvenlik Nedir?*, 10.02.2015, <http://www.hukukcu.com/bilimsel/kitaplar/ssk.htm>,
- Sigortam.Net. *Sigorta Haftası Kutlanıyor: 30 Mayıs-5 Haziran*. 09.01.2015, <http://www.sigortam.net/sigorta-haftasi-2012>
- Şener, O. ve Akın, F. (2010). *Özel Emeklilik Fonları Türkiye'de Bireysel Emeklilik Sistemine Giriş Kararlarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma*, Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi, 1(28)
- Şenocak, H. (2009). *Sosyal Güvenlik Sistemini Oluşturan Bileşenlerin Tarihi Süreç Işığında Değerlendirilmesi*, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 56
- Talas, C. (1997). *Toplumsal Politika*(2.baskı), Ankara, İmge Kitapevi

- Tarı, R. (2010), *Ekonometri*(6.baskı), Kocaeli, Umuttepe Yayınları
- TC Merkez Bankası.(2011). *Bireysel Emeklilik Sistemi ve Finansal İstikrar Açısından Önemi, Kasım Faaliyet Raporu*
- Topalhan, T. (2010). *Türkiye’de Altıncı Yılında Bireysel Emeklilik Sistemi ve Uygulama Sonuçları*, Kamu-İş Dergisi, 2(11)
- Toprak, M. ve Coşkun M. (2012). *Bankacılığa ve Sigortacılığa Giriş*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2478
- Tuğsel, E. (2007). *Ülkemizde Bireysel Emeklilik Sistemi ve Fonların Kaynağını Etkileyen Unsurlar*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Tuncay A. (1984). *Eski Vakıf Hükümlerimiz ve Vakıfla İlgili Bazı İnceleme ve Sorunlar*, İstanbul, Yıldız Sarayı Vakfı Yayınları,1
- Tuncay, A. C. (1988). *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri* (1.baskı), İstanbul, Beta Basım Yayım
- Tuncay, A. C. ve Ekmekçi, Ö. (2005). *Sosyal Güvenlik Hukukunun Esasları: Sosyal Güvenlik Reformu: Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Kamuda Yeni Yapılanma*(2.baskı), Ankara, T.C. Başkanlık
- Türkiye Sigortalar Birliği. (2014). *Türkiye’de Sigortacılık*, 24.01.2015, <http://www.tsb.org.tr/turkiyede-sigortacilik.aspx?pageID=439>
- Uğur, S. (2004). *Sosyal Güvenlik Sistemlerinde Özel Emeklilik Programlarının Yeri ve Gelişimi*, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, 244
- Ural, M. (2009). *Bireysel Emeklilik Fonlarında Risk Yönetimi ve Riske Maruz Değer Analizi*, Ege Akademik Bakış Dergisi, 9
- Uralcan, G. S. (2004). *Temel Sigorta Bilgileri ve Sigorta Sektörünün Yapısal Analizi*(1.baskı), İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

- Uyar, H. (2011). *Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi ile Ekonomik Gelişmişlik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış YüksekLisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Uyar, H. İ. (2012). *Bireysel Emeklilik Sistemi*(1.baskı), Ankara, Detay Yayınları
- Ülgen, C. (2007). *Bireysel Emeklilik ve Yatırım Fonlarına Etkisi*, Yayınlanmamış YüksekLisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Ünar, A. S. ve Karayazgan A. (2009). *Bireysel Emeklilik Hukuk*(1.baskı), İstanbul, Scala Yayıncılık
- Yalıdağ, B. (2012). *Yeni Türk Ticaret Kanunu Kapsamında Sigortacılık*, Sakarya Üniversitesi Sürekli Eğitim ve Araştırma Merkezi
- Yanardağ, M. Ö. (2010). *Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sisteminin Etkinliği: Muğla İli Üzerine Ampirik Bir Çalışma*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Yaşar G. G. (2010). *Ekonomik Kriz ve Türk Sosyal Güvenlik Sistemi: Yeterli Koruma Sağlayabildik mi?* Eğitim Bilimleri Dergisi, 29(8)
- Zurnacı, A. (2007). *Hayatdışı Sigorta Şirketlerinin Fon Oluşturma İmkanları ve Yönetim Analizi*, Yayınlanmamış YüksekLisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Zehra BALTACI
Doğum Yeri ve Tarihi : Ünye- 10.04.1988

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : İşletme
Yüksek Lisans Öğrenimi : İktisat
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurumlar ve Yıl : Garanti Bankası 2014

İLETİŞİM

E-posta Adresi : Zehra-baltaci@hotmail.com
Telefon : 05455240212
Tarih : 24.04.2015